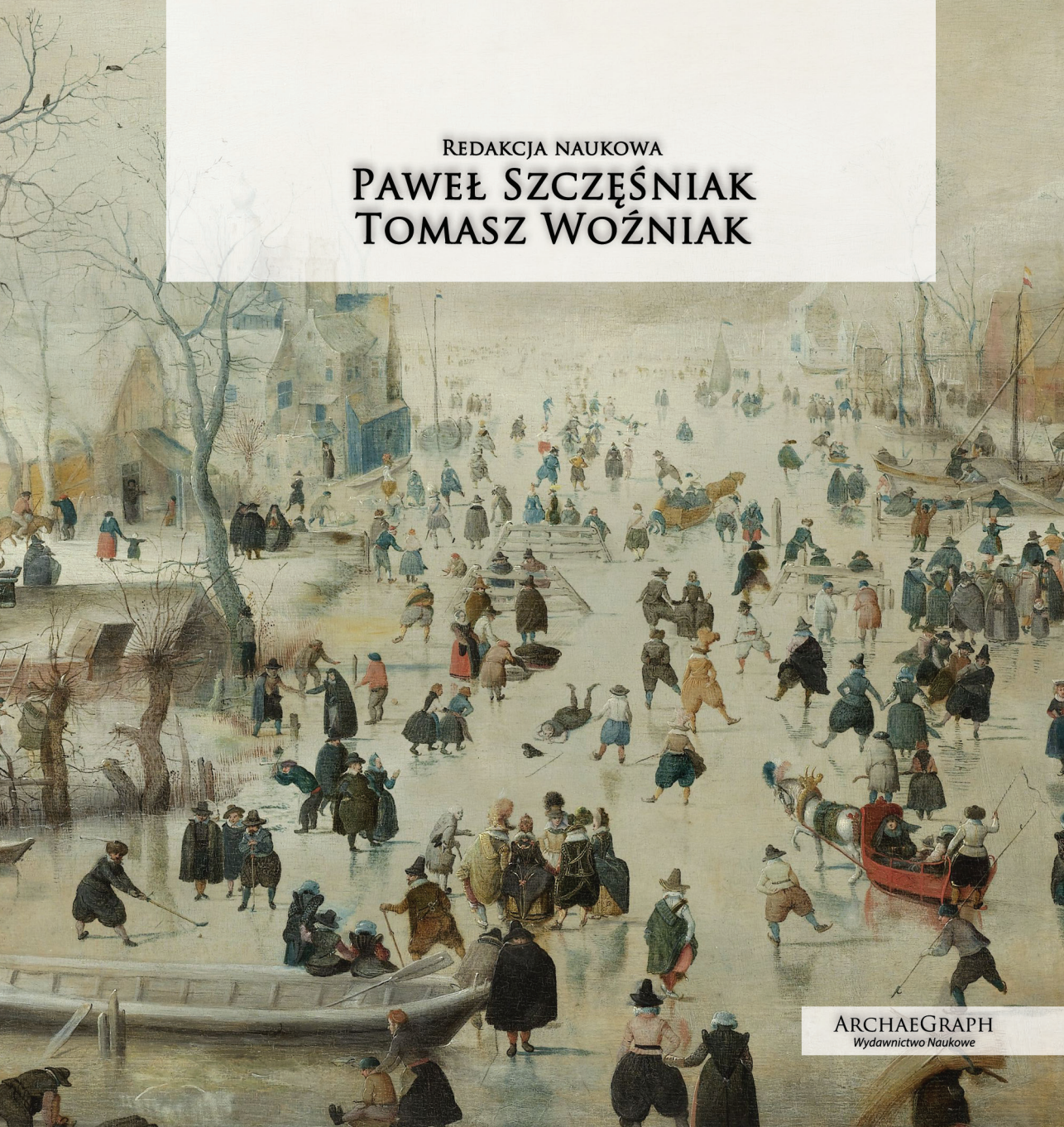

OPODATKOWANIE SPÓŁEK

WYBRANE PROBLEMY

REDAKCJA NAUKOWA

PAWEŁ SZCZĘŚNIAK
TOMASZ WOŹNIAK

ARCHAEGRAPH
Wydawnictwo Naukowe

OPODATKOWANIE SPÓŁEK

WYBRANE PROBLEMY

REDAKCJA NAUKOWA

PAWEŁ SZCZĘŚNIAK
TOMASZ WOŹNIAK

OPODATKOWANIE SPÓŁEK

WYBRANE PROBLEMY

REDAKCJA NAUKOWA

PAWEŁ SZCZĘŚNIAK
TOMASZ WOŹNIAK

ARCHAEGRAPH
Wydawnictwo Naukowe

REDAKCJA:

DR PAWEŁ SZCZĘŚNIAK (UNIwersYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE)
DR TOMASZ WOŹNIAK (UNIwersYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE)

RECENZJA:

DR IRENEUSZ NOWAK (UNIwersYTET ŁÓDZKI)
DR SZYMON OBUCHOWSKI (UNIwersYTET GDAŃSKI)

SKŁAD

KAROL ŁUKOMIAK

PROJEKT OKŁADKI

KAROL ŁUKOMIAK

NA OKŁADCE WYKORZYSTANO OBRAZ H. AVERCAMP (ZM. 1634 R.):

ŹRÓDŁO: [HTTPS://PL.WIKIPEDIA.ORG/WIKI/HENDRICK_AVERCAMP](https://pl.wikipedia.org/wiki/Hendrick_Avercamp)

OPRACOWANIE UWZGLĘDNI STAN PRAWNY

OBOWIĄZUJĄCY W DNIU 15 PAŹDZIERNIKA 2021 R.

WYDANIE MONOGRAFII ZOSTAŁO DOFINANSOWANE PRZEZ
PACZUSKI TAUDUL DORADCY PODATKOWI SP. Z O.O.

© COPYRIGHT BY AUTHORS & ARCHAEGRAPH

ISBN: 978-83-67074-50-6

WERSJA ELEKTRONICZNA DOSTĘPNA NA STRONIE INTERNETOWEJ WYDAWCY:
www.archaeograph.pl

ARCHAEGRAPH
Wydawnictwo Naukowe

ŁÓDŹ 2022

SPIS TREŚCI

Tomasz Woźniak (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

Wstęp..... 9

Kamil Panasiuk (Uniwersytet Wrocławski)

**Opodatkowanie dochodu z tytułu zbycia przez nierezydenta
praw do spółki nieruchomościowej**..... 15

Taxation of income earned by foreign entity from sale of Polish real estate companies

Olga Słomińska (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

**Skutki podatkowe transgranicznego łączenia się spółek
w obrębie grupy kapitałowej**..... 31

Tax consequences of cross-border mergers and acquisitions within a capital group

Renata Zyskowska (Uniwersytet Wrocławski)

**Granice neutralności podatkowej połączeń spółek kapitałowych
na przykładzie połączenia odwrotnego**..... 43

The limits of tax neutrality of mergers of capital companies on the example of a downstream merger

Jakub Piętka (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

**Wpływ obniżenia kapitału zakładowego
na powstanie obowiązku podatkowego w podatku dochodowym
od osób prawnych**..... 59

Influence of the share capital reduction on the emergence

of the tax obligation in the corporate income tax

Eliza Wiśniewska (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

**Podatkowe konsekwencje przekazania wspólnikom
dywidendy likwidacyjnej w formie rzeczowej**..... 71

Tax consequences of transferring the liquidation dividend in kind to shareholders

Barbara Sikoń (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

**Analiza konstrukcji ryczału od spółek kapitałowych
w świetle ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych**..... 87

The analysis of the structure of a lump sum from capital companies

in the light of the Corporate Income Tax Act

Karol Moniczewski (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II)

**Ryczałt od spółek kapitałowych
rzeczywista pomoc czy zmarnowana idea?**..... 95

Lump sum from limited liability companies - actual help or wasted idea?

Izabela Morawska (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach)

**Opodatkowanie leasingu podatkiem dochodowym
perspektywa korzystającego**.....103

Taxation of the lease with income tax the lessee's point of view

Paweł Szczęśniak (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

Zakończenie.....119

Bibliografia.....125

WYKAZ SKRÓTÓW

1. Akty prawne

k.c.	ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1740 ze zm.)
k.s.h.	ustawa z dnia 15 września 2000 r. - Kodeks spółek handlowych (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1526 ze zm.).
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997 r. nr 78, poz. 483 ze zm.).
o.p.	ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (tj. Dz. U. z 2021 r., poz. 1540 ze zm.).
pr. przed.	ustawa z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 162).
u.p.d.o.f.	ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tj. Dz. U. z 2021 r., poz. 1128 ze zm.).
u.p.d.o.p.	ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (tj. Dz. U. z 2021 r., poz. 1800 ze zm.).

2. Czasopisma i publikatory

BISP	Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych
DGP	Dziennik Gazeta Prawna
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz.	Dziennik Urzędowy
EiP	Ekonomia i Prawo
M.Podat.	Monitor Podatkowy
M.Prawn.	Monitor Prawniczy
MPH	Monitor Prawa Handlowego
PiP	Państwo i Prawo
PiR	Przedsiębiorstwo i Region
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
Prz. Pod.	Przegląd Podatkowy
Prz. Sejm.	Przegląd Sejmowy
R.Pr.	Radca Prawny
Rej.	Rejent
SP KUL	Studia Prawnicze KUL

TPP	Transformacje Prawa Prywatnego
ZFiR	Zarządzanie Finansami i Rachunkowość
ZTR	Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości

3. Organy i instytucje

ETS	Europejski Trybunał Sprawiedliwości
KAS	Krajowa Administracja Skarbowa
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
TK	Trybunał Konstytucyjny
TSUE	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

4. Pozostałe skróty

art.	artykuł
dot.	dotyczy
lit.	litera
loc. cit.	loco citato, w miejscu cytowanym
m.in.	między innymi
np.	na przykład
nr	numer
pkt	punkt
por.	porównaj
poz.	pozycja
r.	rok
red.	redakcja
s.	strona
t.	tom
t.j.	tekst jednolity
tj.	to jest
ozn.	to znaczy
tw.	tak zwany
ust.	ustęp
w zw.	w związku
ze zm.	ze zmianami
zob.	zobacz

WSTĘP

25. rocznica przystąpienia Polski do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), która przypadała 22 listopada 2021 r., stanowi okazję do refleksji na temat postępu społeczno-gospodarczego, jaki stał się udziałem naszego kraju w ostatnim ćwierćwieczu. Nie budzi wątpliwości, że wystąpił on niemal na każdej płaszczyźnie życia. Tytułem przykładu, przyjmując za wskaźnik rozwoju gospodarczego poziom PKB per capita Polski, nastąpił wzrost z 40% średniej dla państw OECD w 1996 r., na 76% tej średniej w 2020 r. Podobnie wzrosły wskaźniki odzwierciedlające poziom zamożności społeczeństwa oraz jego zadowolenia z sytuacji bytowej. Świadczy to niewątpliwie o znacznym sukcesie, który udało się osiągnąć na przestrzeni ostatnich lat.

Nie budzi wątpliwości, że utrzymanie dotychczasowego wzrostu społeczno-gospodarczego, poza innymi warunkami, będzie możliwe w przypadku modernizacji systemu prawnego adekwatnie do pojawiających się wyzwań. Dynamika zmian w przemyśle, handlu, nauce i wielu innych dziedzinach życia wymusza bowiem na ustawodawcy poszukiwanie coraz to lepszych rozwiązań prawnych na pojawiające się, nieznanne w przeszłości problemy. Mowa w pierwszej kolejności o regulacjach prawa prywatnego, które powinny odpowiadać potrzebom obrotu w zglobalizowanej i cyfrowej gospodarce. W ślad za nimi, również stosownie do zmieniającego się otoczenia, muszą następować zmiany w systemie podatkowym, w tym, w odniesieniu do opodatkowania dochodu osiąganego przez osoby prawne.

Za potrzebą modernizacji regulacji podatkowych przemawiają dwa rozbieżne argumenty. Po pierwsze, potrzeba umożliwienia przedsiębiorcom osiągnięcia wysokiego poziomu konkurencyjności. Argument ten dotyczy w szczególności podmiotów funkcjonujących w branżach nowych technologii.

---

¹ ORCID 0000-0002-0917-7190.

W interesie publicznym jest takie ukształtowanie zakresu spoczywających na nich obowiązków publicznoprawnych, aby podmioty te mogły się rozwinąć i w przyszłości zaspokajać wzrastające potrzeby społeczne, jak też pełnić wiodącą rolę w procesie unowocześniania gospodarki. Po drugie, modernizacja systemu podatkowego jest konieczna z uwagi na potrzebę zapewnienia trwałych i wydajnych źródeł dochodów publicznych. W miarę postępu społeczno-gospodarczego tradycyjnie rozumiana tzw. baza podatkowa ulega bowiem stopniowej erozji. W reakcji na ten proces ustawodawca powinien więc podjąć działania, które umożliwią zabezpieczenie finansowania wzrastających potrzeb publicznych w przyszłości.

Z jednej strony aktywność ustawodawcy powinna więc prowadzić do redukcji obciążeń podatkowych. Może się to odbywać na szereg sposobów. Dla przykładu, przez zwalnianie z opodatkowania określonych przedmiotów lub grupowo oznaczonych podmiotów opodatkowania, odraczanie terminu płatności, zmianę sposobu obliczania wysokości zobowiązania czy też przeniesienie ciężaru rozliczenia podatku z podatnika na płatnika. Ustawodawca nie ma jednak nieograniczonej swobody różnicowania statusu podmiotów znajdujących się w identycznej lub bardzo zbliżonej sytuacji faktycznej. Dyspozycja art. 32 ust. 1 Konstytucji RP nakazuje bowiem równe traktowanie przez władze publiczne.

Z drugiej strony, ustawodawca powinien zmierzać do likwidacji możliwości obejścia lub nadużycia prawa, np. przez tworzenie fikcyjnych struktur bądź czynności ukierunkowanych przede wszystkim na osiągnięcie korzyści podatkowej. Działalność legislacyjna powinna również być ukierunkowana na likwidację luk i niespójności w systemie podatkowym. Ich istnienie jest bowiem szkodliwe nie tylko z perspektywy ekonomicznych interesów państwa i jednostek samorządu terytorialnego, ale przede wszystkim zachowania elementarnych wartości demokratycznego państwa prawa, w tym wspomnianej zasady równego traktowania.

Tematy podjęte w niniejszej monografii stanowią próbę odpowiedzi na wyzwania w odniesieniu do opodatkowania spółek. Przedmiot ten nie został wybrany przypadkowo. Po wprowadzeniu szeregu regulacji, które doprowadziły do znaczącego ograniczenia zjawiska wyłudzenia niezależnego zwrotu podatku od towarów i usług, ustawodawca podjął w ostatnim czasie działania zmierzające do zmniejszenia tzw. luki w podatku dochodowym od osób prawnych. Podstawowym celem niniejszej monografii jest więc przedstawienie i krytyczna ocena tych działań. Warunkiem zgodności działania ustawodawcy z prawem jest bowiem takie sformułowanie nowych przepisów,

aby pozostawały one w zgodzie z pozostałymi regulacjami. Innymi słowy, nowelizowane bądź dodawane przepisy muszą się mieścić w ramach determinowanych zarówno przepisami prawa Unii Europejskiej, Konstytucji RP, jak też innych ustaw, np. Kodeksu spółek handlowych, a nawet rozporządzeń, jak np. rozporządzenia w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”. Przepisy te tworzą bowiem siatkę szczegółowych zasad, których ustawodawca musi przestrzegać, będąc zobowiązanym m.in. do zapewnienia pewności prawa, jego niezmienności, stabilności czy też proporcjonalności. Wymagania o których mowa, dotyczą również np. zachowania prawidłowej struktury wewnętrznej nowych oraz znowelizowanych regulacji, zapewnienia ich kompleksowości, niesprzeczności, spójności z pozostałymi regulacjami prawnymi dotyczącymi spółek, czytelności, komunikatywności oraz jednoznaczności. Nade wszystko jednak, do zapewnienia równego traktowania wszystkich podmiotów, w myśl normy wyrażonej w art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Ocena przestrzegania przez ustawodawcę wskazanych zasad oraz wartości nie jest jednolita i zależy od konkretnych przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Niniejsza monografia, z uwagi na swoją ograniczoną objętość, obejmuje jednak tylko wybrane, najistotniejsze regulacje.

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na opodatkowanie dochodu ze zbycia przez nierezydenta praw do spółki nieruchomościowej. Charakterystyka regulacji zmierzającej do przeciwdziałania unikaniu opodatkowania tych przychodów wskazuje na swoją niekompatybilność z dotychczasową normatywną konstrukcją instytucji płatnika. Szeroki zakres obowiązków nałożonych na spółki nieruchomościowe, przy jednoczesnym braku zapewnienia odpowiednich narzędzi do realizacji tych obowiązków, poddaje natomiast w wątpliwość zgodność przyjętego unormowania z zasadą proporcjonalności.

Oceny zgodności obowiązujących przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych z regulacjami unijnymi wymagają również skutki transgranicznego łączenia się spółek w obrębie grupy kapitałowej. Jako trafne można przyjąć podejście ustawodawcy, umożliwiające dokonanie reorganizacji spółki bez nakładania na nią nadmiernych ciężarów podatkowych. W szerszym kontekście pozwoli to na poszanowanie unijnej zasady swobody przedsiębiorczości i konkurencji. O ile więc dominującym celem dokonywanego połączenia nie jest odniesienie korzyści podatkowych, połączenia te powinny pozostawać neutralne podatkowo. Pożądane byłoby natomiast, aby przynajmniej zbliżone do siebie transakcje były traktowane przez ustawodawcę w zbliżony sposób.

Pytanie o granice neutralności podatkowej połączeń spółek kapitałowych dotyczy połączenia odwrotnego. Połączenie tego rodzaju było przez wiele lat (do początku 2018 r.) postrzegane wyłącznie w kontekście środka optymalizacji podatkowej jako element transakcji tzw. wykupu lewarowanego. I chociaż zmieniający się w poszczególnych okresach status połączeń odwrotnych nie wpłynął dyskryminująco na kwalifikację podatkową takich zdarzeń w świetle przepisów ustawy podatkowej, to doprowadził do rozbieżności w interpretacji i niepewności podatników w odniesieniu do związanych z nimi skutków podatkowych. Kluczowe dla kwalifikacji połączeń odwrotnych było natomiast usankcjonowanie tego rodzaju operacji w świetle przepisów kodeksu spółek handlowych. Dowodzi to znaczenia, jakie dla stosowania ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych mają regulacje prawa handlowego. Jednocześnie nie może ująć uwadze, że ustawodawca dążąc do uszczelnienia systemu podatkowego dopuścił pewne rozwiązania skutkujące opodatkowaniem operacji łączenia spółek kapitałowych, co pozostaje w sprzeczności z przepisami prawa Unii Europejskiej.

Potrzebę zmian obowiązujących przepisów można dostrzec również w odniesieniu do wpływu obniżenia kapitału zakładowego na powstanie obowiązku podatkowego w podatku dochodowym od osób prawnych. Wobec niekonsekwencji ustawodawcy w zakresie rozdzielenia skutków prawnych umorzenia dokonywanego w sposób dobrowolny i przymusowy, konieczna jest bowiem nowelizacja przepisu art. 12 ust. 4 pkt 3 u.p.d.o.p. W taki sposób, aby nie odnosił się on do kwot otrzymanych z odpłatnego zbycia udziałów lub akcji w celu ich umorzenia.

Zastrzeżenia do jakości przepisów prawa podatkowego z perspektywy realizacji zasady pewności prawa pojawiają się w odniesieniu do konsekwencji przekazania wspólnikom dywidendy likwidacyjnej w formie rzeczowej. Zbyt częste, niedokładne i niejednokrotnie zbyt daleko idące zmiany, które zachodzą na gruncie prawa podatkowego, prowadzą bowiem do powstawania wątpliwości na etapie zakończenia działalności szeregu spółek prawa handlowego. Wątpliwości co do brzmienia przepisu art. 14a u.p.d.o.p. pozostają aktualne nawet pomimo jego nowelizacji, mającej w założeniu doprowadzenie do usunięcia dotychczas zidentyfikowanych rozbieżności. Świadczy to o naruszaniu kryteriów, koniecznych dla zapewnienia należytej jakości stanowionych przepisów prawa podatkowego.

Krytycznie oceniana jest również najnowsza, kompleksowa preferencja wprowadzona do ustawy o podatku dochodowy od osób prawnych, w postaci ryczałtu od spółek kapitałowych, nazywanego potocznie „estońskim

CIT”. Jednym z podstawowych zarzutów jest nieuzasadnione przyjęcie wysokich wymagań warunkujących skorzystanie z tej formy opodatkowania, jak maksymalny próg przychodu z działalności czy zakaz przejmowania innych podmiotów w drodze łączenia lub podziału. Poza tym, ryczałt jest krytykowany jako zbyt skomplikowany w użyciu i przez to mało praktyczny ze względu na zawilgość regulujących go przepisów oraz występujące w nich luki prawne. Z drugiej jednak strony, dostrzega się jego potencjał w szczególności jako korzystne rozwiązanie dla nowych oraz rozwijających się dynamicznie spółek. Potrzebę wykorzystania potencjału związanego z nową preferencją zdaje się podzielać ustawodawca. Świadczą o tym propozycje zmian, mających na celu podniesienie jakości (w tym jednoznaczności oraz przejrzystości) przepisów regulujących ryczałt oraz obniżenie wymogów uprawniających spółki do skorzystania z tej formy opodatkowania.

Zmiany regulacji podatkowych w ubiegłych latach dotyczyły także umowy leasingu. Zawarcie tego rodzaju umowy wywołuje bowiem szereg skutków podatkowych. W zależności od celów, potrzeb oraz sytuacji, w której znajduje się strona, zawarcie danego rodzaju umowy leasingowej może więc w pozytywny lub negatywny sposób wpływać na relację jej poziomu obciążeń publicznoprawnych do środków wykorzystywanych w prowadzonej działalności operacyjnej. Ma to istotne znaczenie w szczególności dla spółek poszukujących optymalnych źródeł finansowania swojej działalności. W ten sposób dochodzi też do wzajemnego przeplatania się przepisów prawa cywilnego i podatkowego.

Mając na względzie poczynione uwagi można więc postawić tezę, że polski prawodawca w odniesieniu do regulacji prawa podatkowego, dąży do zapewnienia optymalnych warunków dla przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w formie spółek. Starania te nie w każdym przypadku odnoszą jednak zamierzony efekt. Szereg przyjętych w ostatnich latach rozwiązań nie spełnia oczekiwanych standardów, wykraczając poza ramy określone regulacjami prawa krajowego i unijnego. Fakt ten powinien mobilizować ustawodawcę do podjęcia działań, nakierowanych na nowelizację przyjętych rozwiązań w kierunku ich dostosowania do obowiązujących standardów prawnych. Nie budzi bowiem wątpliwości, że system opodatkowania spółek prawa handlowego wymaga dalszego unowocześniania. W istotny sposób wpływa on bowiem na możliwość rozwoju spółek, a w konsekwencji oddziałuje na ogólny postęp społeczno-gospodarczy w naszym kraju.

OPODATKOWANIE DOCHODU Z TYTUŁU ZBYCIA PRZEZ NIEREZYDENTA PRAW DO SPÓŁKI NIERUCHOMOŚCIOWEJ

1. UWAGI WSTĘPNE

Podejmowane w ostatnim czasie działania legislacyjne ustawodawcy, zmierzające do zwiększenia wpływów budżetowych z tytułu podatków, koncentrują się w dużej mierze na podmiotach działających w sektorze nieruchomościowym. Normatywnym tego wyrazem jest chociażby wprowadzenie podatku od przychodów z budynków (tzw. podatku od nieruchomości komercyjnych), czy też ograniczenie możliwości stosowania indywidualnych stawek amortyzacyjnych dla nieruchomości używanych. Z kolei schematy podatkowe stosowane przez podmioty działające w branży deweloperskiej były jedną z decydujących przyczyn opodatkowania spółek komandytowych podatkiem dochodowym od osób prawnych².

Istotnym elementem polskiej polityki podatkowej jest także dążenie do „uszczelnienia” systemu podatkowego w tych obszarach, w których jurysdykcja podatkowa doznaje ograniczeń z uwagi na występowanie elementu transgranicznego. W kontekście sektora nieruchomościowego na uwagę zasługuje kwestia opodatkowania dochodów osiągniętych przez podmioty niebędące

---

¹ ORCID: 0000-0003-3957-9657.

² Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne oraz niektórych innych ustaw, Sejm IX kadencji, druk nr 642, s. 10-11, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=642> (dostęp: 10.07.2021 r.).

polскими rezydentami podatkowymi z tytułu zbycia udziałów bądź akcji lub innych praw o podobnym charakterze w spółkach, których aktywa składają się w przeważającej mierze z nieruchomości położonych na terytorium Polski. Regulacja prawna w tym zakresie systematycznie ewoluuje. W wyniku ostatnich zmian, które obowiązują od dnia 1 stycznia 2021 r., do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych wprowadzono definicję legalną spółki nieruchomościowej oraz nałożono na tę spółkę szereg obowiązków podatkowych, wśród których największe kontrowersje budzi powierzenie spółce nieruchomościowej roli płatnika podatku dochodowego od dochodu osiąganego przez nierezydenta z tytułu zbycia praw w takiej spółce.

Przedmiotem niniejszego artykułu jest charakterystyka funkcjonalnych aspektów powyższej regulacji oraz ustalenie jej potencjalnego wpływu na efektywność systemu podatkowego. Oprócz tego w pracy dokonano oceny aspektów systemowych rozpatrywanych z punktu widzenia zgodności tego unormowania z przyjętą w polskim systemie podatkowym konstrukcją prawną instytucji płatnika. Zaprezentowana w dalszej części analiza powinna wykazać, że nowe rozwiązanie wpłynie pozytywnie na fiskalną efektywność poboru podatku dochodowego od nierezydentów zbywających prawa w polskich spółkach nieruchomościowych. Jednak jest to jednocześnie koncepcja zakładająca powierzenie spółce nieruchomościowej roli płatnika, pomimo iż spółka ta, będąc przedmiotem a nie podmiotem czynności prawnej, w aktualnych uwarunkowaniach prawnych nie posiada odpowiednich instrumentów prawnych do tego, aby bez przeszkód realizować nałożone na nią obowiązki.

Uzasadnieniem dla podjęcia badań we wskazanym powyżej zakresie jest brak wyczerpującego opracowania w nauce prawa. Regulując kwestię opodatkowania dochodu z tytułu zbycia przez nierezydenta praw do spółki nieruchomościowej, ustawodawca zdecydował się na rozwiązanie nowatorskie, dotychczas nieznanne polskiemu prawu podatkowemu³. Wzbudzało ono kontrowersje już na etapie konsultacji społecznych podejmowanych w toku działań legislacyjnych⁴. Opodatkowanie podmiotów zagranicznych stanowi zagadnienie o dużej doniosłości i randze, gdyż odnosi się do kwestii suwerenności państwa w sferze podatkowej. Pozostaje także w ścisłym związku z międzynarodowym prawem podatkowym, czyli tym obszarem normatywnym,

---

³ J. Pustuł, *Podatek dochodowy od osób prawnych – zmiany od 1.01.2021 r.*, Prz. Pod. 2021, nr 2, s. 20-21.

⁴ W. Missala, *Opodatkowanie zysków ze sprzedaży polskich spółek nieruchomościowych - nowe obowiązki spółek i ich wspólników*, Prz. Pod. 2021, nr 1, s. 34.

który z uwagi na procesy globalizacyjne systematycznie zyskuje na znaczeniu⁵. W niniejszym opracowaniu wykorzystano głównie metodę dogmatyczną rozumianą, jako analiza i wykładnia przepisów prawa, przy uwzględnieniu poglądów wyrażonych w nauce i orzecznictwie⁶. Akcesoryjnie zastosowano metodę historyczno-prawną w celu odtworzenia stanu prawnego obowiązującego przed omawianą nowelizacją.

2. KLAUZULA NIERUCHOMOŚCIOWA W USTAWACH PODATKOWYCH I UMOWACH O UNIKANIU PODWÓJNEGO OPODATKOWANIA

Instytucja spółki nieruchomościowej nie wprowadza w zasadzie istotnych zmian w kwestii samego zakresu obowiązku podatkowego powstającego po stronie nierezydentów. Znacząca jest jedynie zmiana w zakresie sposobu poboru podatku⁷. Ustawy regulujące podatki dochodowe od samego początku normowały kwestię tzw. ograniczonego obowiązku podatkowego. Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 3 ust. 2a u.p.d.o.f., osoby fizyczne, jeżeli nie mają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej miejsca zamieszkania, podlegają obowiązkowi podatkowemu tylko od dochodów (przychodów) osiąganych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Analogiczna zasada obowiązuje w przypadku podatników, którzy nie mają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej siedziby lub zarządu⁸. Normy wynikające z przytoczonych powyżej przepisów kształtują ograniczony obowiązek podatkowy, który opiera się o „zasadę źródła”, w myśl której, niezależnie od miejsca zamieszkania bądź siedziby podmiotu, opodatkowaniu w danym państwie podlegać będą te dochody, które w państwie tym powstały (zostały osiągnięte)⁹.

Co więcej, aby uwydatnić zakres ograniczonego obowiązku podatkowego, do ustaw podatkowych dodano tzw. „klauzule nieruchomościowe”. Z dniem 1 stycznia 2017 roku weszły w życie przepisy ustawy z dnia 5 września 2016 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych

⁵ R. Lipniewicz, *Jurysdykcja podatkowa w cyberprzestrzeni: model międzynarodowego opodatkowania dochodu*, Warszawa 2018, s. 15.

⁶ Szerzej na temat terminologii stosowanej przy opisie metod badawczych stosowanych w naukach prawnych zob. D. V. Kędziński, *Metodologia i paradygmat polskich szczegółowych nauk prawnych*, TPP 2018, nr 3, s. 5-59.

⁷ W. Missala, *Opodatkowanie zysków...*, s. 38.

⁸ Zob. art. 3 ust. 2 u.p.d.o.f.

⁹ A. Bartosiewicz, R. Kubacki, Komentarz do art. 3 u.p.d.o.f., [w:] *PIT. Komentarz*, A. Bartosiewicz, R. Kubacki, Warszawa 2015.

oraz ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych¹⁰, w myśl których za dochody (przychody) osiągnane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez nierezydentów należało uznawać w szczególności dochody (przychody) z tytułu przeniesienia własności udziałów (akcji) w spółce, ogółu praw i obowiązków w spółce niebędącej osobą prawną lub tytułów uczestnictwa w funduszu inwestycyjnym albo instytucji wspólnego inwestowania, w których co najmniej 50% wartości aktywów, bezpośrednio lub pośrednio, stanowiły nieruchomości położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub prawa do takich nieruchomości. Od tamtej pory brzmienie tej klauzuli było jeszcze modyfikowane, w tym także w drodze nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 28 listopada 2020 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne oraz niektórych innych ustaw¹¹.

Klauzule nieruchomościowe funkcjonują również w międzynarodowym prawie podatkowym. Podstawowe znaczenie w obszarze podatków mają umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania. Regulują one transgraniczne stany faktyczne i stanowią swego rodzaju ogniwo wiążące między systemami podatkowymi dwóch lub więcej państw, którego celem jest ograniczenie przyśługujących im z racji ich suwerenności roszczeń podatkowych¹². Jak wskazuje się w literaturze „niektóre kraje w ogóle nie przewidują opodatkowania zysków ze sprzedaży udziałów, czasem wprowadzają określone warunki (np. odnośnie do progu posiadanych udziałów czy okresu ich posiadania), inne opodatkowują zyski ze sprzedaży spółek mających siedzibę na ich terytorium również na zasadzie ograniczonego obowiązku podatkowego, gdy transakcja jest realizowana pomiędzy nierezydentami, niekiedy różnicując sytuację zbycia spółki nieruchomościowej, a czasem obejmując opodatkowaniem zbycie udziałów w każdej spółce”¹³. Rozwiązania w tym zakresie nie są zatem jednolite. Klauzula nieruchomościowa została uwzględniona również w Modelu Konwencji OECD w sprawie podatku od dochodu i majątku¹⁴, a także w Konwencji wielostronnej implementującej środki traktatowego prawa podatkowego mającej

---

¹⁰ Dz. U. z 2016 r., poz. 1550.

¹¹ Dz. U. z 2020 r., poz. 2123.

¹² H. Litwińczuk, *Międzynarodowe prawo podatkowe*, Warszawa 2020, s. 26.

¹³ W. Missala, *Opodatkowanie zysków...*, s. 35.

¹⁴ OECD, *Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2017*. <https://www.oecd.org/ctp/treaties/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-condensed-version-20745419.htm> (dostęp: 10.07.2021 r.).

na celu zapobieganie erozji podstawy opodatkowania i przenoszeniu zysku, sporządzonej w Paryżu 24 listopada 2016 r.¹⁵

Co istotne, klauzulę nieruchomościową zawiera większość zawartych przez Polskę umów o unikaniu podwójnego opodatkowania. Warto jednak w tym miejscu przytoczyć wyrok NSA z 20 listopada 2008 r., w którym stwierdzono, iż co prawda przepis art. 91 ust. 2 Konstytucji RP stanowi, że umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, a do takich umów stosownie do art. 89 ust. 1 pkt 5 Konstytucji RP należą umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania, ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy tej nie da się pogodzić z umową, jednak przepisy umowy należy rozpatrywać łącznie z przepisami prawa podatkowego danego kraju¹⁶. Postanowienia umów o unikaniu podwójnego opodatkowania nie mogą stanowić samoistnej podstawy do nakładania obowiązku, który by nie był przewidziany w prawie podatkowym określonego państwa¹⁷.

Niemniej jednak, w ustawach podatkowych już wcześniej obecne były przepisy pozwalające uznać dochód nierezydenta z tytułu zbycia praw w spółce, której większość aktywów stanowiły nieruchomości, za dochód osiągniany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i podlegający opodatkowaniu na zasadzie tzw. ograniczonego obowiązku podatkowego. Z formalnego punktu widzenia powyższe unormowania stanowią wystarczającą podstawę prawną dla powstania po stronie nierezydenta obowiązku podatkowego¹⁸. Jednak w przypadku uchylania się od tego obowiązku przez podmiot zagraniczny, instrumenty wykorzystywane przez administrację skarbową, wydają się niewystarczające. Wskazuje się bowiem, że „w odniesieniu do powyższych kategorii dochodu jurysdykcja podatkowa Polski ma mocno ograniczony charakter ze względu trudności natury egzekucyjnej. Takie transakcje są trudne do wykrycia, a jeśli już zostaną zidentyfikowane, to ciężko jest dochodzić należności od nierezydenta”¹⁹. Dlatego też zdecydowano się na „uszczelnienie” tego obszaru, poprzez wprowadzenie rozwiązań ułatwiających dochodzenie należności podatkowych w przypadku zbycia przez nierezydenta praw w spółce nieruchomościowej.

¹⁵ Dz.U. z 2018 r. poz. 1369 ze zm.

¹⁶ II FSK 1171/07, LEX nr 531429.

¹⁷ Por. R. Mastalski, Komentarz do art. 3 o.p., [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz 2007*, B. Adamiak, J. Borkowski, R. Mastalski, J. Zubrzycki, Wrocław 2007, s. 35.

¹⁸ A. Bieńkowska, *Nowe zasady opodatkowania sprzedaży tzw. spółek nieruchomościowych* [w:] *Przegląd zmian podatkowych 2021*, A. Bieńkowska, P. Furmanek, A. Kardys, Warszawa 2021.

¹⁹ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy..., s. 14.

3. DEFINICJA LEGALNA SPÓŁKI NIERUCHOMOŚCIOWEJ

Definicja legalna spółki nieruchomościowej, znajduje się w art. 5a pkt 49 u.p.d.o.f. oraz art. 4a pkt 35 u.p.d.o.p. Zważywszy na jej złożoną konstrukcję, identyfikacja zakresu podmiotowo-przedmiotowego definicji wymagać będzie rozpatrzenia jej poszczególnych elementów składowych, tj. najpierw każdego z osobna, a następnie we wzajemnej łączności.

Po pierwsze, przez spółkę nieruchomościową należy rozumieć podmiot obowiązany do sporządzania bilansu na podstawie przepisów o rachunkowości. Bilans jest jednym z elementów sprawozdania finansowego²⁰. Do sporządzenia sprawozdania finansowego zobligowane są podmioty zobowiązane do prowadzenia ksiąg rachunkowych (z uwagi na swój status prawny lub wysokość osiąganych przychodów) oraz te, które dobrowolnie wybrały taki sposób ewidencjonowania²¹. Wobec tego przy ocenie statusu spółki nieruchomościowej forma organizacyjno-prawna jest kwestią irrelevantną, bowiem wskazane powyżej obowiązki sprawozdawcze mogą dotyczyć nie tylko spółek kapitałowych i osobowych, ale też fundacji czy osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Niemniej jednak ustawodawca wyraźnie zastrzegł, że poza zakresem definicji spółki nieruchomościowej znajdują się osoby fizyczne.

Następnie zauważyć należy, że ustawodawca dokonał pewnej dystynkcji polegającej na zróżnicowaniu sytuacji podmiotów rozpoczynających działalność oraz tych, które zakończyły już pierwszy rok podatkowy lub obrotowy²². Dla statusu spółki nieruchomościowej kluczowe znaczenie ma bowiem struktura i wartość aktywów, a te nie stanowią kategorii statycznej. W celu zapobieżenia ewentualnym wątpliwościom interpretacyjnym wskazano według jakiego dnia należy dokonywać oceny w zakresie struktury i wartości aktywów potencjalnej spółki nieruchomościowej. Przyjęto rozwiązanie, zgodnie z którym w przypadku podmiotów rozpoczynających działalność stan aktywów ocenia się według pierwszego dnia roku podatkowego, a jeśli spółka nieruchomościowa nie jest podatnikiem podatku dochodowego – na pierwszy dzień roku obrotowego. Natomiast w odniesieniu do podmiotów innych niż te, które dopiero rozpoczynają działalność, pod uwagę będzie brany ostatni dzień roku poprzedzającego rok podatkowy, a jeśli spółka

---

²⁰ Zob. art. 45 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 217 ze zm.).

²¹ Por. W. Gos, Komentarz do art. 2, [w:] *Ustawa o rachunkowości. Komentarz*, red. T. Kiziu-kiewicz, Warszawa 2021, s. 29 i nast.

²² W. Missala, *Opodatkowanie zysków...*, s. 37.

nieruchomościowa nie jest podatnikiem podatku dochodowego – ostatni dzień roku poprzedzającego rok obrotowy.

Status spółki nieruchomościowej posiada podmiot, u którego we wskazanym powyżej dniu co najmniej 50% wartości aktywów, bezpośrednio lub pośrednio, stanowiła wartość nieruchomości położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub praw do takich nieruchomości oraz wartość tych nieruchomości przekraczała 10 000 000 zł albo równowartość tej kwoty określonej w walucie obcej. W konsekwencji zasygnalizowanej już wcześniej dystynkcji dokonanej przez ustawodawcę, w przypadku podmiotów rozpoczynających działalność należy wziąć pod uwagę wartość rynkową aktywów, natomiast w odniesieniu do innych podmiotów znaczenie ma wartość bilansowa. Podkreślenia wymaga, iż wymóg co do procentowego udziału wartości nieruchomości w ogólnej wartości aktywów oraz wymóg co do bezwzględnej wartości wszystkich nieruchomości, to przesłanki połączone koniunkcyjnie, na co wskazuje spójnik „oraz”. Tym samym przesłanki te muszą być spełnione łącznie.

W przypadku podmiotów innych niż te, które rozpoczynają działalność, status spółki nieruchomościowej zależy ponadto od struktury przychodów przedsiębiorstwa. Mianowicie spółką nieruchomościową jest podmiot, w którym co najmniej 60% przychodów ma swoje źródło w nieruchomościach położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Do tej kategorii przychodów zalicza się przychody z tytułu najmu, podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy, leasingu i innych umów o podobnym charakterze lub z przeniesienia własności, których przedmiotem są nieruchomości lub prawa do nieruchomości, a także przychody z tytułu udziałów w innych spółkach nieruchomościowych. W celu ustalenia czy powyższy warunek został spełniony należy przeanalizować strukturę przychodów podatkowych, a w sytuacji gdy spółka nieruchomościowa nie jest podatnikiem podatku dochodowego – strukturę przychodów ujętych w wyniku finansowym netto, występującą w roku poprzedzającym rok podatkowy albo rok obrotowy.

Powyższa analiza prowadzi do konstatacji, iż status spółki nieruchomościowej zależy w pierwszej kolejności od tego czy dany podmiot jest zobligowany do sporządzania bilansu. Ponadto istotna jest wartość bilansowa (rynkowa) nieruchomości posiadanych przez podmiot, a także proporcja, w jakiej pozostaje wartość bilansowa (rynkowa) nieruchomości w stosunku do ogólnej wartości aktywów. Co więcej, pod uwagę należy wziąć również proporcję, w jakiej pozostają przychody z nieruchomości w stosunku do całości przychodów.

Wszystkie przesłanki w tym zakresie muszą być spełnione łącznie, aby podmiot nabył status spółki nieruchomościowej.

Kwestią wymagającą rozważenia jest relacja zachodząca między klauzulami nieruchomościowymi zawartymi w ustawach podatkowych oraz w umowach o unikaniu podwójnego opodatkowania, a definicją legalną spółki nieruchomościowej. Klauzule nieruchomościowe zwykle odwołują się do kryteriów podobnych do tych, które użyte zostały w definicji spółki nieruchomościowej. Sformułowania wykorzystywane w konstrukcji klauzul nieruchomościowych oraz definicji spółki nieruchomościowej częściowo się pokrywają, natomiast klauzule nieruchomościowe posiadają szerszy zakres zastosowania.

Spółka nieruchomościowa zasadniczo będzie spełniać wymogi klauzuli nieruchomościowej, ale niekoniecznie każda spółka, która spełnia warunki klauzuli nieruchomościowej, będzie spółką nieruchomościową. W takim przypadku przy zbyciu przez nierezydenta praw w spółce spełniającej jedynie wymogi klauzuli nieruchomościowej zastosowanie znajdą ogólne zasady poboru podatku. Pojawia się natomiast wątpliwość co do sytuacji, gdy zbywcą praw w spółce nieruchomościowej jest rezydent państwa, z którym Polska nie ma zawartej umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania albo gdy umowa taka nie zawiera klauzuli nieruchomościowej. Wydaje się, że w takiej sytuacji spółka nieruchomościowa mogłaby zaniechać poboru podatku w charakterze płatnika, jednak brak jednoznacznej regulacji może powodować stan niepewności po stronie spółki nieruchomościowej.

4. SPÓŁKA NIERUCHOMOŚCIOWA JAKO PŁATNIK PODATKU DOCHODOWEGO OD PRZYCHODÓW OSIĄGANÝCH PRZEZ OSOBY ZAGRANICZNE Z TYTUŁU ZBYCIA PRAW DO SPÓŁKI NIERUCHOMOŚCIOWEJ

Zgodnie z definicją legalną, zawartą w art. 8 o.p., płatnikiem jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, obowiązana na podstawie przepisów prawa podatkowego do obliczenia i pobrania od podatnika podatku i wpłacenia go we właściwym terminie organowi podatkowemu. Jest to zatem podmiot, który pośredniczy przy wykonywaniu zobowiązania podatkowego między podatnikiem a organem podatkowym²³.

---

²³ M. Niezgódka-Medek, Komentarz do art. 8 o.p. [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, S. Babiarczyk, B. Dauter, R. Hauser, A. Kabat, J. Rudowski, M. Niezgódka-Medek, Warszawa 2019.

W dotychczasowym stanie prawnym, tj. przed 1 stycznia 2021 r., to podmiot zagraniczny dokonujący zbycia praw w spółce, której aktywa składały się w przeważającej mierze z nieruchomości położonych w Polsce, obowiązany był do rozliczenia podatku dochodowego z tego tytułu. W obecnym stanie prawnym spółka nieruchomościowa, której udziały (akcje), ogół praw i obowiązków, tytuły uczestnictwa lub prawa o podobnym charakterze są zbywane, jest obowiązana wpłacić na rachunek właściwego urzędu skarbowego, jako płatnik, zaliczkę na podatek od dochodu z tego tytułu w wysokości 19%, w terminie do 20. dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym powstał dochód²⁴.

Obowiązek ten nie ma jednak charakteru bezwzględnego, gdyż jego powstanie zależne jest od spełnienia dwóch warunków. Po pierwsze, stroną dokonującą zbycia musi być podmiot niemający siedziby lub zarządu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub osoba fizyczna niemająca miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Po drugie, przedmiotem transakcji zbycia muszą być udziały (akcje) dające co najmniej 5% praw głosu w spółce albo ogół praw i obowiązków dający co najmniej 5% prawa do udziału w zysku spółki niebędącej osobą prawną, albo co najmniej 5% ogólnej liczby tytułów uczestnictwa lub praw o podobnym charakterze, w spółce nieruchomościowej. Zatem wskazany na wstępie obowiązek spółki nieruchomościowej nie występuje przy każdym zbyciu praw, lecz jedynie w przypadku zbycia kwalifikowanego, spełniającego odpowiednie warunki co do statusu rezydencji zbywcy oraz wagi praw będących przedmiotem transakcji.

Ponadto antycypując działania podatników zmierzające do uchylecia się od opodatkowania poprzez sztuczne podzielenie jednej transakcji na kilka mniejszych tak, aby nie przekroczyć jednorazowo wspomnianego wcześniej pięcioprocentowego progu, wprowadzono rozwiązanie, zgodnie z którym analogiczne zasady poboru podatku stosuje się również w przypadku dokonania przez jeden podmiot więcej niż jednej transakcji zbycia udziałów bądź akcji, ogółu praw i obowiązków, tytułów uczestnictwa lub praw o podobnym charakterze w spółce nieruchomościowej, w okresie nieprzekraczającym 12 miesięcy liczonych począwszy od ostatniego dnia miesiąca, w którym nastąpiło pierwsze ich zbycie, jeżeli suma zbytych w tym okresie praw przekroczy pięcioprocentowy próg²⁵.

²⁴ Zob. art. 41 ust. 4f u.p.d.o.f. oraz art. 26aa ust. 1 u.p.d.o.p.

²⁵ Zob. art. 41 ust. 4g u.p.d.o.f. oraz art. 26aa ust. 2 u.p.d.o.p.

Reasumując powyższe rozważania, należy stwierdzić, że przeniesienie obowiązku rozliczenia podatku dochodowego ze zbywcy udziałów lub praw o podobnym charakterze na spółkę nieruchomościową z pewnością przyczyni się do zwiększenia efektywności poboru podatku dochodowego, ponieważ funkcję płatnika będą pełnić z reguły spółki nieruchomościowe mające siedzibę lub zarząd na terytorium Polski. Ponadto w odniesieniu do spółek nieruchomościowych, które nie są polskimi rezydentami podatkowymi, ani nie posiadają nieograniczonego obowiązku podatkowego w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, ani w państwie należącym do Europejskiego Obszaru Gospodarczego, wprowadzono obowiązek ustanowienia przedstawiciela podatkowego, który w imieniu i na rzecz spółki nieruchomościowej będzie wykonywał obowiązki płatnika oraz odpowiadał solidarnie za zobowiązanie podatkowe rozliczane w imieniu i na rzecz spółki nieruchomościowej. Przy czym przedstawicielem podatkowym może być wyłącznie podmiot spełniający szereg określonych w ustawie warunków, do których należy m.in. posiadanie siedziby lub zarządu albo miejsca zamieszkania na terytorium Polski. Powyższe rozwiązania powinny zatem zażegnać „trudności natury egzekucyjnej” przy poborze podatku.

Natomiast w kwestii zgodności analizowanej regulacji z konstrukcją prawną instytucji płatnika, można sformułować pewne zastrzeżenia o charakterze systemowym. W polskim systemie prawa podatkowego ugruntowała się koncepcja, zgodnie z którą obowiązki płatnika, tj. obliczenia, poboru i wpłacenia podatku, nakłada się na podmioty, które w momencie powstania zobowiązania podatkowego dysponują środkami finansowymi podatnika lub dokonują czynności związanych z operacjami na jego majątku²⁶. Płatnik posiada zatem wszelkie dane niezbędne do ustalenia podstawy opodatkowania, co umożliwi pobór podatku w odpowiedniej wysokości. Jako przykład można tutaj wskazać pracodawcę, który zna wysokość wynagrodzenia pracownika i dokonuje wypłaty po uprzednim pobraniu zaliczki na podatek dochodowy. Dzięki takiej konstrukcji nie zachodzi ryzyko, że to płatnik w zastępstwie podatnika poniesie niesłusznie ekonomiczny ciężar podatku.

Zauważyć natomiast należy, że spółka nieruchomościowa nie jest podmiotem zawieranych transakcji, lecz raczej ich przedmiotem. Wobec tego spółka nieruchomościowa może napotkać przeszkody na etapie ustalania podstawy opodatkowania, gdyż określenie rzeczywistego dochodu osiągniętego przez nierezydenta wymagałoby wiedzy o cenie sprzedaży praw do spółki

---

²⁶ M. Niezgódka-Medek, *loc. cit.*

nieruchomościowej, jak również o kosztach uzyskania przychodów czy też ewentualnych stratach z innych transakcji lub z lat ubiegłych²⁷. Nie zawsze zbywca praw będzie skłonny do ujawnienia takich informacji.

Ustawodawca wprawdzie przewidział możliwość wystąpienia wskazanej sytuacji, dając temu wyraz w art. 41 ust. 4h u.p.d.o.f. oraz art. 26aa ust. 3 u.p.d.o.p., które stanowią, że w przypadku nieposiadania przez spółkę nieruchomościową informacji o kwocie transakcji zbycia, zaliczkę na podatek ustala się w wysokości 19% wartości rynkowej zbywanych udziałów bądź akcji, ogółu praw i obowiązków, tytułów uczestnictwa albo praw o podobnym charakterze. Nie jest to jednak rozwiązanie doskonałe, ponieważ w dalszym ciągu obciąża spółkę nieruchomościową, która będzie obowiązana do poniesienia kosztów wyceny wartości rynkowej przedmiotu transakcji. Co więcej, jak już słusznie zauważono w literaturze przedmiotu, przepis ten ma w istocie charakter sankcyjny, ponieważ ustalenie podatku bez uwzględnienia kosztów uzyskania przychodów skutkuje ryczałtowym opodatkowaniem przychodów²⁸.

Realizacja obowiązków płatnika wymaga szczególnej ostrożności w przypadku spółek nieruchomościowych, których udziały, akcje i inne prawa o podobnym charakterze są przedmiotem transakcji zawieranych z dużą częstotliwością między podmiotami zajmującymi się regularnym inwestowaniem w spółki nieruchomościowe²⁹. Transakcje zbycia praw do spółki nieruchomościowej sumują się w okresie dwunastu kolejnych miesięcy liczonych od pierwszego zbycia. W związku z powyższym spółka nieruchomościowa jest obowiązana monitorować również te stosunkowo drobne nabycia praw do spółki, gdyż po zsumowaniu mogą one przekroczyć wspomniany wcześniej pięcioprocentowy próg, wskutek czego zaktualizuje się obowiązek spółki nieruchomościowej jako płatnika. Z kolei spółki nieruchomościowe, których akcje notowane są na rynkach regulowanych, mogą nie mieć wiedzy o podmiotach dokonujących obrotu ich akcjami, co utrudni lub uniemożliwi wykonanie obowiązków płatnika.

Co więcej, pomimo iż ustawodawca wskazał wprost, że podatnik jest obowiązany w odpowiednim terminie przekazać płatnikowi kwotę zaliczki na podatek³⁰, może się zdarzyć, że zbywca praw w spółce nieruchomościowej

²⁷ W. Missala, *Opodatkowanie zysków...*, s. 39.

²⁸ W. Dmoch, *Komentarz do art. 26aa u.p.d.o.p.*, [w:] *Podatek dochodowy od osób prawnych*, W. Dmoch, Warszawa 2021.

²⁹ Por. J. Nożewski, *Spółki nieruchomościowe – nowa kategoria podmiotów, nowe obowiązki*, <https://home.kpmg/pl/pl/home/insights/2020/12/citpoint-spolki-nieruchomosciowe-nowa-kategoria-podmiotow-nowe-obowiazki.html> (dostęp: 11.07.2021 r.).

³⁰ Zob. art. 41 ust. 4i u.p.d.o.f. oraz art. 26aa ust. 4 u.p.d.o.p.

nie wywiąże się z tego obowiązku. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na zmodyfikowany zakres odpowiedzialności podatkowej spółki nieruchomościowej jako płatnika, w stosunku do obowiązujących w tym aspekcie zasad ogólnych. Jak już wcześniej wspomniano, zadanie płatnika polega na wykonaniu trzech materialno-technicznych operacji: obliczeniu należnego od podatnika podatku, pobraniu go z jego środków i wpłaceniu w wyznaczonym przepisami prawa podatkowego terminie do właściwego organu podatkowego³¹. Płatnik, który nie wykona wskazanych powyżej obowiązków, odpowiada za podatek niepobrany lub podatek pobrany a niewpłacony³².

Jednak odpowiedzialność płatnika może zostać wyłączona m.in. gdy podatek nie został pobrany z winy podatnika. Przy czym winę należy tu rozumieć jako wszelkie przyczyny leżące po stronie podatnika i wpływające na zachowanie się płatnika, niekoniecznie zawinione w rozumieniu prawa cywilnego lub karnego³³. Wówczas organ podatkowy wydaje decyzję o odpowiedzialności podatnika³⁴. Niemniej jednak art. 30 § 5a o.p. wskazuje na okoliczności, w których pomimo winy podatnika, odpowiedzialność płatnika nie może być wyłączona ani ograniczona. Wskazuje się, iż przepis ten dotyczy przypadków, gdy wzajemne relacje podatników i płatników mogą być wykorzystywane do uchylania się od opodatkowania³⁵. Uznano, że jedną z takich okoliczności jest sytuacja, gdy płatnikiem jest spółka nieruchomościowa. Oznacza to, że wyłączenie odpowiedzialności podatkowej płatnika nie będzie możliwe w odniesieniu spółki nieruchomościowej.

5. UWAGI KOŃCOWE

Z powyższej analizy wynika, że ustawodawca dążąc do zwiększenia efektywności poboru podatku dochodowego z tytułu zbycia przez podmiot zagraniczny praw do spółki nieruchomościowej, zdecydował się na rozwiązanie niekompatybilne z dotychczasową normatywną konstrukcją instytucji płatnika. W skrajnych przypadkach spółka nieruchomościowa z przyczyn obiektywnych może nie być w stanie wywiązać się z ciężących na niej obowiązków.

---

³¹ Por. K. Chustecka, *Instytucja płatnika w świetle przepisów i orzecznictwa*, Rej. 2009, nr 6, s. 9-34; J. Sawczuk, *Odpowiedzialność podatkowa i zabezpieczenie realizacji obowiązków ciężących na płatniku*, SP KUL 2013, nr 1, s. 111-142.

³² Zob. art. 30 § 1 o.p.

³³ Wyrok WSA w Gdańsku z 23 września 2015 r., I SA/Gd 650/15, LEX nr 1955636.

³⁴ Zob. art. 30 § 1 o.p.

³⁵ L. Etel, *Komentarz do art. 30 o.p.*, [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz aktualizowany*, R. Dogwier, G. Liszewski, B. Pahl, P. Pietrasz, M. Popławski, S. Presnarowicz, W. Stachurski, K. Teszner, L. Etel, LEX/el. 2021.

W istocie omawiana regulacja powoduje, że administracja skarbową zostaje wyřęczona w pewnych czynnościach związanych z prawidłowym poborem podatku przez podmiot prywatny³⁶. Również ryzyko związane z konsekwencjami braku zapłaty podatku przez nierezydenta zostało przeniesione ze Skarbu Państwa na spółkę nieruchomościową, która w przy splocie niesprzyjających okoliczności może ponieść ekonomiczny ciężar podatku. W sytuacji, gdy podatnikiem będzie podmiot uchylający się od zapłaty podatku lub niemający dostatecznej wiedzy o obowiązkach ciążących na nim w świetle polskiego prawa podatkowego, państwo nie wystąpi w roli wierzyciela należności publicznoprawnej. W tym wypadku jedynie spółka nieruchomościowa będzie uprawniona wystąpić z roszczeniem regresowym w stosunku do swojego byłego udziałowca bądź akcjonariusza.

Zauważyć przy tym należy, że jednym z głównych argumentów przemawiających za powierzeniem spółce nieruchomościowej funkcji płatnika, były problemy związane z wyegzekwowaniem obowiązku podatkowego ciążącego na podmiocie zagranicznym. Pojawia się zatem pytanie, na ile skuteczne będą w tym zakresie działania spółki nieruchomościowej, która nie dysponuje ani władztwem podatkowym, ani takim aparatem skarbowym jak państwo. Wskazuje się, że regulacja ta wymusi odpowiednią komunikację pomiędzy spółką a wspólnikami (akcjonariuszami) w celu prawidłowego ustalenia wyniku podatkowego oraz zapewnienia spółce środków finansowych na zapłatę podatku³⁷. Wydaje się, że spółka nieruchomościowa może w pewnym stopniu zabezpieczyć swoje interesy poprzez wprowadzenie odpowiednich zapisów w umowie lub statucie spółki w zakresie ograniczenia zbywalności praw.

Szeroki zakres obowiązków nałożonych na spółki nieruchomościowe, przy jednoczesnym braku zapewnienia odpowiednich narzędzi do realizacji tych obowiązków, stawia pod znakiem zapytania zgodność tego unormowania z zasadą proporcjonalności, której adresatem jest również władza ustawodawcza³⁸. Państwo powinno ingerować w sferę praw i obowiązków jednostek w sposób rozsądny i racjonalny, zachowując przy tym odpowiednie proporcje między celami działania a ostrością używanych w tych celach środków³⁹.

Niemniej jednak należy odnotować również pozytywne aspekty wprowadzonej zmiany, jak choćby umożliwienie podatnikowi będącemu osobą zagraniczną wykonania zobowiązań podatkowych bez konieczności nawiązywania

³⁶ Podobnie J. Pustuł, *Podatek dochodowy...*, s. 21.

³⁷ W. Majkowski, *XI Kongres Podatków i Rachunkowości KPMG*, Prz. Pod. 2021, nr 1, s. 20.

³⁸ A. Mudrecki, *Wstęp [w:] Zasada proporcjonalności w prawie podatkowym*, Warszawa 2020.

³⁹ J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2020, s. 149.

bezpośredniego kontaktu z polskimi organami podatkowymi. Realizacja przez płatnika wszelkich czynności w zakresie obliczenia, poboru i wpłacenia podatku, ułatwi rozliczenie osobom nieznającym polskiego prawa podatkowego i niekorzystającym z pomocy profesjonalnego pełnomocnika. Wykorzystanie instytucji płatnika prowadzi również do zmniejszenia kosztów wymiaru i poboru podatków, jakie wiążą się z działalnością aparatu organów podatkowych⁴⁰. Mając jednak na względzie potrzebę złagodzenia rygoru omówionej powyżej regulacji, można w pierwszej kolejności wysunąć postulat *de lege ferenda*, dotyczący wydłużenia terminu na wpłatę zaliczki przez spółkę nieruchomościową. Aktualnie obowiązujący termin może się okazać niemożliwy do zrealizowania, zwłaszcza w przypadku konieczności dokonania wyceny wartości rynkowej zbywanych praw.

***

TAXATION OF INCOME EARNED BY FOREIGN ENTITY FROM SALE OF POLISH REAL ESTATE COMPANIES

This paper analyses a legal regulation relating to the taxation of income from the disposal by a foreign entity of shares, stocks or other rights of a similar nature in a real estate company. The recent legislative activities of the tax legislature, aimed at increasing budget revenues from taxes, have largely focused on entities operating in the real estate sector. This paper analyses a relatively new (in force since 1 January 2021) legal regulation relating to the taxation of income from the disposal by a foreign entity of shares, stocks or other rights of a similar nature in a real estate company. In this study, special attention is paid to the legal definition of a real estate company and the tax obligations imposed on the company, in particular those related to acting as a withholding agent of income tax earned by a non-resident from the disposal of rights in a real estate company. The article also provides an outline of the legal solutions in force to date, in particular the functioning of real estate clauses in tax laws and double taxation treaties to date. Indeed, the institution of a real estate company does not introduce any significant

---

⁴⁰ C. Kosikowski, *Komentarz do art. 8, [w:] Ordynacja podatkowa. Komentarz*, H. Dzwonkowski, A. Huchla, C. Kosikowski, Warszawa 2003.

changes to the tax liability itself arising for non-residents. Only the change in the way the tax is collected is revolutionary. Previously, there were provisions in tax laws allowing for the recognition of income of a non-resident from the disposal of rights in a company whose majority of assets consisted of real estate as income earned in the territory of the Republic of Poland and subject to taxation on the basis of the so-called limited tax obligation. The real estate clause is also contained in most double taxation treaties concluded by Poland. From a formal point of view, the above provisions provide a sufficient legal basis for a non-resident to incur tax liability.

However, in practice, it has been observed that this is an area where Poland's tax jurisdiction is severely limited due to difficulties of an enforcement nature. Such transactions are difficult to detect and, once identified, it is difficult to pursue a claim against a non-resident. It was therefore decided to tighten up this area by introducing solutions to facilitate the recovery of tax debts in the event that a non-resident sells rights in a property company.

The aim of this paper is to characterise the functional aspects of the above regulation (in particular, to determine its potential impact on the efficiency of the tax system) as well as the systemic aspects considered from the point of view of compliance of this regulation with the legal construction of the withholding agent institution adopted in the Polish tax system. These considerations are intended to demonstrate that the new solution will in fact improve the collection of income tax from non-residents disposing of their rights in Polish real estate companies, but at the expense of a significant burden on real estate companies which, in some cases, may not be able to meet their obligations and, in extreme cases, may even bear the economic burden of the tax.

Keywords: real estate company, limited tax obligation, non-resident, withholding agent, double taxation treaty, income tax, real estate clause

SKUTKI PODATKOWE TRANSGRANICZNEGO ŁĄCZENIA SIĘ SPÓŁEK W OBRĘBIE GRUPY KAPITAŁOWEJ

1. UWAGI WSTĘPNE

Tematem niniejszego artykułu są skutki transgranicznego łączenia się spółek w obrębie grupy kapitałowej na gruncie podatku dochodowego od osób prawnych. Problematyka ta jest szczególnie aktualna w obliczu pandemii COVID-19, która naraziła przedsiębiorstwa na nagłe ograniczenia płynności oraz szkody wynikające z gwałtownej zmiany warunków rynkowych². W tych okolicznościach reorganizacja grupy kapitałowej, polegająca na uproszczeniu jej struktur czy wyeliminowaniu nierentownych członków grupy, jest dla wielu spółek skutecznym sposobem na uzyskanie oszczędności. Szczególnie korzystne okazują się fuzje i przejęcia, które przynieść mogą spółkom znaczne korzyści wynikające ze względów operacyjnych, podatkowych, a także marketingowych³. W szczególności, poprzez połączenia tworzone są stabilniejsze gospodarczo podmioty o szerszym dostępie do rynku, niższych jednostkowych kosztach pracy⁴ oraz finalnie wyższej wartości rynkowej przedsiębiorstwa⁵. Prawidłowa interpretacja mechanizmów opodatkowania połączeń oraz

---

¹ ORCID: 0000-0002-1236-6080.

² Komunikat Komisji z dnia 20 marca 2020 r., Tymczasowe ramy środków pomocy państwa w celu wsparcia gospodarki w kontekście trwającej epidemii COVID-19, Dz.U. UE 91 C/01.

³ K. Świetla, J. Toborek-Mazur, *Motywy przejść odwrotnych i zasady ich rozliczania*, ZTR 2020, nr 108, s. 192.

⁴ M. Żaba, *Skutki transgranicznego łączenia się spółek kapitałowych (studium prawno-porównawcze ustawodawstwa polskiego, czeskiego i słowackiego)*, Warszawa 2019, s. 1.

⁵ D. Kozłowska-Makós, *Efekt synergii w procesach łączenia się kapitału (wybrane problemy)*, ZFiR 2015, nr 3, s. 22.

zaobserwowanie tendencji w decyzjach organów podatkowych pozwalają na uniknięcie negatywnych konsekwencji na gruncie prawa podatkowego, przy i tak już utrudnionej sytuacji ekonomicznej spółek.

Mając na uwadze powyższe, rozsądnym podejściem ustawodawcy byłoby umożliwienie podmiotom odzyskanie płynności poprzez dokonanie reorganizacji bez nakładania nadmiernych ciężarów podatkowych. Podejście to w najszerszym zakresie pozwoliłoby na poszanowanie unijnej zasady swobody przedsiębiorczości i konkurencji, która byłaby naruszona między innymi poprzez uniemożliwienie łączenia się spółkom z różnych krajów członkowskich⁶. Tak też tezą niniejszego artykułu jest to, iż o ile dominującym celem dokonywanego połączenia nie jest odniesienie korzyści podatkowych, połączenia te powinny pozostawać neutralne podatkowo.

Stosowaną metodą badawczą będzie metoda dogmatyczna. W niniejszej pracy nastąpi odwołanie się do prawa unijnego, w szczególności dyrektyw, a także prawa polskiego. Badaniu poddana zostanie również praktyka stosowania prawa, tak też omówione zostanie aktualne orzecznictwo oraz najnowsze interpretacje organów podatkowych. Podane zostaną przy tym konkretne przykłady tego, jaka działalność została uznana za posiadającą dostateczne uzasadnienie ekonomiczne, a jaka prowadziła do wyłączenia zastosowania przepisu o neutralności podatkowej, celem wykazania, jakie rozstrzygnięcia wydawane są w sprawach podmiotów planujących dokonanie reorganizacji.

2. KONSEKWENCJE PRAWNE TRANSGRANICZNEGO ŁĄCZENIA SIĘ SPÓŁEK

Na początku należy ustalić połączenia jakich podmiotów wchodzi w zakres rozważań niniejszego artykułu. Na podstawie art. 491 § 1 i 2 k.s.h., spółki kapitałowe mogą się łączyć między sobą oraz ze spółkami osobowymi, a także ze spółkami zagranicznymi definiowanymi na gruncie prawa europejskiego, co według art. 492 § 1 k.s.h. może nastąpić albo przez przeniesienie całego majątku spółki przejmowanej na inną spółkę w zamian za udziały lub akcje, albo przez zawiązanie nowej spółki kapitałowej, na którą przejdzie majątek wszystkich łączących się spółek w zamian za udziały lub akcje nowej spółki. Z kolei zgodnie z art. 491 § 1¹ k.s.h. zdolność łączeniową w zakresie łączy transgranicznych mają spółki kapitałowe, tj. spółki z o.o., spółki akcyjne i proste spółki akcyjne, podlegające polskiemu prawu, tj. zarejestrowane w Polsce.

---

⁶ Wyrok ETS z dnia 13 grudnia 2005 r., C-411/03.

Wiąże się to z definicją połączenia transgranicznego zawartą w art. 118 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2017/1132 w sprawie niektórych aspektów prawa spółek, która umożliwiła łączenie się spółek mających siedzibę w różnych krajach członkowskich Unii Europejskiej. Według niej jest to łączenie się spółek kapitałowych, utworzonych zgodnie z prawem Państwa Członkowskiego lub państwa-strony umowy o EOG i mających siedzibę, zarząd główny lub główny zakład na terenie Unii, pod warunkiem, że przynajmniej dwie z nich podlegają prawu różnych Państw Członkowskich⁷. Spełnienie tych wymogów oznacza, że dana spółka posiada określone więzi prawne lub ekonomiczne z obszarem Państw Członkowskich⁸. Należy nadto zauważyć, że dla każdej ze spółek biorących udział w połączeniu obowiązuje prawo narodowe w zakresie, w jakim wskazana dyrektywa nie przewiduje innych rozwiązań⁹. O skutkach takich połączeń na gruncie prawa polskiego można mówić wtedy, gdy jedna ze spółek w nim uczestnicząca ma swoją siedzibę lub zarząd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, co wynika z art. 12 ust. 15 u.p.d.o.p.

Przede wszystkim, w wyniku połączenia powstaje spółka kapitałowa, której dochody, jako osoby prawnej, podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób prawnych, na co wskazuje art. 1 ust. 1 u.p.d.o.p. Zgodnie z wynikającą z art. 494 § 1 k.s.h zasadą sukcesji uniwersalnej, spółka przejmująca albo spółka nowo zawiązana wstępuje z dniem połączenia we wszystkie prawa i obowiązki spółki przejmowanej albo spółek łączących się przez zawiązanie nowej spółki, w tym te przewidziane w przepisach prawa podatkowego, które istnieją w chwili podjęcia uchwały o połączeniu. Pojawia wówczas fikcja prawna kontynuacji osobowości prawnej poprzednika, której uzasadnieniem jest kontynuacja celu gospodarczego przedsiębiorstwa przez następcę prawnego i w ten sposób zapewnienie jego ciągłości¹⁰. Tak też na podstawie art. 93 § 1 pkt 1 o.p. osoba prawna powstała w wyniku łączenia się osób prawnych wstępuje we wszelkie przewidziane w przepisach prawa podatkowego prawa i obowiązki każdej z łączących się spółek. Obejmują one głównie ciężary ciążące na podatniku w związku z koniecznością wykonania

⁷ Dyrektywa 2017/1132 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie niektórych aspektów prawa spółek (Dz. U. UE. L. z 2017 r. Nr 169, str. 46 ze zm.), dalej jako: „Dyrektywa 2017/1132”.

⁸ K. Oplustil, Komentarz do art. 491 k.s.h., [w:] J. Bieniak et. al., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2020, nb 5.

⁹ B. Makowicz, *Transgraniczne połączenia spółek kapitałowych (dyrektywa Nr 2005/56/WE i wyrok ETS w sprawie SEVIC) – analiza prawa wspólnotowego*, M.Prawn. 2016, nr 16.

¹⁰ K. Fliszkiewicz, *Ochrona wierzycieli łączących się spółek kapitałowych*, Łódź 2015, s. 117-118.

zobowiązań podatkowych poprzednika prawnego jako dłużnika podatkowego. W przypadku połączenia przez przejęcie, z jego chwilą ustaje nie tylko byt cywilnoprawny spółek przejmowanych, ale także prawnopodatkowy. Spółki przejmowane tracą więc zdolność do wywiązywania się z przysługujących praw lub nałożonych obowiązków wynikających z przepisów prawa, które w związku z tym przechodzą z chwilą dokonania połączenia na spółkę przejmującą¹¹. Należy więc zbadać, jakie konsekwencje prawne rodzi dokonanie połączenia na gruncie prawa podatkowego i czy w związku z nimi pozostały podatnik zobowiązany będzie z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych na skutek przeprowadzonego połączenia.

3. WYŁĄCZENIA OD OPODATKOWANIA

Punktem wyjścia do dalszych rozważań jest dyrektywa Rady 2009/133/WE w sprawie wspólnego systemu opodatkowania¹². W preambule tej dyrektywy wskazane jest, iż głównym jej celem było, aby czynności takie jak łączenia czy podziały nie były hamowane przez ograniczenia, niekorzystne warunki lub zniekształcenia wynikające z przepisów podatkowych państw członkowskich, a więc by wprowadzane reguły podatkowe pozostały neutralne z punktu widzenia konkurencji i umożliwiały przedsiębiorstwom dostosowanie się do wymagań wspólnego rynku, zwiększenie ich produktywności i poprawę ich siły konkurencyjnej na poziomie międzynarodowym. Zaznaczono w niej również, iż wspólny system podatkowy powinien zapobiegać nakładaniu podatku w związku z łączeniami czy podziałami, chroniąc jednocześnie interesy finansowe państwa. Na podstawie przedstawionych motywów łączenie się spółek z różnych państw członkowskich powinno być zasadniczo neutralne podatkowo dla podmiotów biorących w nim udział. Należy pamiętać, że zgodnie z art. 12 ust. 15 u.p.d.o.p. neutralność podatkowa fuzji i przejęć jest ograniczona do operacji dokonywanych na terytorium Unii Europejskiej oraz państw-stron umowy o EOG. Oznacza to, że połączenia transgraniczne

---

¹¹ Pismo Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 17 grudnia 2019 r., 0111-KDIB3-2.4012.679.2019.1.MD.

¹² Dyrektywa Rady 2009/133/WE z dnia 19 października 2009 r. w sprawie wspólnego systemu opodatkowania mającego zastosowanie w przypadku łączenia, podziałów, podziałów przez wydzielenie, wnoszenia aktywów i wymiany udziałów dotyczących spółek różnych Państw Członkowskich oraz przeniesienia statutowej siedziby SE lub SCE z jednego państwa członkowskiego do innego państwa członkowskiego (Dz. U. UE. L. z 2009 r. Nr 310, str. 34 ze zm.), dalej jako: „Dyrektywa 2009/133/WE”.

z udziałem podmiotów spoza tych obszarów podlegałyby opodatkowaniu w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych¹³.

Przechodząc na grunt prawa polskiego, zgodnie z art. 12 ust. 1 pkt 8c w brzmieniu obowiązującym po 1 stycznia 2018 r., dla podmiotu przejmującego przychodem podlegającym opodatkowaniu z tytułu zysków kapitałowych jest ustalona na dzień łączenia wartość majątku spółki przejmowanej otrzymanego przez spółkę przejmującą lub nowo zawiązaną. W wyniku transpozycji postanowień przedstawionej wyżej dyrektywy 2009/133/WE do polskiego systemu prawnego, w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych wprowadzono pewne wyłączenia z katalogu przychodów, które powstają na skutek połączenia. Zawarte są one w art. 12 ust. 4 pkt 3e u.p.d.o.p. dotyczącym wartości majątku spółki przejmowanej otrzymanego przez spółkę przejmującą odpowiadającej wartości emisyjnej udziałów (akcji) przydzielonych udziałowcom (akcjonariuszom) spółek łączonych, a także art. 12 ust. 4 pkt 3f u.p.d.o.p. dotyczącym połączeń w obrębie grup kapitałowych oraz art. 12 ust. 4 pkt 12 u.p.d.o.p. dotyczącym przychodu wspólnika spółki przejmowanej stanowiącego wartość emisyjną udziałów bądź akcji przydzielonych przez spółkę przejmującą lub nowo zawiązaną. W ostatnim z wymienionych wyżej przypadków następuje odroczenie opodatkowania podatkiem dochodowym przydzielenia tych udziałów (akcji) do momentu ich zbycia¹⁴. Katalog przychodów neutralnych podatkowo stanowi przy tym zbiór zamknięty¹⁵. Zgodnie z uzasadnieniem projektu ustawy, art. 12 ust. 4 pkt 3 i 3f u.p.d.o.p. stanowią odpowiednik regulacji zawartej uprzednio w art. 10 ust. 2 u.p.d.o.p., według której nie stanowiła dochodu nadwyżka wartości otrzymanego przez spółkę przejmującą lub nowo zawiązaną majątku spółki przejmowanej¹⁶.

Jak zasygnalizowano, kluczowy z punktu widzenia łączenia w obrębie grupy kapitałowej jest art. 12 ust. 4 pkt 3f u.p.d.o.p. Odnosi się do sytuacji, gdy udział w kapitale spółki przejmowanej wynosi 10% lub więcej. Na jego mocy nie wlicza się do tego przychodu wartości majątku spółki przejmowanej, odpowiadającej procentowemu udziałowi spółki przejmującej w kapitale zakładowym spółki przejmowanej, określone na ostatni dzień poprzedzający

¹³ A. Bernaziuk, A. Helin, R. Kowalski, *Fuzje i przejęcia spółek kapitałowych. Zagadnienia rachunkowe i podatkowe*, Warszawa 2022.

¹⁴ A. Obońska [w:] *Podatek dochodowy od osób prawnych. Komentarz*, red. K. Gil, A. Obońska, A. Waclawczyk, A. Walter, Warszawa 2019.

¹⁵ Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 27 listopada 2018 r., I SA/GI 668/18.

¹⁶ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, druk nr 1878.

dzień łączenia, otrzymanego przez spółkę przejmującą. Zatem im udział spółki przejmującej w kapitale zakładowym spółki przejmowanej jest wyższy, tym kwota wyłączona z przychodu z tytułu udziału w zyskach osób prawnych dla spółki przejmującej jest wyższa. W związku z tym, w przypadku restrukturyzacji w obrębie grupy kapitałowej, gdzie spółka dominująca ma 100% udziałów w spółce zależnej, połączenie takich podmiotów nie rodziłoby obowiązku podatkowego na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych.

Z interpretacji organów podatkowych wynika, że celem wprowadzenia powyższego przepisu było zapewnienie neutralności podatkowej restrukturyzacji dokonywanej w uzasadnionych celach ekonomicznych poprzez zwolnienie uczestniczących w niej podmiotów od podatku dochodowego od osób prawnych¹⁷. Aby więc wartość majątku spółki nie została zaliczona do tej kategorii przychodów, konieczne jest przedstawienie odpowiedniego uzasadnienia ekonomicznego. Wskazuje się, że to podatnik zobowiązany będzie zobowiązany do wskazania dowodów, że połączenie spółek zostało przeprowadzone z uzasadnionych przyczyn ekonomicznych, które weryfikowane są w ramach postępowania kontrolnego lub podatkowego¹⁸. Wyłączenie to nie znajduje zastosowania, gdy jednym z głównych celów połączenia jest uniknięcie lub uchylenie się od opodatkowania. Stosowane jest przy tym domniemanie z art. 12 ust. 14 u.p.d.o.p., że jeśli połączenie spółek nie zostało przeprowadzone z uzasadnionych przyczyn ekonomicznych, to jednym z głównych celów tych czynności było uniknięcie lub uchylenie się od opodatkowania.

4. UZASADNIONE PRZYCZYNY EKONOMICZNE

Mając na uwadze powyższe, w razie ewentualnego postępowania kontrolnego lub podatkowego, spółka musi przedstawić organom dokonującym kontroli konkretne cele ekonomiczne reorganizacji działalności grupy, aby połączenie nie zostało uznane za mające głównie na celu uniknięcie lub uchylenie się od opodatkowania. Termin „uzasadnione przyczyny ekonomiczne” nie został zdefiniowany i należy rozpatrywać go *ad casu*. Jedyne wskazówki dotyczące wykładni tego przepisu odnaleźć można w orzecznictwie TSUE, w szczególności w wyroku C-126/10 z dnia 10 listopada 2011 r. *Foggia – Sociedade Gestora de Participações Sociais SA v. Secretário de Estado dos Assuntos*

---

¹⁷ Informacja Szefa Krajowej Administracji Skarbowej o wydaniu opinii zabezpieczającej z dnia 30 kwietnia 2020 r., DKP2.8011.20.2019.

¹⁸ Pismo Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 7 września 2020 r., 0111-KDIB1 2.4010.271.2020.1.ANK.

Fiscals. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej uznał w nim, że za uzasadniony cel gospodarczy można uznać operację połączenia spółek mającą przynieść różnorodne korzyści, wśród których mogą znajdować się względy o charakterze podatkowym, pod warunkiem, iż nie są one przeważające dla decyzji o przeprowadzeniu operacji¹⁹. W piśmiennictwie z kolei wskazuje się, że cel powinien być „znaczny”, czyli taki, który mógł mieć wpływ na podjęcie przez podatnika danej aktywności bez zwracania uwagi na motywy podatkowe²⁰. Można pokusić się o stwierdzenie, że w celu zapewnienia zgodności z dyrektywą zasadą powinno być akceptowanie każdego celu, którym nie jest próba unikania opodatkowania. Nie należałoby więc wymagać, aby przed planowanym połączeniem szczegółowo wyliczane były konkretne korzyści. W praktyce jednak organy rozpatrują to w bardzo rozbieżny sposób.

Naturalnie nasuwa się tutaj podstawowy możliwy cel ekonomiczny, jakim jest restrukturyzacja lub racjonalizacja działalności spółek, przykładowo przez utworzenie grupy holdingowej. Tym samym w praktyce w interpretacjach podatkowych uznawane były takie cele jak uproszczenie struktury organizacyjnej grupy kapitałowej i zredukowanie kosztów jej funkcjonowania poprzez konsolidację działalności spółek²¹, zwiększenie efektywności w zarządzaniu i osiągnięcie efektu synergii (między innymi w zakresie negocjacji umów)²², zapewnienie spójnego wizerunku grupy²³, uproszczenie procesu podejmowania decyzji czy zmniejszenie kosztów administracyjnych i księgowości²⁴. Nie zawsze jednak cele te uznawane są za wystarczające, w szczególności, gdy korzyści planowane z tych działań, które uzyskiwane są przez grupy kapitałowe, okazują się być nieznaczne. Tak też uznano w jednej z najbardziej medialnych spraw, w której zastosowana została wspomniana klauzula, a mianowicie w sprawie połączenia transgranicznego Idea Money S.A., polskiej spółki zależnej Idea Bank S.A. z Idea Investment Sarl z siedzibą w Luksemburgu w 2018 roku. Organ podatkowy rozstrzygnął, że połączenie nie zostało przeprowadzone z uzasadnionych przyczyn ekonomicznych i spółka musiała

¹⁹ Wyrok TSUE z dnia 10 listopada 2011 r., C-126/10.

²⁰ M. Guzek, M. Stefaniak, *Klauzula przeciwko unikaniu opodatkowania*, Mo. Pod. 2016, nr 11, s. 26.

²¹ Pismo Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 10 lipca 2017 r., 0114-KDIP2-2.4010.78.2017.1.AM.

²² Pismo Dyrektora Krajowej Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 29 czerwca 2016 r., IPPB5/4510-323/16-4/RS.

²³ Informacja Szefa Krajowej Administracji Skarbowej o wydaniu opinii zabezpieczającej z dnia 30 kwietnia 2020 r., DKP2.8011.20.2019.

²⁴ Pismo Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 1 października 2020 r., 0114-KD IP2-1.4010.288.2020.1.JF.

dokonać korekty deklaracji podatkowej, jako że wartość majątku spółki przejmowanej uznana została za dochód z tytułu zysków kapitałowych²⁵.

W okolicznościach wybuchu pandemii COVID-19 często podmioty wskazują na to, iż restrukturyzacja ma umożliwić im skonsolidowanie przedmiotu działalności i uzyskanie w ten sposób oszczędności. Organom podatkowym pozostawiona jest przy tym swoboda w ocenie zasadności takiego połączenia, jako że, jak już sygnalizowano, definicje, wytyczne czy też katalog dopuszczanych celów ekonomicznych praktycznie nie istnieją, co jest podstawowym źródłem rozbieżności w stosowaniu przedmiotowych norm prawa. W jednej opinii zabezpieczającej z 2020 r. Szef Krajowej Administracji Skarbowej uznał za uzasadniony cel ekonomiczny połączenia odwrotnego między innymi zmniejszenie zakresu świadczonych usług w celu sprostania wyzwaniom związanym z przewidywanymi skutkami epidemii COVID-19²⁶. Jednak w innej opinii z tego samego roku, w sprawie połączenia dokonywanego w zbliżonych warunkach, Szef KAS uznał, że celem połączenia odwrotnego było przede wszystkim osiągnięcie korzyści podatkowej. Wskazał na fakt, że w drodze konfuzji spółka pozbawiłaby się możliwości uzyskania środków od spółki przejmowanej. Tymczasem zdaniem podatnika dominującym celem było wyeliminowanie podmiotu, który nie może efektywnie płacić swoich zobowiązań²⁷.

Podejście organów podatkowych w tym zakresie należałoby jednak uznać za racjonalne z tego względu, że zapobiega ono nadużywaniu przez spółki nadzwyczajnych okoliczności związanych z pandemią jako czynnika uzasadniającego połączenie. Decyzje wydawane są przy uwzględnieniu wszystkich czynników mogących stanowić motyw dokonania tej czynności, również, gdy ich znaczenie wskazane jest jako marginalne w pisemnym sprawozdaniu zarządu uzasadniającym połączenie²⁸. W przeciwnym razie mogłoby dojść do obejścia prawa, jako że podmioty mogłyby zataić znaczne korzyści podatkowe uzyskane w wyniku reorganizacji ich struktur. Niewątpliwie pozostaje jednak, że ze względu na wskazane rozbieżności na rynku istnieje duża niepewność po stronie podmiotów planujących połączenie.

---

²⁵ Raport bieżący Idea Bank S.A. nr 87/2020 z dnia 20 sierpnia 2020 r. Informacja o wynikach kontroli podatkowej w spółce zależnej.

²⁶ Informacja Szefa Krajowej Administracji Skarbowej o wydaniu opinii zabezpieczającej z dnia 30 kwietnia 2020 r., DKP2.8011.20.2019.

²⁷ Informacja Szefa Krajowej Administracji Skarbowej o odmowie wydania opinii zabezpieczającej z dnia 27 lutego 2020 r., DKP2.8011.11.2019.

²⁸ M. Czerwiński, P. Sołtyśiak, *Realizacja połączenia odwrotnego a klauzule przeciwko unikaniu opodatkowania*, Prz. Pod. 2018, nr 3, s. 43-56.

W tym kontekście należy pamiętać o klauzuli przeciwko unikaniu opodatkowania z art. 119c § 2 o.p., rozumianego jako czynność lub czynności dokonane przede wszystkim w celu osiągnięcia korzyści podatkowej, sprzecznej w danych okolicznościach z przedmiotem i celem przepisu ustawy podatkowej, jeżeli sposób działania był sztuczny. Rozwijając tę definicję należy wskazać, że działanie może zostać uznane przez Szefa Krajowej Administracji Skarbowej za sztuczny, jeżeli doprowadzałoby ono do zastosowania lub niezastosowania norm skutkujących efektem podatkowym nieadekwatnym do charakteru realizowanych działań gospodarczych²⁹. W praktyce zastosowanie klauzuli oznacza oszacowanie zobowiązań podatkowych podatnika bez uwzględniania kwestionowanej sztucznej struktury, a więc tak jakby kwestionowana struktura nigdy nie zaistniała albo gdyby dokonano „odpowiedniej” czynności prawnej³⁰.

Na płaszczyźnie prawnej sztuczność konstrukcji wyraża się najczęściej w jej nadmiernej zawłości³¹. W ustawie wskazane są przy tym takie czynności jak nieuzasadnione dzielenie operacji, połączenie wielu odrębnych zdarzeń w jedną czynność w sposób nietypowy dla danej branży, czy prowadzenie do uzyskania stanu identycznego lub zbliżonego do stanu istniejącego przed dokonaniem czynności. Przykładowo, w opinii zabezpieczającej z 2020 r. Szef KAS dopatrył się sztuczności w planowanym przejściu przez spółkę polską jej zagranicznej spółki zależnej. Wynikało to z faktu, że majątek spółki zagranicznej był pierwotnie wytworzony przez spółkę polską. W związku z tym połączenie transgraniczne doprowadzić miało do powrotu przedmiotowego majątku do jej pierwotnego wytwórcy³². Z kolei na płaszczyźnie ekonomicznej sztuczną transakcję charakteryzuje brak w niej treści ekonomicznej, przykładowo poprzez nieadekwatność lub zbędność do realizacji rzeczywistego zdarzenia gospodarczego zgodnie z jego celem i istotą oraz do uzyskania zamierzonego efektu gospodarczego, czy też wystąpienie ryzyk ekonomicznych lub gospodarczych przewyższających spodziewane korzyści w sposób nieakceptowalny dla rozsądnego podmiotu³³. Aby zakończyć spór powstały w wyniku zastosowania klauzuli bez władczego rozstrzygnięcia organu podatkowego,

²⁹ M. Kondej, *Klauzula przeciwko unikaniu opodatkowania: Komentarz do przepisów materialnoprawnych*, Poznań 2018, s. 64.

³⁰ M. Czerwiński, P. Sołtysiak, *Realizacja połączenia...*, s. 43-56.

³¹ *Ibidem*, s. 43-56.

³² Informacja Szefa Krajowej Administracji Skarbowej o odmowie wydania opinii zabezpieczającej z dnia 27 lutego 2020 r., DKP2.8011.11.2019.

³³ M. Czerwiński, P. Sołtysiak, *Realizacja połączenia...*, s. 43-56.

spółka może złożyć korektę deklaracji podatkowej w toku postępowania w sprawie unikania opodatkowania na podstawie art. 81b § 1a o.p.³⁴

5. UWAGI KOŃCOWE

Przechodząc do wniosków końcowych, oczywiście niewłaściwym podejściem byłoby postulowanie, by w przepisach pojawił się zamknięty katalog przyczyn dla dokonywanych połączeń, które znajdować będą swoje uzasadnienie ekonomiczne. Wynika to przede wszystkim z faktu, że ocena celu transakcji niemal w każdej rozpatrywanej sprawie jest złożona. Ponadto, wraz z pojawianiem się nowych metod zarządzania, a także biorąc pod uwagę nieprzewidywalne okoliczności, jak wybuch pandemii COVID-19, katalog ten musiałby być nieustannie poszerzany o nowe przyczyny. Co więcej, z obserwacji stanowisk organów podatkowym w ostatnich miesiącach wysnuć można wniosek, że są one szczególnie ostrożne rozpatrując połączenia dokonane w związku z ciężarem w postaci sytuacji epidemicznej i jej wpływu na kondycję spółek. Mając na uwadze całokształt rozważań, pożądanym byłoby, by chociaż zbliżone do siebie transakcje traktowane były w podobny sposób w celu wyeliminowania rozbieżności w stosowaniu prawa oraz ułatwienia spółkom planowania połączeń dokonywanych w uzasadnionych celach. W przeciwnym razie dochodzi do pozbawiania podmiotów korzyści podatkowych, których konieczność zagwarantowania akcentowana jest na gruncie prawa unijnego w dyrektywach regulujących opodatkowanie osób prawnych.

***

TAX CONSEQUENCES OF CROSS-BORDER MERGERS AND ACQUISITIONS WITHIN A CAPITAL GROUP

The subject of this article are the tax issues related to a cross-border merger of companies within a capital group in terms of corporate income tax. It is a situation in which a company registered in the Republic of Poland merges with a foreign company defined in art. 118 of Directive 2017/1132. According to the thesis of the article, it is possible to carry out the reorganization while being exempt from corporate income tax, provided that the appropriate

---

³⁴ M. Kwietko-Bębnowski, *Ordynacja podatkowa. 426 wyjaśnień i interpretacji*, Warszawa 2016.

economic justification is presented. The basic rule is that as a result of the merger, a company is created which, as a legal entity, is subject to corporate income tax. Pursuant to the general succession principle, the company arising from a cross-border merger assumes all rights and obligations of the merged companies existing at the time of adopting the merger resolution and may be subject to corporate income tax.

Pursuant to Council Directive 2009/133/EC, mergers of companies from different Member States in general should be tax-neutral for entities participating in it. Accordingly, the aim of introducing art. 12 section 4 point 3f of the CIT Act was to ensure the tax neutrality of restructuring carried out for legitimate economic purposes. For it to apply, the company must present specific aims in its business plans before carrying out the reorganization, so that the merger is not considered a way to avoid taxation, and that the company's behavior is not considered artificial under art. 119c § 2 of the Tax Ordinance.

Keywords: cross-border mergers and acquisitions, capital groups, corporate income tax

GRANICE NEUTRALNOŚCI PODATKOWEJ POŁĄCZEŃ SPÓŁEK KAPITAŁOWYCH NA PRZYKŁADZIE POŁĄCZENIA ODWROTNEGO

1. UWAGI WSTĘPNE

Połączenie odwrotne (ang. *downstream merger, reverse merger*) przez wiele lat budziło kontrowersje na tle normatywnej definicji łączenia się spółek kapitałowych ukształtowanej przepisami prawa handlowego, która nie odnosiła się *expressis verbis* do materii połączeń odwrotnych. Rezultatem zastosowanej konstrukcji prawnej było, z jednej strony, domniemanie przyzwolenia przez ustawodawcę na przeprowadzanie tego rodzaju połączeń, z drugiej natomiast, wyłączenie możliwości ich realizacji na zasadach i warunkach dedykowanych klasycznej formie połączenia (ang. *merger of companies*). Na tle istniejącej luki prawnej w odniesieniu do statusu prawnego połączeń odwrotnych, w dyskusie prawniczym ukształtowały się dwa przeciwstawne stanowiska w przedmiocie *ratio legis* tej instytucji. Kazus połączeń odwrotnych, w świetle rozbieżności poglądów doktryny, stał się ryzykowny z perspektywy jego skutków podatkowych postrzeganych przede wszystkim przez pryzmat zagadnienia neutralności podatkowej połączeń. Cezurę czasową stanowiska organów podatkowych wyznaczyła nowelizacja Kodeksu spółek handlowych², która od 1 marca 2020 r. prawnie usankcjonowała operacje połączeń odwrotnych i wyeliminowała dotychczasowe ryzyka podatkowe związane z ich realizacją.

---

¹ ORCID ID: 0000-0001-8897-494X.

² Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r., poz. 1655 ze zm.).

Sposób opodatkowania transakcji łączenia się spółek kapitałowych zgodnie z przepisami ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych co do zasady wpisuje się w unijny standard gwarantujący neutralność podatkową połączeń. Niemniej w ostatnim czasie³ coraz częściej odnotowuje się działania ustawodawcze, które uzasadnione potrzebą uszczelniania systemu podatkowego ingerują w pierwotny kształt przepisów implementujących zasadę neutralności podatkowej połączeń. Z tych względów uzasadnione wydaje się być zbadanie, czy zmiany ustawodawcze dokonane w obszarze regulacji ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych nie naruszają unijnych wytycznych w zakresie skutków podatkowych transakcji mających za przedmiot łączenie spółek.

W opracowaniu przyjęto hipotezę, że przepisy ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych przewidują rozwiązania podatkowo-prawne, które ograniczają neutralność podatkową połączeń spółek kapitałowych godząc w ten sposób w unijne postulaty neutralności połączeń. Celem badawczym jest po pierwsze, ustalenie konsekwencji nowelizacji przepisów kodeksu spółek handlowych w obszarze podatkowych aspektów połączenia odwrotnego i po drugie, analiza granic neutralności podatkowej połączeń spółek kapitałowych w świetle prawa krajowego. Realizacja powyższych celów wymagać będzie egzegezy przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych i regulacji unijnych dotyczących opodatkowania operacji łączenia spółek, a także omówienia zagadnienia połączenia odwrotnego z perspektywy aktualnych przepisów prawa handlowego i podatkowego oraz historycznoprawnych uwarunkowań dotyczących realizacji połączeń odwrotnych. Z tych względów uzasadnienie znajdzie posłużenie się metodami dogmatyczno-prawną i historyczno-prawną. Wskazane metody badawcze zostaną poszerzone o poglądy wyrażane przez przedstawicieli teorii prawa w tym w szczególności prawa podatkowego, a także o orzecznictwo sądowe i stanowiska organów podatkowych.

---

³ Najistotniejsze zmiany w obszarze opodatkowania połączeń wprowadziła ustawa z 27 października 2017 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 2175), która weszła w życie z początkiem 2018 r.

2. STATUS POŁĄCZENIA ODWROTNEGO W ŚWIETLE PRZEPISÓW PRAWA HANDLOWEGO

Połączenie odwrotne jest jedną ze szczególnych form łączenia się spółek⁴. Transformacje spółek w polskim prawie regulują przepisy kodeksu spółek handlowych, które definiują dwa modele łączenia się spółek, tj. łączenie przez przejęcie i łączenie się przez zawiązanie nowej spółki⁵. W pierwszym modelu (*per incorporationem*), spółka przejmująca przejmuje majątek spółki przejmowanej, w zamian za co wydaje udziały lub akcje wspólnikom spółki przejmowanej, w drugim natomiast (*per unionem*) zostaje zawiązana nowa spółka, na którą przechodzi majątek wszystkich łączących się spółek w zamian za udziały lub akcje nowej spółki⁶.

Połączenie odwrotne wpisuje się w kodeksowy model połączenia przez przejęcie⁷, z tym że procedura ta różni się od jej klasycznej formy (*upstream*) tym, że spółką przejmującą w takim schemacie jest spółka zależna, a spółką przejmowaną – spółka dominująca⁸. Poza odwrotnym kierunkiem realizacji tego połączenia nie wykazuje ono odmienności w odniesieniu do pozostałych typów łączenia spółek przez przejęcie⁹. Niemniej w okresie poprzedzającym wspomnianą nowelizację kodeksu spółek handlowych przepisy regulujące proces połączenia *per incorporationem* wzbudzały istotne wątpliwości co do istnienia podstaw prawnych dla takiego trybu łączenia się spółek kapitałowych¹⁰. Regulacje kodeksu spółek handlowych nie definiują operacji połączenia odwrotnego, ale też nie formułują *expressis verbis* zakazu przeprowadzania takich połączeń¹¹. W następstwie niedoprecyzowania przepisów kodeksu spółek handlowych w tym obszarze, w dyskursie prawniczym ukształtowały się w tym względzie dwa odmienne poglądy, z jednej strony, negujące

---

⁴ T. Jezierski, *Połączenie odwrotne spółek kapitałowych w aspekcie prawa handlowego i podatkowego*, M.Podat. 2008, nr 9, s. 1.

⁵ *Ibidem*, s. 1.

⁶ A. Szumański, [w:] S. Sołtyński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Tom IV. Komentarz do artykułów 459-633*, Warszawa 2004, s. 208–209.

⁷ M. Dankowska, [w:] *Restrukturyzacja spółek kapitałowych. Aspekty podatkowe*, red. K. Klimkiewicz, Warszawa 2011, s. 181.

⁸ M. Ruciński, *Połączenie odwrotne przed i po nowelizacji Kodeksu spółek handlowych wchodzącej w życie 1.03.2020 r.*, PPH 2020, nr 3, s. 21.

⁹ M. Pyka, *Przejęcie dominującej spółki akcyjnej przez jej zależną spółkę z o.o.*, PPH 2013, nr 12, s. 52.

¹⁰ M. Ruciński, *Połączenie odwrotne ...*, s. 21.

¹¹ M. Dankowska, [w:] *Restrukturyzacja ...*, s. 211.

możliwość realizacji połączenia *downstream*¹², z drugiej, prezentujące argumenty za jego prawną dopuszczalnością¹³.

Istota problemu leżącego u podstaw rozbieżności doktryny sprowadzała się do dwóch zasadniczych kwestii. Pierwsza dotyczyła generalnego zakazu nabywania udziałów własnych, wyrażonego w art. 200 § 1 k.s.h., co miało związek z obowiązującą w ramach procesów połączeniowych zasadą sukcesji uniwersalnej wyrażonej w art. 494 § 1 k.s.h., czyli nabycia przez spółkę przejmującą wszystkich praw i obowiązków spółek przejmowanych¹⁴. W praktyce realizacja zasady sukcesji uniwersalnej w operacji połączenia odwrotnego powoduje, że w wyniku przeniesienia całego majątku spółki przejmowanej (tzw. spółki matki) na spółkę przejmującą (tzw. spółkę córkę) dochodzi do nabycia przez spółkę przejmującą jej własnych udziałów (akcji), które dotychczas posiadała spółka przejmowana¹⁵. Z punktu widzenia przepisów prawa handlowego operacja ta była niemożliwa, z uwagi na wspomniany ustawowy zakaz nabywania udziałów własnych¹⁶.

Problem drugi dotyczył ustawowego obowiązku podwyższenia kapitału zakładowego. Zgodnie z procedurą połączenia uregulowaną przepisami kodeksu spółek handlowych, przejęcie majątku spółki przejmowanej implikowało konieczność podwyższenia kapitału zakładowego spółki przejmującej i wydanie nowych udziałów wspólnikowi spółki przejmowanej¹⁷. W rezultacie takiej operacji spółka przejmująca nabywała swoje udziały własne w ramach przejęcia majątku spółki przejmowanej, a następnie podwyższała swój kapitał zakładowy kreując dodatkowe udziały własne i wydając je udziałowcom spółki przejmowanej¹⁸. Z uwagi na brak regulacji pozwalających na automatyczne unicestwienie bytu prawnego udziałów własnych nabywanych przez spółkę przejmującą w wyniku połączenia, udziały te musiały zostać unicestwione w drodze umorzenia¹⁹. Odstąpienie od przeprowadzenia procedury podwyższenia kapitału oraz umorzenia udziałów własnych nie znajdowało uzasadnienia

¹² Krytyczne tezy na ten temat prezentuje R.L. Kwaśnicki, *Przejęcie spółki dominującej przez jej spółkę zależną* tzw. *down stream merger*, R. Pr. 2006, nr 5, s. 47-59.

¹³ Argumenty w tej sprawie wskazują m.in.: T. Jezierski, *Połączenie...*, s. 2-3; M. Mazgaj, *Przejęcie spółki dominującej przez jej zależną spółkę z o.o.*, PPH 2011, nr 10, s. 44; M. Pyka, *Przejęcie...*, s. 55; A. Opalski, W. Achramowicz, *Kontrowersje wokół przejęcia spółki dominującej przez zależną spółkę z o.o.*, MPH 2013, nr 3, s. 8.

¹⁴ M. Ruciński, *Połączenie odwrotne...*, s. 22.

¹⁵ M. Pyka, *Przejęcie...*, s. 52.

¹⁶ A. Opalski, W. Achramowicz, *Kontrowersje...*, s. 7.

¹⁷ M. Ruciński, *Połączenie odwrotne...*, s. 24.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ T. Jezierski, *Połączenie odwrotne...*, s. 3.

+w treści art. 515 k.s.h., który *ad litteram* dopuszczał taką możliwość tylko w przypadku przejścia przez spółki dominujące swoich spółek zależnych²⁰.

Sytuacja prawna połączenia odwrotnego uległa diametralnej zmianie na skutek nowelizacji przepisów kodeksu spółek handlowych, która z dniem 1 marca 2020 r. usankcjonowała możliwość jego przeprowadzenia²¹. W uzasadnieniu do ustawy wskazano, że celem nowelizacji było ułatwienie przeprowadzania tzw. połączeń odwrotnych, w których spółką przejmującą jest spółka zależna, a spółką przejmowaną – spółka dominująca, co miało umożliwić spółce przejmującej wydanie wspólnikom spółki przejmowanej własnych udziałów (akcji) nabytych w drodze sukcesji uniwersalnej, bez konieczności uprzedniego podwyższenia kapitału zakładowego oraz umorzenia udziałów (akcji) własnych nabytych w wyniku połączenia²². Stało się to za sprawą modyfikacji wspomnianego przepisu art. 515 §1 k.s.h., który w nowym brzmieniu odniósł się wprost do możliwości wydania przez spółkę przejmującą wspólnikom spółki przejmowanej udziałów (akcji) własnych, które nabyła w wyniku połączenia z tą spółką. Nowelizacja w sposób jednoznaczny potwierdziła dopuszczalność przeprowadzenia połączenia typu *downstream*²³ oraz prawo wydania wspólnikom spółki przejmowanej udziałów (akcji) własnych spółki przejmującej nabytych w drodze połączenia²⁴.

3. SKUTKI PODATKOWE ŁĄCZENIA SIĘ SPÓŁEK KAPITAŁOWYCH

W wyniku połączenia *per incorporationem* ustaje byt spółki przejmowanej, a wszystkie jej prawa i obowiązki przechodzą na spółkę przejmującą w drodze sukcesji generalnej²⁵. Spółka przejmująca staje się zatem następcą prawnym spółki przejętej. Z perspektywy prawa podatkowego następstwo prawne oznacza wejście we wszelkie przewidziane w przepisach prawa podatkowego prawa i obowiązki osoby prawnej dzielonej, pozostające w związku z przydzielonymi

²⁰ A. Opalski, W. Achramowicz, *Kontrowersje...*, s. 8.

²¹ M. Ruciński, *Połączenie odwrotne...*, s. 25.

²² Zob. uzasadnienie do projektu ustawy, s. 79 (<https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3236>, dostęp: 15.10.2021 r.).

²³ K. Oplustil, *Przekształcenia i łączenia spółek w świetle znowelizowanych przepisów Kodeksu spółek handlowych*, PPH 2020, nr 10, s. 13.

²⁴ M. Ruciński, *Połączenie odwrotne...*, s. 25.

²⁵ A. Mariański, 10. *Sukcesja podatkowa* [w:] *Połączenia, podziały i przekształcenia spółek prawa handlowego. Zagadnienia prawne i podatkowe. Komentarz praktyczny*, red. A. Mariański, Legalis 2021.

im, w planie podziału, składnikami majątku²⁶. Sukcesję uniwersalną w obszarze prawa podatkowego definiują regulacje zawarte w art. 93 § 1 i § 2 o.p. Stanowi ona *ius generalis* wobec unormowań zawartych w przepisach prawa podatkowego, które jako *lex specialis* wobec przepisów Ordynacji podatkowej formułują konstrukcję prawną poszczególnych tytułów podatkowych oraz inne zagadnienia dotyczące wykonywania zobowiązań podatkowych²⁷. Z tych względów zasada sukcesji uniwersalnej czyni fundament dla szczegółowych rozwiązań podatkowo-prawnych przyjętych przez ustawodawcę w ramach rozliczenia podatku dochodowego od osób prawnych, które mogą modyfikować zakres praw i obowiązków przejmowanych przez następców prawnych w drodze sukcesji podatkowej określonej przepisami Ordynacji podatkowej²⁸.

W świetle aktualnych przepisów, operacje łączenia się spółek kapitałowych, w tym połączenie odwrotne, należą do źródeł z zysków kapitałowych²⁹. Regulacje ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych w tym zakresie formułują ogólną zasadę opodatkowania przychodów osoby prawnej przejmującej w następstwie łączenia majątek lub część majątku innej osoby prawnej oraz przychodów wspólnika spółki łączonej. Wynika stąd, że ustawa ta nie przewiduje w związku z taką transakcją powstania jakiegokolwiek przysporzenia o charakterze podatkowym po stronie spółki przejmowanej. Uzasadnia to cel samej operacji, w ramach której dochodzi do przejścia spółki i tym samym ustania jej bytu prawnego³⁰.

Z perspektywy spółki przejmującej, w myśl art. 12 ust. 1 pkt 8c u.p.d.o.p., przychodem jest ustalona na dzień łączenia wartość majątku spółki przejmowanej otrzymanego przez spółkę przejmującą. Konsekwencje podatkowe przysporzenia po stronie spółki przejmującej neutralizuje przepis

---

²⁶ D. Mączyński, *Następstwo prawne osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej* [w:] D. Mączyński, A. Gomułowicz, *Podatki i prawo podatkowe*, Warszawa 2016, s. 468.

²⁷ H. Dzwonkowski, *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, Warszawa 2020, komentarz do art. 93.

²⁸ W. Nykiel, A. Mariański, *Podział spółki kapitałowej przez wydzielenie – konsekwencje podatkowe, Zakres sukcesji podatkowej*, M.Podat. 2007, nr 9.

²⁹ W. Majkowski, M. Michna, *Neutralność podatkowa połączeń spółek kapitałowych po nowelizacji przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych – zasada czy już jedynie wyjątek?*, Prz. Pod. 2019, nr 7, s. 39-40. Zob. także katalog przychodów z zysków kapitałowych zawarty w art. 7b ust. 1 u.p.d.o.p., w tym pkt 1 lit. m) odnoszący się do czynności podziałów i łączenia się spółek.

³⁰ Stanowisko to znajduje potwierdzenie w treści indywidualnych interpretacji przepisów prawa podatkowego w tym, m.in. w interpretacji Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 25 maja 2020 r., 0111-KDIB2-1.4010.73.2020.1.BJ.

art. 12 ust. 4 pkt 3e u.p.d.o.p.³¹, który pozwala na wyłączenie z opodatkowania wartości majątku przejętego przez spółkę przejmującą w części odpowiadającej wartości emisyjnej udziałów (akcji) przydzielonych udziałowcom (akcjonariuszom) spółki przejętej. Fundamentalne znaczenie dla stosowania wskazanej regulacji znajduje pojęcie „wartości emisyjnej” udziałów (akcji)³². W początkowym okresie wzbudziło ono krytyczne uwagi ze strony przedstawicieli prawa podatkowego. Kontrowersje wiązały się przede wszystkim z ustaleniem tego czy wartość emisyjna przydzielonych (wyemitowanych) wspólnikom spółki przejmowanej udziałów (akcji) powinna odpowiadać ich wartości rynkowej czy też wartości majątku otrzymanej przez spółkę przejmującą w wyniku połączenia³³. Sposób wykładni tego zagadnienia ostatecznie wyjaśniły organy podatkowe w treści indywidualnych interpretacji przepisów prawa podatkowego, stając na stanowisku, że to rynkowa wartość udziałów w spółce przejmującej stanowi podstawę do określenia wartości emisyjnej udziałów (akcji).³⁴

Połączenie spółek kapitałowych nie wywołuje skutków podatkowych po stronie wspólników spółki przejmowanej, w przypadku których ustawodawca wyłączył z opodatkowania przychód stanowiący wartość emisyjną udziałów przydzielonych przez spółkę przejmującą³⁵. Podkreślić należy, że otrzymanie udziałów (akcji) nie wywołuje skutków podatkowych po stronie wspólnika jedynie na moment realizacji tej transakcji. Obowiązujące w tym zakresie przepisy *de facto* sprawiają, iż opodatkowanie przychodu tego wspólnika zostaje odroczone do momentu zbycia przez wspólnika udziałów (akcji) spółki przejmującej lub nowo zawiązanej³⁶.

Zasady regulujące sposób opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych operacji łączenia spółek kapitałowych mają odpowiednie zastosowanie do wszelkich form łączenia się spółek kapitałowych, a zatem

---

³¹ Po stronie spółki przejmującej zastosowanie znajdzie również przepis art. 12 ust. 4 pkt 3f u.p.d.o.p., który doprecyzowuje sposób rozliczenia przychodów w przypadku łączenia się spółek powiązanych.

³² Definicja zawarta w art. 4a pkt 16a u.p.d.o.p. wprowadzona przywołaną już nowelizacją, stanowi, że wartość ta oznacza cenę, po jakiej obejmowane są udziały (akcje), określoną w statucie lub umowie spółki, a w razie ich braku - w innym dokumencie o podobnym charakterze, nie niższą od wartości rynkowej tych udziałów (akcji).

³³ W. Majkowski, M. Michna, *Neutralność podatkowa...*, s. 39-40.

³⁴ Zob. m.in. interpretacje indywidualne Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 22 czerwca 2020 r., 0111-KDIB1-2.4010.84.2020.2.AK oraz z dnia 21 stycznia 2020 r., 0114-KDIP2-1.4010.478.2019.1.JF.

³⁵ Zob. regulację zawartą w art. 12 ust. 4 pkt 12 u.p.d.o.p.

³⁶ M. Wądołek, [w:] *Podatek dochodowy od osób prawnych. Komentarz*, red. K. Gil, A. Obońska, A. Waclawczyk, A. Walter, Warszawa 2019, s. 377.

również do połączeń odwrotnych³⁷. Wspólne rozwiązania prawne zdefiniowane *ex lege* w odniesieniu do wszelkich typów połączeń nie do końca przekładały się na sposób postrzegania przez organy podatkowe połączeń odwrotnych w świetle przepisów jakie obowiązywały w stanie prawnym poprzedzającym nowelizację kodeksu spółek handlowych. Sceptyczne podejście organów podatkowych wydaje się być uzasadnione w kontekście trwającej przez lata polemiki w przedmiocie prawnohandlowego statusu połączenia odwrotnego. Poza względami natury teoretycznej, casus połączeń odwrotnych stwarzał również problemy praktyczne w szczególności w obszarze prawnobilansowym oraz prawnopodatkowym³⁸.

Dość wspomnieć, że połączenie odwrotne przez lata postrzegane było wyłącznie jako instrument optymalizacji podatkowej, o czym świadczą dane zaczerpnięte ze stanów faktycznych prezentowanych w indywidualnych interpretacjach przepisów prawa podatkowego³⁹. Z punktu widzenia korzyści podatkowych takiego rozwiązania, połączenia odwrotne wykorzystywane były jako element transakcji tzw. wykupu lewarowanego⁴⁰, które w ogólnym rozrachunku pozwalały na skosmowanie kosztów finansowania tej transakcji w postaci odsetek od zaciągniętego kredytu (pożyczki) z przychodami generowanymi na działalności operacyjnej. Począwszy od stycznia 2018 r. podatkowe korzyści takich operacji ograniczone zostały w wyniku nowelizacji przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, które wyłączyły możliwość zaliczania do kosztów podatkowych odsetek od kredytu zaciągniętego na finansowanie nabycia udziałów (akcji) innej spółki w części w jakiej odsetki te pomniejszałyby przychody związane z dalszym prowadzeniem działalności spółki⁴¹.

Zauważyć jednak należy, że poza względami natury optymalizacyjnej, istotnym czynnikiem decydującym o wyborze procedury połączenia odwrotnego były przesłanki czysto ekonomiczne, typowe dla klasycznej formy połączenia spółek. W literaturze przedmiotu wymienia się w tym obszarze

---

³⁷ M. Czerwiński, P. Sołtysiak, *Podatkowa neutralność połączenia odwrotnego*, M.Podat. 2017, nr 12, s. 18.

³⁸ K. G. Szymański, *Opodatkowanie spółek kapitałowych. Połączenia, podziały i inne czynności restrukturyzacyjne*, Warszawa 2006, s. 212.

³⁹ Zob. interpretacje indywidualne Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej: z 19 maja 2020 r., 0111-KDIB1-2.4010.132.2020.1.MZA, z 29 listopada 2019 r., 0114-KDIP-2-2.4010.422.2019.1.SJ i z 23 października 2019 r., 0111-KDIB1-1.4010.358.2019.1.SG.

⁴⁰ Zob. M. Czerwiński, P. Sołtysiak, *Realizacja połączenia odwrotnego a klauzule przeciwko unikaniu opodatkowania*, Prz. Pod. 2018, nr 3, s. 43.

⁴¹ *Ibidem*, s. 47; Por. art. 16 ust. 1 pkt 13e w zw. z art. 15c ust. 9 u.p.d.o.p.

przesłanki o charakterze organizacyjnym, operacyjnym, czy też marketingowym⁴². W praktyce znane są również motywy ukierunkowane na możliwość uzyskania przez spółkę przejmującą statusu podmiotu notowanego na giełdzie bądź też przeniesienia siedziby statutowej spółki przejmowanej przy wykorzystaniu połączenia transgranicznego⁴³, a także przesłanki zewnętrzne niezależne od samych konsolidowanych podmiotów, takie jak zmiana przepisów branżowych uzależniających kontynuację działalności w ściśle określonej formie prawnej i warunkach organizacyjnych⁴⁴.

Kontrowersyjny status połączeń odwrotnych nie wpłynął wprawdzie dyskryminująco na sytuację podatkową takich zdarzeń w świetle przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych to jednak pojawiające się rozbieżności w interpretacji tych przepisów i wynikająca stąd niepewność podatników w odniesieniu do skutków podatkowych operacji połączenia odwrotnego implikowała potrzebę potwierdzenia możliwości zastosowania przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych właściwych dla typowych połączeń *upstream* w drodze interpretacji indywidualnych. Ryzyko zakwestionowania neutralności podatkowej połączeń odwrotnych pojawiło się w związku ze wspomnianym już wymogiem podwyższenia kapitału zakładowego, będącym elementem procedury łączenia spółek kapitałowych, a ściślej ujmując, w związku z brakiem takiego podwyższenia w ramach transakcji połączenia odwrotnego. W opinii organów podatkowych, przeprowadzenie tej operacji z pominięciem czynności podwyższenia kapitału zakładowego skutkowało opodatkowaniem połączenia odwrotnego. Zgodnie z argumentacją organu, wyłączenie z przychodów, o którym mowa w art. 12 ust 4 pkt 3e u.p.d.o.p., może mieć miejsce w przypadku, gdy dochodzi do emisji nowych udziałów (akcji) oraz przydzielenia ich udziałowcom (akcjonariuszom) spółek łączonych. Taka operacja nie jest natomiast tożsama z przekazaniem udziałów już istniejących, a zatem nie korzysta z preferencji podatkowych przewidzianych w wymienionej regulacji⁴⁵.

W świetle formalnoprawnej akceptacji połączeń odwrotnych ukonstytuowanej z dniem 1 marca 2020 r., neutralność podatkowa tych połączeń nie budziła już takich wątpliwości, jak to miało miejsce w stanie prawnym poprzedzającym wejście w życie rzeczzonej nowelizacji. Bez wątpienia jednym

⁴² *Ibidem*, s. 44.

⁴³ M. Janowicz, *Przejęcia odwrotne – wybrane zagadnienia*, FRFU 2011, nr 668, s. 133-134.

⁴⁴ Zob. opis stanu faktycznego w interpretacji indywidualnej Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 22 listopada 2019 r., 0111-KDIB1-1.4010.353.2019.3.BK.

⁴⁵ Zob. stanowisko Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej w interpretacji z dnia 3 lipca 2019 r., 0114-KDIP2-2.4010.163.2019.1.AM.

z istotnych czynników kształtujących opinię organów podatkowych na temat skutków podatkowych połączeń odwrotnych były wprowadzane równolegle zmiany w przepisach ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, które stopniowo eliminowały narzędzia pozwalające na optymalizację obciążeń podatkowych przy wykorzystaniu połączeń odwrotnych⁴⁶. Ograniczenie przez ustawodawcę działań optymalizacyjnych istotnie zmieniło sposób postrzegania połączeń odwrotnych z perspektywy inicjatyw gospodarczych i w rezultacie z punktu widzenia podatkowego. Poza dyskusją pozostaje jednak fakt, iż kamieniem milowym w dyskursie na temat sytuacji prawnopodatkowej połączeń odwrotnych było usankcjonowanie tej operacji w świetle regulacji kodeksu spółek handlowych. Problematyka tego zagadnienia w aspekcie podatkowym widoczna jest na tle argumentacji podatników podnoszonej w treści wniosków o wydanie interpretacji indywidualnych, w których kluczowym motywem uzasadnienia neutralności podatkowej planowanych połączeń odwrotnych było odwołanie się do projektowanych zmian przepisów kodeksu spółek handlowych⁴⁷.

4. NEUTRALNOŚĆ PODATKOWA POŁĄCZEŃ W ŚWIETLE WYTYCZNYCH UNII EUROPEJSKIEJ

Rozwiązania przyjęte w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych w zakresie opodatkowania operacji łączenia spółek kapitałowych statuują neutralność podatkową połączeń, której istota sprowadza się do eliminacji obciążenia podatkowego dla stron takich transakcji na moment jej realizacji⁴⁸. Przepisy ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych nie zawierają żadnych szczególnych regulacji w zakresie przejęcia spółki dominującej przez spółkę zależną⁴⁹, a zatem przewidziana *ex lege* neutralność podatkowa połączeń spółek kapitałowych dopuszczalnych w świetle przepisów kodeksu

---

⁴⁶ Istotne zmiany wprowadziła nowelizacja u.p.d.o.p. z dnia 27 października 2017 r., w tym m.in. przebudowa przepisów dot. sposobu opodatkowania połączeń oraz katalogu zysków kapitałowych, a także wyłączenia z kosztów podatkowych odsetek od kredytów (pożyczek) zaciągniętych na finansowanie nabycia udziałów (akcji).

⁴⁷ Zob. interpretacje indywidualne Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia: 22 listopada 2019 r., 0111-KDIB1-1.4010.353.2019.3.BK, 15 listopada 2019 r., 0111-KDI-B2-3.4010.275.2019.2.HK, 24 maja 2019 r., 0114-KDIP2-3.4010.38.2019.2.MC oraz 7 czerwca 2021 r., 0114-KDIP2-1.4010.122.2021.2.JF.

⁴⁸ Zob. treść uzasadnienia do ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. Nr 141, poz. 1179), [https://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/\(\\$vAllByUnid\)/17610FDBD84F4855C1256BA0002D8FBD/\\$file/411.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/($vAllByUnid)/17610FDBD84F4855C1256BA0002D8FBD/$file/411.pdf) (dostęp: 15.10.2021 r.).

⁴⁹ M. Czerwiński, P. Sołtysiak, *Podatkowa...*, s. 18.

spółek handlowych znajduje odpowiednio zastosowanie do transakcji połączenia odwrotnego.

Wprowadzenie przepisów neutralizujących skutki podatkowe łączenia się spółek kapitałowych było wyrazem implementacji do krajowego porządku prawnego rozwiązań zawartych w Dyrektywie Rady UE⁵⁰, która wprowadza wspólny system wyłączenia od opodatkowania zysków kapitałowych ujawnionych w związku z fuzjami i podziałami spółek mających siedzibę w państwach członkowskich UE⁵¹. Przepisy obecnie obowiązującej Dyrektywy w ogólnym ujęciu formułują dwie podstawowe zasady: neutralność połączenia dla spółek biorących udział w połączeniu, w tym m.in. po stronie spółki przejmującej oraz neutralność połączeń dla wspólników spółki przejmowanej, a więc dla podmiotów, które w ramach połączenia otrzymują udziały (akcje) spółki przejmującej lub nowo zawiązanej⁵².

Dodać należy, iż Dyrektywa definiuje łączenie spółek m.in. jako czynność, w wyniku której jedna lub kilka spółek, na skutek i w momencie ich rozwiązania bez przechodzenia w stan likwidacji, przekazują ogół swoich aktywów i pasywów na inną istniejącą już spółkę, w zamian za wyemitowanie na rzecz akcjonariuszy papierów wartościowych reprezentujących kapitał tej innej spółki⁵³, co wskazuje na to, że Dyrektywa obejmuje swoim zakresem także połączenia odwrotne⁵⁴. Wydaje się to być konsekwencją rozwiązań przyjętych w obszarze kodeksu spółek handlowych, które podobnie do regulacji unijnych przewidują łączenie spółek *per incorporationem* i *per unionem*⁵⁵ i nie wyodrębniają na tym tle połączenia odwrotnego jako odrębnej formy fuzji⁵⁶.

Regulacje unijne dają ponadto państwom członkowskim legitymację do ograniczenia zakresu stosowania zasady neutralności podatkowej połączeń,

---

⁵⁰ Implementacja objęła zakresem postanowienia Dyrektywy Rady Unii Europejskiej Nr 90/434/EWG z 23.07.1990 r., którą zastąpiła aktualnie obowiązująca dyrektywa Rady Nr 2009/133/WE z 19.10.2009 r. w sprawie wspólnego systemu opodatkowania mającego zastosowanie w przypadku łączenia, podziałów, podziałów przez wydzielenie, wnoszenia aktywów i wymiany udziałów dotyczących spółek z różnych państw członkowskich oraz przeniesienia statutowej siedziby SE lub SCE z jednego państwa członkowskiego (Dz. Urz. UE L Nr 310, s. 34), dalej jako: „Dyrektywa”.

⁵¹ A. Helin, K. Zorde, A. Bernaziuk, R. Kowalski, *Fuzje i przejęcia spółek kapitałowych, Zagadnienia rachunkowe i podatkowe*, Warszawa 2012, s. 360.

⁵² Zob. art. art. 4 ust. 1 i art. 8 ust. 1 Dyrektywy.

⁵³ Art. 2 lit. a) Dyrektywy.

⁵⁴ M. Czerwiński, P. Sołtysiak, *Podatkowa ...*, s. 19.

⁵⁵ J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski, K. Oplustil, R. Pabis, A. Rachwał, M. Spyra, G. Suliński, M. Tofel, M. Wawer, R. Zawłocki, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2020, Komentarz do art. 492 § 1 k.s.h. (<http://sip.legalis.pl/>).

⁵⁶ Por. art. 88-90 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1132 z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie niektórych aspektów prawa spółek (Dz. Urz. UE L 169/46).

gdym jest to niezbędne do zapobieżenia wykorzystywaniu połączeń do dokonania oszustwa podatkowego lub unikania opodatkowania⁵⁷. Z punktu widzenia rozwiązań krajowych, stosowne ograniczenie ustawodawca zawarł w formie tzw. klauzuli obejścia prawa w treści art. 12 ust. 13 i ust. 14 u.p.d.o.p., które w odniesieniu do transakcji łączenia spółek, po pierwsze, wyłączają możliwość zastosowania analizowanych przepisów art. 12 ust. 4 pkt 3e, pkt 3f i pkt 12 u.p.d.o.p. neutralizujących skutki podatkowe restrukturyzacji spółek, w sytuacji gdy głównym lub jednym z głównych celów połączenia spółek jest uniknięcie lub uchylenie się od opodatkowania. Po drugie, regulacje te wprowadzają domniemanie ułatwiające zastosowanie powyżej opisanej klauzuli, polegające na uznaniu, że głównym lub jednym z głównych celów tych czynności jest uniknięcie lub uchylenie się od opodatkowania jeżeli połączenie spółek nie zostało przeprowadzone z uzasadnionych przyczyn ekonomicznych⁵⁸. Klauzula obejścia prawa mająca zastosowanie w odniesieniu do opodatkowania działań restrukturyzacyjnych była przedmiotem rozważań ETS (aktualnie TSUE)⁵⁹. Sformułowana w jednym z wyroków TSUE teza wskazuje m.in. na zakres stosowania klauzuli, w ten sposób, że stanowiąc wyjątek od zasady ogólnej klauzula ta nie może być interpretowana rozszerzająco⁶⁰. Co więcej, weryfikacja ze strony organów państw członkowskich warunku działania w celu uchylania się lub unikania opodatkowania nie może ograniczyć się do zastosowania z góry przewidzianych ogólnych kryteriów, lecz muszą przeprowadzić całościowe badanie takiej transakcji⁶¹. Jedną z istotnych kwestii podnoszonych przez TSUE jest również wskazanie sposobu interpretacji pojęcia „uzasadnione przyczyny ekonomiczne” jako przesłanki warunkującej zastosowanie zasady neutralności podatkowej transakcji restrukturyzacyjnych. W opinii TSUE przez pojęcie, o którym mowa, należy rozumieć coś więcej niż uzyskanie czysto podatkowej korzyści, niemniej nie znajduje uzasadnienia takie działanie organów państw członkowskich, które zmierza do automatycznego wyłączenia niektórych procesów gospodarczych z możliwości korzystania z postanowień Dyrektywy⁶². W doktrynie wskazuje się, iż na tle regulacji

⁵⁷ Zob. art. 15 ust. 1 lit. a Dyrektywy.

⁵⁸ M. Czerwiński, P. Sołtysiak, *Realizacja ...*, s. 51.

⁵⁹ Zob. wyroki ETS z dnia 17 lipca 1997 r. C-28/95 w sprawie A. Leur-Bloem, C-28/95 oraz z dnia 5 lipca 2007 r. w sprawie Hans Markus Kofoed, C-321/05 (<https://sip.lex.pl/#/jurisprudence>).

⁶⁰ Zob. wyrok TSUE z dnia 20 maja 2010 r. w sprawie Modehuis A. Zwijnenburg B.V., C-352/08 (<https://sip.lex.pl/#/jurisprudence>).

⁶¹ M. Jamroży, *Zarządzanie podatkami w procesie inkorporacji transgranicznej*, EiP 2011., tom VII, s. 196.

⁶² Zob. M. Dankowska, [w:] *Restrukturyzacje...*, s. 199.

Dyrektywy można wysnuć wniosek, że uzasadnione przyczyny ekonomiczne obejmują przede wszystkim reorganizację lub racjonalizację działalności spółek biorących udział w fuzji, przy czym nie wyklucza to motywu jakim jest planowanie podatkowe mające na celu racjonalizację opodatkowania⁶³.

Ponadto należy wskazać, iż Dyrektywa obwarowuje neutralność podatkową restrukturyzacji jeszcze jedną przesłanką odnoszącą się do miejsca siedziby lub miejsca zarządu spółek uczestniczących w procesie łączenia⁶⁴. Z uwagi na obligatoryjny charakter tego warunku, odpowiednie przepisy Dyrektywy zostały inkorporowane do ustawy krajowej i sformułowane w art. 12 ust. 15 u.p.d.o.p., który ogranicza stosowanie zasady neutralności podatkowej do obszaru UE i państw EOG.

Implementacja unijnej zasady neutralności podatkowej transakcji restrukturyzacyjnych miała na celu wyeliminowanie rozbieżności wynikających z przepisów wewnętrznych państw członkowskich, które prowadziły do dyskryminacji transakcji realizowanych z udziałem podmiotów innych niż krajowe⁶⁵. Innymi słowy, intencją UE było ujednoczenie przepisów w taki sposób, aby reorganizacje, rozumiane głównie jako połączenia i podziały, nie wywoływały niekorzystnych skutków podatkowych, tak w wymiarze lokalnym, na terytorium tego samego państwa członkowskiego, jak i międzynarodowym⁶⁶. Wspomniane skutki podatkowe sprowadzać się mają natomiast do niwelowania obciążeń podatkowych w odniesieniu do zysków kapitałowych powstałych w związku z realizacją połączeń i innych form restrukturyzacji⁶⁷.

Mając na względzie wytyczne UE co do sposobu i zakresu opodatkowania czynności restrukturyzacyjnych, *de lege lata* wydaje się, iż polskie rozwiązania podatkowe nie do końca oddają intencje ustawodawcy unijnego czego wyrazem jest rozwiązanie przyjęte w art. 12 ust. 4 pkt 3e u.p.d.o.p.⁶⁸. Przepis ten dopuszcza bowiem możliwość opodatkowania przychodu po stronie spółki przejmującej w przypadku powstania różnicy między wartością majątku spółki przejmowanej a wartością emisyjną udziałów (akcji) wydanych udziałowcom (akcjonariuszom) spółki przejmowanej. Co więcej, w świetle przepisów szczególnych regulujących procedurę połączeniową, zdarzenie skutkujące

⁶³ Zob. A. Justyńska, *Klauzule szczególne przeciwko unikaniu opodatkowania* [w:] *Połączenia...*

⁶⁴ Art. 3 Dyrektywy.

⁶⁵ A. Dmowski, *Ewolucja modelu opodatkowania zdarzeń restrukturyzacyjnych w podatkach dochodowych*, BISP 2021, Nr 9 (<http://sip.legalis.pl/>).

⁶⁶ W. Varga, *Cel i sens dyrektywy* [w:] *Komentarz do dyrektywy 2009/133/WE dotyczącej opodatkowania fuzji, podziałów i przekształceń spółek*, LEX/el.

⁶⁷ Zob. art. 4 Dyrektywy.

⁶⁸ W. Majkowski, M. Michna, *Neutralność podatkowa...*, s. 42.

powstaniem różnicy stanowiącej przychód podatkowy może mieć miejsce, jeżeli pomiędzy dniem sporządzenia planu połączenia a dniem rejestracji połączenia dojdzie do zmiany jednej z dwóch przywołanych wartości⁶⁹. Konstrukcja przepisu art. 12 ust. 4 pkt 3e u.p.d.o.p. jest przykładem naruszenia zasady neutralności połączeń wyrażonej w art. 4 Dyrektywy, albowiem dopuszcza on sytuację, w której opodatkowaniu podlegać będzie przychód spółki przejmującej pomimo faktu, iż zdarzenie to nie sposób zakwalifikować pod kątem oszustwa podatkowego czy nawet unikania opodatkowania, o których mowa w treści Dyrektywy UE⁷⁰.

Przywołana regulacja, stanowiąca odstępstwo od unijnych standardów w zakresie neutralności połączeń, wprowadzona została w drodze powoływanej już nowelizacji obowiązującej od 2018 r. Poza wymienionym przepisem pakiet zmian obejmował również inne rozwiązania, które wpłynęły na sposób opodatkowania procesów restrukturyzacyjnych. Wspomnieć należy wzmiankowaną już definicję wartości emisyjnej udziałów (akcji), a także nakaz wyłączenia z kosztów uzyskania przychodów wydatków związanych z finansowaniem dłużnym pozyskanym w celu nabycia udziałów (akcji) spółki w części, w jakiej pomniejszałyby one podstawę opodatkowania, w której uwzględniane są przychody związane z kontynuacją działalności gospodarczej tej spółki, w szczególności w związku z połączeniem⁷¹.

Finalnie warto również zwrócić uwagę na ograniczenia dotyczące rozliczania strat podatkowych przez podmioty uczestniczące w procesach restrukturyzacyjnych. Pierwsze obowiązujące w tej materii regulacje⁷² wyłączyły uprawnienie do odliczenia straty spółki przejmowanej przez spółkę przejmującą. Przyczyną wprowadzenia omawianych przepisów było ograniczenie przypadków, w których przejęcie spółki byłoby dokonywane wyłącznie w celu rozliczenia straty podatkowej⁷³. Dalsze ograniczenia wprowadziła ostatnia nowelizacja ustawy obowiązująca od stycznia 2021 r., która m.in. wyłączyła możliwość odliczenia strat własnych przez spółkę przejmującą w sytuacji, gdy po dokonaniu przejęcia spółki nastąpiła zmiana przedmiotu działalności spółki przejmowanej⁷⁴. Omawiane przepisy stanowią odstępstwo od gwarantowanej

---

⁶⁹ *Ibidem*, s. 42.

⁷⁰ *Ibidem*, s. 43.

⁷¹ M. Czerwiński, P. Sołtysiak, *Realizacja połączenia ...*, s. 47.

⁷² Art. 7 ust. 3 pkt 4 i ust. 4 u.p.d.o.p.

⁷³ M. Czerwiński, P. Sołtysiak, *Podatkowa ...*, s. 18.

⁷⁴ Art. 7 ust. 7 wprowadzony ustawą z 28 listopada 2020 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2020 r., poz. 2123).

w art. 7 ust. 5 u.p.d.o.p. preferencji podatkowej⁷⁵ pozwalającej podatnikom na obniżenie dochodu z danego źródła o wysokość poniesionej straty. Mechanizm rozliczania strat podatkowych *in abstracto* jest wyrazem realizacji zasady kontynuacji⁷⁶ w obszarze prawa podatkowego zapewniającej ciągłość rozliczeń podatkowych w ramach następstwa prawnego, która w tym przypadku poddana została istotnym ograniczeniom.

Począwszy od nowelizacji ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych obowiązującej od 2018 r. polski ustawodawca stopniowo minimalizuje zakres preferencji podatkowych dla operacji restrukturyzacyjnych. Za najbardziej kontrowersyjne uznać jednak należy te rozwiązania prawne, które sygnalizują niezgodność z prawem europejskim w zakresie, w jakim naruszają zasadę neutralności połączeń w UE.

5. UWAGI KOŃCOWE

Wydaje się, że neutralność podatkowa połączeń w obszarze regulacji ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych w ogólnym kształcie odzwierciedla założenia UE dotyczące wyłączenia od opodatkowania zysków kapitałowych ujawnionych w związku z fuzjami. *In concreto* stwierdzić jednak należy, że wołą ustawodawcy dopuszcza się rozwiązania skutkujące opodatkowaniem operacji łączenia spółek kapitałowych. Przepisy w tej materii stanowią ewidentne naruszenie przepisów Dyrektywy, co warto mieć na uwadze zważywszy na uprawnienie egzekwowania prawa do bezpośredniego zastosowania przepisów Dyrektywy w myśl reguły *lex superior derogat legi inferiori*. Zarówno ten przypadek, jak i inne regulacje ukierunkowane na obostrzenia w zakresie opodatkowania działań restrukturyzacyjnych pozwalają na refleksję, że granice neutralności podatkowej połączeń w wymiarze krajowym wyznacza polityka państwa motywowana w ostatnich latach potrzebą uszczelniania systemu podatkowego. Z całą pewnością jednak jako pozytywną należy odnotować nowelizację kodeksu spółek handlowych eliminującą dotychczasowe wątpliwości związane z prawną dopuszczalnością połączeń odwrotnych, która pozytywnie wpłynęła na sytuację podatkową takich operacji.

⁷⁵ Zob. uwagi na temat zagadnienia preferencji podatkowej w odniesieniu do pojęcia straty podatkowej B. Ciupek, *Prawo do odliczenia straty podatkowej jako szczególna preferencja podatkowa dla przedsiębiorców*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług” 2013, Nr 102, s. 565-566.

⁷⁶ Na temat zasady kontynuacji w rozumieniu Ordynacji podatkowej: J. Lic, *Przekształcenia spółek a zasada kontynuacji w prawie podatkowym*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie” 2006, nr 725, s. 11-12.

***

THE LIMITS OF TAX NEUTRALITY OF MERGERS OF CAPITAL COMPANIES ON THE EXAMPLE OF A DOWNSTREAM MERGER

The aim of the article is to evaluate the provisions of the Corporate Income Tax Act regulating the taxation of mergers of companies in the context of the implementation of the EU principle of tax neutrality of mergers. The issue will be discussed on the example of an downstream merger, which, compared to other forms of business restructuring, deserves special attention due to the historical and legal conditions of this operation and its corporate income tax consequences. The starting point for this research will be the discussion of the essence of the downstream merger in the light of commercial law and legislative changes affecting the sanctioning of the legal and commercial status of this operation. Then, the tax consequences of mergers of companies will be presented against the background of changes in the provisions of the Corporate Income Tax Act, with particular attention to downstream mergers. The research will end with conclusions on the implementation by the Polish legislator of the EU principle of neutrality of connections.

Keywords: merger of companies, downstream merger, corporate income tax, principle of neutrality of merger

WPŁYW OBNIŻENIA KAPITAŁU ZAKŁADOWEGO NA POWSTANIE OBOWIĄZKU PODATKOWEGO W PODATKU DOCHODOWYM OD OSÓB PRAWNYCH

1. UWAGI WSTĘPNE

Spółki prawa handlowego, których powstanie i funkcjonowanie powiązane jest z posiadaniem kapitału zakładowego, wskutek podjętych decyzji lub w wykonaniu obowiązków ustawowych mogą być zobligowane do jego obniżenia. Najpowszechniejszym sposobem obniżenia kapitału zakładowego jest umorzenie określonej ilości udziałów lub akcji. Kodeks spółek handlowych przewiduje trzy metody umorzenia². W zależności od tego, w jaki sposób ukształtowane zostało umorzenie, składa się z szeregu poszczególnych zdarzeń cywilnoprawnych, które mogą powodować powstanie obowiązku podatkowego³. Największy wpływ na sytuację prawnopodatkową konkretnego

---

¹ ORCID: 0000-0002-9370-8512.

² Przewidziane prawem rodzaje umorzenia przedstawione zostały w art. 199 k.s.h. w odniesieniu do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i w art. 359 k.s.h. w odniesieniu do spółki akcyjnej. Wskazane przepisy wyróżniają trzy rodzaje umorzenia. Umorzenie dobrowolne (polegające na zawarciu pomiędzy spółką a jej uczestnikiem umowy dotyczącej nabycia udziałów lub akcji własnych w celu umorzenia) oraz umorzenie przymusowe i automatyczne, w których nie występuje etap przeniesienia na spółkę własnych udziałów lub akcji. Z uwagi na podobieństwo umorzenia przymusowego i automatycznego oraz tożsamość skutków podatkowych jakie wywołują, dalsze rozważania będą skupione jedynie wokół umorzenia przymusowego.

³ W tym przypadku do podstawowych zdarzeń cywilnoprawnych mogących powodować powstanie obowiązku podatkowego, będą należeć powzięcie uchwały przez odpowiedni organ spółki, zawarcie umowy zbycia udziałów w celu umorzenia lub ziszczenie się zdarzenia określonego w umowie spółki.

podatnika ma w przypadku obniżenia kapitału zakładowego, rodzaj zastosowanego umorzenia oraz związana z nim wypłata wynagrodzenia. Zaznaczyć należy, że nie w każdym przypadku jego otrzymanie jest immanentną cechą umorzenia. Wypłata wynagrodzenia jest jednak najistotniejszym podatkowym stanem faktycznym mającym znaczenie dla powstania obowiązku podatkowego w podatku dochodowym od osób prawnych.

Tezą artykułu jest twierdzenie, zgodnie z którym skutki podatkowe umorzenia udziałów lub akcji są odmienne, w zależności od zastosowanego rodzaju umorzenia oraz zaistniałej w jego wyniku wypłaty wynagrodzenia. Znaczący wpływ na przeprowadzenie umorzenia mają sami udziałowcy lub akcjonariusze spółki. Od ich woli wyrażonej w umowie lub statucie spółki oraz podejmowanych w związku z umorzeniem uchwałach, zależą późniejsze skutki podatkowe tej instytucji. Celem artykułu jest analiza, jak ukształtowanie umorzenia wpływa na sytuację podatnika będącego udziałowcem lub akcjonariuszem spółki oraz w jakim przypadku za uzyskującą przychód może być uznana spółka obniżająca w ten sposób swój kapitał zakładowy.

Metodą badawczą zastosowaną dla potrzeb artykułu jest metoda dogmatyczna. Podstawowy akt normatywny podlegający analizie to ustawa z dnia 15 lutego 1992 roku o podatku dochodowym od osób prawnych. Z uwagi na częstą nieprecyzyjność regulacji związanych z opodatkowaniem umorzenia udziałów lub akcji, problematyka poruszana w artykule jest również obecna w orzecznictwie sądów administracyjnych oraz decyzjach organów podatkowych. W artykule przytoczone zostaną więc wybrane akty stosowania prawa, istotne dla usunięcia wątpliwości praktycznych i teoretycznych, związanych z omawianym problemem.

W pierwszej kolejności przedstawiona zostanie kwalifikacja przychodów uzyskiwanych przez udziałowców lub akcjonariuszy w wyniku wypłaty wynagrodzenia, o którym mowa w art. 199 § 2 i art. 359 § 2 k.s.h.⁴ Jest to konieczne w celu omówienia różnic w zakresie wyznaczenia momentu powstania przychodu oraz ustalenia podstawy opodatkowania, które wynikają z zastosowania innych rodzajów umorzenia. Następnie analizie pod kątem możliwości powstania obowiązku podatkowego po stronie spółki umarzającej i pozostałych jej uczestników, poddane zostaną zmiany w strukturze kapitału zakładowego, wynikające z przeprowadzenia umorzenia.

---

⁴ Zgodnie z przepisem art. 199 § 2 i 3 k.s.h. wspólnikowi spółki z ograniczoną odpowiedzialnością co do zasady przysługuje wynagrodzenia za umorzone udziały, jednak za jego zgodą umorzenie można nastąpić bez wynagrodzenia. Inaczej kwestia ta została uregulowana w przypadku spółki akcyjnej. Przepis art. 359 k.s.h. nie przewiduje możliwości takiego ukształtowania umorzenia, aby za uzyskaniem zgody akcjonariusza nastąpiło ono bez wynagrodzenia.

2. SKUTKI PODATKOWE UMORZENIA UDZIAŁÓW LUB AKCJI W ODNIESIENIU DO UDZIAŁOWCA LUB AKCJONARIUSZA

Do czasu uchylecia w 2011 roku przepisu art. 10 ust. 1 pkt 2 u.p.d.o.p.⁵, wszelkie przychody uzyskane w wyniku umorzenia udziałów lub akcji stanowiły przychód z tytułu udziału w zyskach osoby prawnej, bez względu na sposób w jaki dokonano umorzenia. Nowelizacja wprowadziła zmiany, w myśl których przychody z odpłatnego zbycia udziałów lub akcji zostały zakwalifikowane do przychodów ogólnych i rozliczane były, jak wszelkie czynności związane ze zbyciem praw majątkowych⁶. Obecnie na mocy nowelizacji która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2018 roku, przepis art. 10 u.p.d.o.p. został w całości uchylony i zastąpiony przepisem art. 7b u.p.d.o.p.⁷. W dodanej jednostce redakcyjnej utworzono kategorię przychodów z zysków kapitałowych, w której znalazły się zarówno przychody z umorzenia udziałów lub akcji, jak ze zmniejszenia ich wartości⁸ oraz przychody ze zbycia udziałów lub akcji w celu umorzenia⁹. Ustawodawca nie zdecydował się na ponowne ujednoczenie skutków podatkowych umorzenia. Przychody z umorzenia udziałów lub akcji oraz przychody z ich zbycia celem umorzenia stanowią dwie odrębne pozycje przychodów w ramach ogólnej kategorii przychodów z zysków kapitałowych. Rozdzielenie przychodów powstających w wyniku umorzenia przymusowego od przychodów z umorzenia dobrowolnego, związane jest ze sposobem w jaki odbywa się umorzenie dobrowolne. W związku z tym, że spółka nabywa od wspólników własne udziały lub akcje celem umorzenia, ustawodawca zdecydował, że odpowiednim rozwiązaniem będzie zrównanie skutków podatkowych tej czynności ze zbyciem udziałów lub akcji podmiotom trzecim¹⁰. Samo włączenie przychodów ze zbycia udziałów lub akcji do katalogu przychodów z zysków kapitałowych, podyktowane było wyłączeniem

⁵ Przepis uchylony ustawą z dnia 25 listopada 2010 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz. U. z 2010 r. Nr 226 poz. 1478 ze zm.).

⁶ Por. H. Litwińczuk, M. Jamroz, P. Karwat, R. Krasnodebski, [w:] *Opodatkowanie spółek*, red. H. Litwińczuk, Warszawa 2016, s. 241 i n.

⁷ Dodany ustawą z dnia 27 października 2017 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 2175).

⁸ Art. 7b ust. 1 pkt 1 lit. b) u.p.d.o.p.

⁹ Art. 7b ust. 1 pkt 3 lit. a) u.p.d.o.p.

¹⁰ Zob. szerzej, M. Leconte, *Komentarz do art. 7b u.p.d.o.p.*, [w:] *Podatek dochodowy od osób prawnych. Komentarz*, red. K. Gil, A. Obońska, A. Waclawczyk, A. Walter, Warszawa 2019.

możliwości pomniejszenia dochodu uzyskanego w ramach prowadzonej działalności operacyjnej przez wykazanie straty wynikającej z transakcji obrotu udziałami lub akcjami¹¹.

Pierwsza różnica pomiędzy skutkami podatkowymi umorzenia przymusowego a umorzenia dobrowolnego, uwidacznia się już przy określaniu momentu powstania przychodu. Przepis art. 12 ust. 3 u.p.d.o.p. ustanawia podstawową zasadę w podatku dochodowym od osób prawnych, zgodnie z którą za przychody związane z działalnością gospodarczą i działami specjalnymi produkcji rolnej oraz za przychody osiągnięte z zysków kapitałowych, uznaje się również przychody należne choćby nie zostały jeszcze faktycznie otrzymane. We wskazanym przepisie znajduje się jednak wyłączenie stanowiące, że przychody określone w art. 7b ust. 1 pkt 1 u.p.d.o.p. powstają dopiero w momencie ich uzyskania¹². Udziałowiec lub akcjonariusz osiągnie przychód wynikający z umorzenia przymusowego lub automatycznego, dopiero w momencie w którym stanie się faktycznym dysponentem środków wypłaconych jako wynagrodzenie za umorzone wartości.

Wyłączenie zawarte w art. 12 ust. 3 u.p.d.o.p. dotyczy jedynie przychodów z udziału w zyskach osób prawnych, określonych w art. 7b ust. 1 pkt 1 u.p.d.o.p. Przychody, które podatnik uzyskuje w wyniku odpłatnego zbycia udziałów lub akcji w celu umorzenia, określone są w przepisie art. 7b ust. 1 pkt 3 lit. a) u.p.d.o.p. jako inne przychody z udziału (akcji) w osobie prawnej. Wyznaczając moment ich powstania uwzględnia się przychody należne. W przypadku zawarcia umowy przenoszącej na spółkę własność jej udziałów lub akcji, podatnik uzyska przychód już w chwili zaistnienia roszczenia o wypłatę wynagrodzenia.

Najważniejsza dla podatników uzyskujących przychód z umorzenia udziałów lub akcji, jest różnica w sposobie określania podstawy opodatkowania w przypadku umorzenia przymusowego i dobrowolnego. Zgodnie z przepisem art. 18 ust. 1 u.p.d.o.p w zw. z przepisem art. 22 ust. 1 u.p.d.o.p., przychody uzyskiwane z tytułu udziału w zyskach osób prawnych, więc również przychody z umorzenia przymusowego, opodatkowane są w sposób ryczałtowy. Podstawą do zastosowania wynikającej z przepisu art. 22 ust. 1 u.p.d.o.p. stawki podatku w wysokości 19 % uzyskanego przychodu, nie jest jednak cała wartość wynagrodzenia otrzymanego w wyniku umorzenia. Przychodem z tytułu umorzenia udziałów lub akcji jest jedynie nadwyżka kwot

---

¹¹ *Ibidem.*

¹² Przepis art. 7b ust. 1 pkt 1 u.p.d.o.p. wprost określa, że za przychody z zysków kapitałowych uważa się przychody z udziału w zyskach osób prawnych, które zostały faktycznie uzyskane.

otrzymanych jako wynagrodzenie nad kosztami nabycia lub objęcia umarżanych udziałów (akcji). Stanowi o tym przepis art. 12 ust. 4 pkt 3 u.p.d.o.p., który wartość wskazanych kosztów wyłącza z uzyskanego przychodu. Rozwiązanie to, jest ściśle związane z regulacją przepisu art. 16 ust. 1 pkt 8 u.p.d.o.p., zgodnie z którą wydatki na nabycie lub objęcie udziałów (akcji) nie są uznawane za koszt uzyskania przychodu w chwili ich poniesienia¹³. Wydatki te stanowią koszt uzyskania przychodu z odpłatnego zbycia udziałów lub akcji¹⁴, lecz przy umorzeniu przymusowym nie dochodzi do takiego zbycia. Tworzy to spójną regulację w której podatnik nie zwierający ze spółką umowy sprzedaży udziałów lub akcji własnych w celu umorzenia, traci możliwość rozpoznania kosztów na podstawie przepisu art. 16 ust. 1 pkt 8 u.p.d.o.p.¹⁵ Jednak zgodnie z przepisem art. 12 ust. 4 pkt 3 u.p.d.o.p., już w momencie uzyskania przysporzenia, pewna jego część nie będzie stanowiła dla podatnika przychodu.

Przychód uzyskany w wyniku zbycia udziałów lub akcji w celu umorzenia, o którym stanowi przepis art. 7b ust. 1 pkt 3 lit. a) u.p.d.o.p., podlega opodatkowaniu na zasadach ogólnych. Podstawą opodatkowania przy umorzeniu dobrowolnym jest dochód, a nie tak jak w przypadku umorzenia przymusowego przychód pomniejszony o kwoty niestanowiące przychodu. Koszty uzyskania przychodu z umorzenia dobrowolnego będą wyznaczone na podstawie przepisów art. 16 ust. 1 pkt 8 i art. 15 ust. 1k u.p.d.o.p. Pomimo faktu, że od nowelizacji z 2011 roku odpłatne zbycie udziałów (akcji) w celu umorzenia co do skutków podatkowych jest tożsame z ich zbyciem osobie trzeciej, w orzecznictwie organów podatkowych pojawia się stanowisko negujące możliwość rozliczenia kosztów uzyskania przychodu na zasadach ogólnych¹⁶. Takie stanowisko organów podatkowych wynika z argumentacji opartej na przepisie art. 12 ust. 4 pkt 3 u.p.d.o.p., zgodnie z którym kwoty otrzymane z odpłatnego zbycia udziałów lub akcji w celu umorzenia nie stanowią przychodu w części stanowiącej koszt ich nabycia lub objęcia. Prowadzi to do konkluzji, że w zakresie ustalenia podstawy opodatkowania zarówno w przypadku umorzenia dobrowolnego, jak przymusowego (automatycznego)

¹³ P. Małecki, M. Mazurkiewicz, Komentarz do art. 7b u.p.d.o.p., [w:] *CIT. Komentarz. Podatki i rachunkowość*, LEX/el. 2019.

¹⁴ Art. 16 ust. 1 pkt 8 u.p.d.o.p.

¹⁵ P. Małecki, M. Mazurkiewicz, Komentarz do art. 7b u.p.d.o.p., [w:] *CIT. Komentarz...*, LEX/el. 2019.

¹⁶ Por. interpretację indywidualną Dyrektora Izby Skarbowej w Katowicach z dnia 13 lutego 2017 r., 2461-IBPB-1-3.4510.22.2017.1.JKT.

należy oprzeć się na regulacji art. 12. ust. 4 pkt 3 u.p.d.o.p. Z argumentacją tą nie można się jednak zgodzić.

Wskazać należy, że przepis art. 12 ust. 4 pkt 3 u.p.d.o.p. obowiązuje w niezmienionej formie od czasu uchwalenia ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych i nie został zmieniony mimo omawianych nowelizacji z 2011 i 2018 roku, które spowodowały, że stał się on w pewnej części zbędny¹⁷. Stanowisko, że pozostawienie przepisu art. 12 ust. 4 pkt 3 u.p.d.o.p. w niezmienionej formie jest błędem, pojawia się również w orzecznictwie NSA. Większość wyroków odnoszących się do omawianej problematyki dotyczy stanu prawnego sprzed nowelizacji z 2018 roku, lecz pomimo utworzenia nowej kategorii przychodów z zysków kapitałowych zachowują one pełną aktualność. Przed 2011 rokiem przychody z umorzenia przymusowego i dobrowolnego, jako należące do kategorii przychodów z udziału w zyskach osób prawnych, opodatkowane były w sposób ryczałtowy. Z uwagi na to, kwota niestanowiąca przychodu o której mowa w przepisie art. 12 ust. 4 pkt 3 u.p.d.o.p. dotyczyła zarówno przychodu osiągniętego w wyniku umorzenia udziałów lub akcji, jak również ich zbycia w celu umorzenia. Po dokonanej nowelizacji przychód ze zbycia udziałów lub akcji w celu umorzenia nie stanowił już przychodu z udziału w zyskach osoby prawnej, co obecnie potwierdza wprost przepis art. 7b ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.p.¹⁸. Intencją ustawodawcy była taka zmiana kwalifikacji przychodu ze zbycia udziałów (akcji) w celu umorzenia, aby w zakresie wszystkich skutków podatkowych, włącznie z zasadami określania kosztów uzyskania przychodu, odpowiadały one zbyciu udziałów lub akcji na rzecz osób trzecich¹⁹. W wyniku tej zmiany inne brzmienie powinien uzyskać, także art. 12 ust. 4 pkt 3 u.p.d.o.p., do czego jednak nie doszło. Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 28 września 2018 roku stwierdził, że w przypadku ustalania dochodu do opodatkowania powstałego w wyniku zbycia udziałów (akcji) własnych nie ma możliwości zastosowania przepisu

¹⁷ S. Chyra, *Umorzenie dobrowolne udziałów w spółkach kapitałowych – co z CIT*, „Rzeczpospolita”, (<https://bit.ly/2VSTK13>), (dostęp: 15.09.2021 r.).

¹⁸ Obecnie art. 7b ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.p. określa przychód ze zbycia udziałów lub akcji celem umorzenia, jako przychód z udziału (akcji) w osobie prawnej lub spółce. Po uchyleniu art. 10 ust. 1 pkt 2 u.p.d.o.p. pojawiła się wątpliwość czy pomimo tego uchylenia przychód ze zbycia udziałów lub akcji w celu umorzenia nie stanowi przychodu z udziału w zysku osoby prawnej. Wątpliwości te zostały rozstrzygnięte przez NSA który przyjął, że wykładnia językowa art. 10 ust. 1 u.p.d.o.p. nie pozwala na uznanie, iż przychód ze zbycia udziałów lub akcji celem umorzenia można zaliczyć do przychodów z udziału w zyskach osoby prawnej. Określenie „przychód z udziału (akcji) w osobie prawnej” użyte we wprowadzonym art. 7b ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.p., odpowiada więc wcześniej przyjętej w orzecznictwie interpretacji; Por. wyrok NSA z dnia 25 marca 2014 r., II FSK 803/12, LEX nr 1488190.

¹⁹ Wyrok NSA z dnia 16 czerwca 2015 r., II FSK 1249/13, LEX nr 1783527.

art. 12 ust. 4 pkt 3 u.p.d.o.p., gdyż reguły wykładni systemowej, z jednoczesnym odwołaniem się do zasad racjonalnego prawodawcy wskazują na konieczność ustalenia kosztów uzyskania przychodu na zasadach ogólnych²⁰.

Stanowisko prezentowane w przytoczonym orzecznictwie sądów administracyjnych jest korzystne dla podatników. Stosowanie norm przewidzianych w przepisie art. 15 i art. 16 ust. 1 pkt 8 u.p.d.o.p. przy określaniu kosztów uzyskania przychodu osiągniętych w wyniku zbycia udziałów lub akcji w celu umorzenia powoduje, że podatnik ma możliwość rozliczenia na gruncie podatkowym ewentualnie powstałej straty. W przypadku umorzenia przymusowego u podatnika, który otrzyma wynagrodzenie w wysokości niższej albo równej z kosztami objęcia udziałów lub akcji, uprawnienie takie nie powstanie. Kwoty otrzymane jako wynagrodzenie za umorzone udziały (akcje) w części stanowiącej koszt ich nabycia lub objęcia nie są przychodem, w związku z czym mimo że w ujęciu ekonomicznym podatnik może ponieść stratę, to na gruncie podatku dochodowego od osób prawnych będzie to sytuacja neutralna, gdyż skutkuje jedynie niepowstaniem przychodu do opodatkowania. Przyjęcie za interpretacjami organów podatkowych obowiązku stosowania norm zawartych w przepisie art. 12 ust. 4 pkt 3 u.p.d.o.p. zarówno przy umorzeniu dobrowolnym, jak przymusowym, prowadzi do stanu w którym skutki podatkowe zbycia udziałów (akcji), w tym zbycia w celu umorzenia różnicowane są wyłącznie z uwagi na podmiot nabywający²¹.

3. SKUTKI PODATKOWE UMORZENIA UDZIAŁÓW LUB AKCJI W ODNIESIENIU DO SPÓŁKI UMARZAJĄCEJ

Umorzenie udziałów lub akcji, co do zasady jest neutralne podatkowo dla spółki umarzającej. Umorzenie, zgodnie z regulacją Kodeksu spółek handlowych, może różnić się jednak w konkretnych przypadkach, co w głównej mierze zależy od umowy bądź statutu spółki oraz woli udziałowców lub akcjonariuszy. Z uwagi na pojawiające się odmienności dotyczące sposobu umorzenia, wypłaty wynagrodzenia oraz formy tego wynagrodzenia, skutki podatkowe umorzenia udziałów lub akcji w odniesieniu do spółki umarzającej, były przedmiotem licznych interpretacji podatkowych oraz wyroków sądów administracyjnych.

Umorzenie dobrowolne prowadzi do sytuacji, w której spółka w celu dokonania umorzenia musi nabyć własne udziały lub akcje. Należy więc

²⁰ Wyrok NSA z dnia 28 września 2018 r., II FSK 2655/16, LEX nr 2568280.

²¹ S. Chyra, *Umorzenie dobrowolne...*, (<https://bit.ly/2VSTK13>), (dostęp: 15.09.2021 r.).

przeanalizować czy takie nabycie może powodować powstanie przychodu po stronie spółki. Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych nie zawiera normy definiującej pojęcie przychodu lecz w przepisie art. 12 wskazuje przykładowy katalog przysporzeń stanowiących przychód²², w którym nabycie przez spółkę własnych udziałów lub akcji nie zostało wyszczególnione. Katalog ten, nie jest wyliczeniem enumeratywnym, mimo to, nabycie przez spółkę udziałów własnych nie spełnia podstawowych cech charakterystycznych dla przychodu. W orzecznictwie i nauce zgodnie przyjmuje się, że przychód należy rozumieć jako definitywne przysporzenie majątkowe powstałe po stronie podatnika, polegające na zwiększeniu jego aktywów lub pomniejszeniu zobowiązań²³. W przypadku spółki umarzającej nie może być zatem mowy o zwiększeniu jej aktywów, nie uzyska ona przysporzenia, gdyż nastąpi prawne unicestwienie nabytych udziałów lub akcji²⁴. Nie nastąpi również umorzenie zobowiązań spółki, bowiem fakt nabycia lub objęcia udziałów lub akcji w spółce nie rodzi żadnego zobowiązania finansowego spółki wobec konkretnego udziałowca czy akcjonariusza²⁵.

Pewne wątpliwości, co do skutków podatkowych umorzenia udziałów lub akcji, powstają w związku z zaistnieniem wypłaty wynagrodzenia oraz tego w jakiej formie zostanie ona dokonana. Jeżeli uchwała spółki o umorzeniu zostanie ukształtowana w ten sposób, że będzie zawierała zgodę na umorzenie bez wynagrodzenia, to zgodnie z poczynionymi uwagami przychód po stronie spółki nie zaistnieje i to zarówno w przypadku umorzenia dobrowolnego, jak przymusowego. Nie powstanie również w sytuacji gdy przy braku wynagrodzenia kwota obniżonego kapitału zakładowego zostanie przekazana na kapitał rezerwy lub inny utworzony fundusz. Dokonane w ten sposób nominalne obniżenie kapitału zakładowego, stosowane na przykład w celu wyrównania bilansu spółki, doprowadzi jedynie do przeksięgowania określonej kwoty w obrębie kapitału własnego spółki²⁶. Pomimo zwiększenia aktywów spółki, nie będzie to przysporzenie powodujące realne powiększenie

---

²² A. Gomułowicz, D. Mączyński, *Podatki i prawo podatkowe*, Warszawa 2016, s. 710 i n.

²³ Por. wyrok NSA z dnia 19 grudnia 2012 r., II FSK 871/11, LEX nr 1271752; Por. wyrok NSA z dnia 9 sierpnia 2017 r., II FSK 1908/15, LEX nr 2352458, Por. K. Cień, [w:] *Prawo finansowe. Wybrane zagadnienia*, red. A. Hanusz, Warszawa 2019, s. 298.

²⁴ Zob. A. Kidyba, *Prawo handlowe*, Warszawa 2018, s. 392.

²⁵ Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 12 czerwca 2008 r., IP-PB3-423-501/08-2/JB.

²⁶ Zob. I. Weiss, [w:] *Kodeks handlowy. Komentarz*, red. J. Frąckowiak, A. Kidyba, K. Krućczalak, W. Pyziół, I. Weiss, Warszawa 1998, s. 333; Zob. J. A. Strzępka, *Obniżenie kapitału zakładowego*, LEX/el. 2019; Nominalne obniżenie kapitału zakładowego, będące przeciwieństwem obniżenia rzeczywistego, zachodzi w przypadkach w których środki uzyskane w wyniku obniżenia nie są wypłacane udziałowcom lub akcjonariuszom.

jej majątku. Przypadkiem, w którym spółka osiągnie przychód mimo braku wypłaty wynagrodzenia jest przymusowe umorzenia akcji bez wynagrodzenia. Zgodnie z przepisem art. 359 § 2 zd. 3 k.s.h., nie ma możliwości ukształtowania uchwały o umorzeniu przymusowym w ten sposób, aby roszczenie akcjonariusza o wypłatę wynagrodzenia nie powstało²⁷. Jeżeli akcjonariusz postanowi zrzec się wynagrodzenia, będzie to określone w przepisie art. 508 k.c. zwolnienie z długu. W związku z przyjęciem przez spółkę takiego zwolnienia nastąpi wygaśnięcie zobowiązania, co spowoduje powstanie po jednej stronie przychodu z tytułu umorzonego zobowiązania²⁸. Powstanie takiego przychodu nie jest więc *stricto* związane z instytucją umorzenia udziałów lub akcji bez wynagrodzenia, lecz wynika z czynności dokonanych przez akcjonariusza i spółkę już po jego przeprowadzeniu. Uznać należy, że umorzenie udziałów lub akcji bez wynagrodzenia w przypadku, w którym możliwe jest ukształtowanie uchwały w ten sposób, aby zobowiązanie po stronie spółki nie powstało, jest dla niej neutralne podatkowo.

Problematyczną kwestią jest powstanie przychodu po stronie spółki umarzającej udziały lub akcje za wynagrodzeniem. Uznanie, że umorzenie bez wypłaty wynagrodzenia nie powoduje skutków podatkowych prowadzi do wniosku, iż zarówno w sytuacji gdy wynagrodzenie zostanie wypłacone, również nie będzie wiązało się to z powstaniem przychodu. Spółka w wyniku takiego umorzenia dodatkowo pomniejsza swoje aktywa przeznaczając określone środki na wypłatę wynagrodzenia. Przychód po stronie spółki nie powstanie również w przypadku wypłaty wynagrodzenia niższego niż wartość rynkowa umarzanych udziałów lub akcji²⁹. Ustawodawca zdecydował się jednak na rozróżnienie skutków podatkowych umorzenia ze względu na formę wynagrodzenia wypłacaną udziałowcowi lub akcjonariuszowi. Nowelizacją z dnia 29 sierpnia 2014 roku³⁰ dodano do ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych nową jednostkę redakcyjną. Zgodnie z przepisem art. 14a ust. 1 u.p.d.o.p., w przypadku gdy podatnik przez wykonanie świadczenia niepieniężnego reguluje w całości lub w części zobowiązanie, w tym z tytułu zaciągniętej pożyczki (kredytu), dywidendy, umorzenia albo zbycia w celu

²⁷ M. Rodzyńkiewicz, Komentarz do art. 359 k.s.h., [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, LEX/el. 2018.

²⁸ M. Rodzyńkiewicz, Komentarz do art 359 k.s.h., [w:] *Kodeks...*, LEX/el. 2018.

²⁹ Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 27 kwietnia 2009 r., IPPB3/423-61/09-2/JB.

³⁰ Ustawa z dnia 29 sierpnia 2014 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r. poz. 1328).

umorzenia udziałów lub akcji, przychodem tego podatnika jest wysokość zobowiązania uregulowanego w wyniku tego świadczenia. Przed uregulowaniem powyższej kwestii dominująca w sądownictwie administracyjnym była korzystna dla podatników linia orzecznicza, oparta głównie na sporach dotyczących wypłaty dywidendy. Sądy uznawały, że w przypadku regulowania takiego zobowiązania, spółka nie uzyskuje przychodu bez względu na formę pieniężną lub niepieniężną wypłaty, a rozróżnianie skutków podatkowych w zależności od sposobu rozliczenia jest nieuprawnione³¹.

Celem wprowadzenia omawianego przepisu było opodatkowanie przychodu, który powstaje po stronie spółki wypłacającej wynagrodzenia w formie niepieniężnej z tytułu przyrostu wartości majątku zbywanego innemu podmiotowi³². Dla spółki w wielu przypadkach korzystne jest uregulowanie zobowiązania w formie rzeczowej, szczególnie w sytuacji gdy wartość rynkowa przekazywanego wynagrodzenia jest znacznie większa od kosztów jego wytworzenia lub nabycia³³. Z tego powodu, spółka umarzająca udziały lub akcje i wypłacająca wynagrodzenie w formie pieniężnej nie uzyska przychodu, lecz osiągnie go regulując zobowiązanie w sposób niepieniężny. Omawiana regulacja opiera się na skutkach podatkowych instytucji *datio in solutum*, określonej w art. 453 k.c.³⁴. Jak wcześniej stwierdzono, sam fakt nabycia lub objęcia udziałów lub akcji w spółce nie rodzi po jej stronie żadnego zobowiązania wobec udziałowca lub akcjonariusza, w związku z tym w wyniku ich umorzenia nie nastąpi jakiegokolwiek umorzenie zobowiązań spółki. Jednak w przypadku, w którym spółka wypłaca wynagrodzenie, udziałowcy lub akcjonariusze biorący udział w umorzeniu uzyskują roszczenie o wypłatę należnych im wartości. Takie roszczenie powstanie również przy umorzeniu przymusowym. Nie zawiera ono etapu polegającego na nabyciu udziałów lub akcji własnych przez spółkę, lecz w przypadku gdy następuje za wynagrodzeniem, roszczenie powstaje mimo braku umownego przeniesienia własności udziałów lub akcji. W celu rozwiązania problemu opodatkowania tzw. cichych rezerw, wynikających z opisanego przyrostu wartości majątku zbywanego zdecydowano,

³¹ Por. P. Małecki, M. Mazurkiewicz, Komentarz do art. 14a u.p.d.o.p., [w:] *CIT. Komentarz...*, LEX/el. 2019, a także wyrok NSA z dnia 8 lutego 2021 r., II FSK 1384/10, LEX nr 1104752 oraz wyrok NSA z dnia 14 marca 2012 r., II FSK 1673/10, LEX nr 1137556.

³² *Ibidem*.

³³ G. Przychodni, *Uregulowanie zobowiązań w formie rzeczowej daje spółce przychód*, DGP, (<https://bit.ly/2VtKtwl>), (dostęp: 15.09.2021 r.).

³⁴ E. Adamus, S. Mazurkiewicz, Komentarz do art. 14a u.p.d.o.p., [w:] *Podatek dochodowy od osób prawnych. Komentarz*, red. K. Gil, A. Obońska, A. Waclawczyk, A. Walter, Legalis 2019.

że uregulowanie w sposób niepieniężny zobowiązań wynikających z umorzenia udziałów lub akcji, również będzie stanowiło dla spółki przychód³⁵.

4. UWAGI KOŃCOWE

Podsumowując poczynione rozważania należy stwierdzić, że sposób w jaki dochodzi do umorzenia udziałów lub akcji znacząco wpływa na sytuację prawną podatników podatku dochodowego od osób prawnych. Jak zostało zaznaczone w uwagach wstępnych, podstawowe znaczenia ma w tym przypadku takie ukształtowanie umorzenia, z którym będzie się wiązała wypłata wynagrodzenia. Tylko w wyniku umorzenia za wynagrodzeniem podatek którego udziały lub akcje są unicestwiane, osiągnie przychód podatkowy. Z wypłatą wynagrodzenia wiąże się również powstanie obowiązku podatkowego po stronie spółki umarzającej własne udziały lub akcje. Należy zaznaczyć, że spółka uzyska przychód w przypadkach ściśle określonych w art. 14a u.p.d.o.p., czyli także w wyniku wypłaty wynagrodzenia rzeczowego za udziały (akcje) umorzone w sposób dobrowolny lub przymusowy.

Analiza przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, wykazuje pewną niekonsekwencję ustawodawcy w zakresie rozdzielenia skutków prawnych umorzenia dokonywanego w sposób dobrowolny i przymusowy. Przepisy prawne wskazują na sprzeczność w regulacji opodatkowania zbycia udziałów lub akcji w celu umorzenia. Brak nowelizacji przepisu art. 12 ust. 4 pkt 3 u.p.d.o.p. przy jednoczesnym ujęciu przychodu z umorzenia dobrowolnego poza katalogiem przychodów z udziału w zysku osób prawnych doprowadziło do stanu, w którym przepisy wskazują na stosowanie zasad ogólnych przy określaniu momentu powstania tego przychodu oraz jednoczesne wyznaczenie podstawy opodatkowania w sposób ryczałtowy. Orzecznictwo sądów administracyjnych w indywidualnych przypadkach stara się korygować błąd popełniony przez ustawodawcę, jednak w obecnym stanie rozwiązaniem najbardziej odpowiednim jest dokonanie nowelizacji.

Najważniejszy wniosek *de lege ferenda* to zmiana wskazanego przepisu w ten sposób, aby nie odnosił się do kwot otrzymanych z odpłatnego zbycia udziałów lub akcji w celu ich umorzenia. Regulacja ta nie została przystosowana do rozwiązań obowiązujących w podatku dochodowym od osób prawnych w stosunku do przychodów ze zbycia udziałów lub akcji w celu umorzenia. Dokonanie nowelizacji, konstrukcyjnie dopełni wyodrębnienie tego

³⁵ Zob. G. Przychodni, *Uregulowanie...*, (<https://bit.ly/2VtKtwl>), (dostęp: 15.09.2021 r.).

rodzaju przychodów z udziału w zyskach osób prawnych. Usunie to wątpliwości i w sposób odpowiedni ureguluje skutki podatkowe zbycia w celu umorzenia.

***

INFLUENCE OF THE SHARE CAPITAL REDUCTION ON THE EMERGENCE OF THE TAX OBLIGATION IN THE CORPORATE INCOME TAX

The article deals with the issue of taxation of the reduction of share capital through the redemption of shares or stocks. Capital changes and the resulting cash flows may give rise to a tax obligation for shareholders, as well as for the redeeming company. The tax effects of these activities vary depending on the redemption procedure applied. The aim of the article is to analyze how the shape of the redemption affects the situation of the taxpayer who is a shareholder of the company and in which case a company that reduces the share capital may be considered as receiving revenue. First, the method of qualifying and taxation of income generated by the taxpayer whose shares or stocks are redeemed will be presented. Then, the analysis will cover the cases in which the redemption may have an impact on the tax obligation on the part of the redeeming company. The article takes into account the legal status in force on September 15, 2021.

Keywords: reduction of share capital, shares, stocks, revenue, corporate income tax

PODATKOWE KONSEKWENCJE PRZEKAZANIA WSPÓLNIKOM DYWIDENDY LIKWIDACYJNEJ W FORMIE RZECZOWEJ

1. UWAGI WSTĘPNE

Przekazanie wspólnikom majątku likwidowanej spółki w formie niepieniężnej stanowiło w historycznym stanie prawnym, tj. przed wejściem w życie ustawy nowelizującej¹ ustawę z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych źródło wielu kontrowersji. Nie inaczej jest obecnie. O ile dawniej przedmiotem dyskusji była kwestia, czy czynność o której mowa spowoduje powstanie zobowiązania podatkowego po stronie tych podmiotów czy też nie, o tyle obecnie, wobec jednoznacznego brzmienia art. 14a ust. 1 u.p.d.o.p. wątpliwości wzbudzają konsekwencje, które wywoła ta czynność. Niejasności dotyczą po pierwsze, charakteru prawnego tego zdarzenia, tzn. czy jest ono realizacją instytucji *datio in solutum*, a więc wiąże się z istnieniem cywilnoprawnego zobowiązania, czy też jest czynnością wyłącznie techniczną. Po drugie, wątpliwości budzi kwestia zasadności nowych uregulowań oraz skutków, jakie wywołują i które wywołają one w przyszłości. Mowa tu zwłaszcza o konkretnych czynnościach formalnych, które muszą wykonać podatnicy, by zrealizować zobowiązanie podatkowe oraz o konsekwencjach, jakie przyniesie nowelizacja z listopada 2020 roku w praktyce obrotu gospodarczego.

---

¹ Ustawa z dnia 28 listopada 2020 roku o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 r. poz. 2123).

Tak jest m.in. z prawem spółek handlowych. Zbyt częste, zbyt niedokładne i zbyt daleko idące zmiany, które zachodzą na gruncie prawa podatkowego, powodują powstawanie szeregu wątpliwości w toku działalności spółek prawa handlowego, których głównym celem jest przecież prowadzenie działalności gospodarczej i uzyskiwanie z tego tytułu zysku.

Jeszcze więcej niejasności pojawia się w momencie, gdy wspólnicy bądź akcjonariusze, a w pewnych przypadkach właściwe organy spółki decydują o likwidacji danej spółki. W takiej sytuacji dochodzi do różnego rodzaju rozliczeń, m.in. z wierzycielami likwidowanego podmiotu. Jeżeli po zakończeniu tych rozliczeń pozostanie jeszcze jakiś majątek, musi on zostać rozdysponowany pomiędzy wspólników bądź akcjonariuszy. Nie jest to działanie, rzecz jasna, obojętne z prawnopodatkowego punktu widzenia. Jeśli dodać jeszcze, że majątek o którym mowa, może zostać przekazany w formie rzeczowej, sprezywanie, jakie konkretnie będzie miało to konsekwencje na gruncie prawa podatkowego staje się niezwykle trudne.

Celem niniejszego opracowania jest wskazanie wpływu jakości przepisów prawa podatkowego na konsekwencje przekazania wspólnikom dywidendy likwidacyjnej w formie rzeczowej z perspektywy realizacji zasady pewności prawa podatkowego. Istotna jest analiza tematu niniejszego opracowania z perspektywy właśnie tej zasady, ponieważ doznaje ona największego uszczerbku zarówno w procesie stanowienia, jak i stosowania prawa. W opracowaniu zostanie podjęta próba wykazania, że regulacja, zgodnie z którą przekazanie wspólnikom bądź akcjonariuszom dywidendy likwidacyjnej w formie rzeczowej stanowi czynność generującą przychód po stronie likwidowanej spółki, narusza zasadę pewności prawa podatkowego. Dodatkowo powzięta zostanie próba udowodnienia, że na gruncie pierwotnego brzmienia art. 14a u.p.d.o.p., przekazanie wspólnikom dywidendy likwidacyjnej w formie rzeczowej nie powodowało powstania zobowiązania podatkowego po stronie likwidowanej spółki.

2. REALIZACJA ZASADY PEWNOŚCI PRAWA W KONTEKŚCIE PRZEPISÓW USTAWY O PODATKU DOCHODOWYM OD OSÓB PRAWNYCH

System prawny jest mocno związany z uwarunkowaniami społeczno-gospodarczymi, panującymi w Rzeczypospolitej, a co za tym idzie, jest zmienny. Prawo, które nie przystawałoby do sytuacji panującej w danym państwie byłoby prawem martwym, bądź wymagającym znacznego wysiłku

interpretacyjnego ze strony stosujących je organów. Można zatem powiedzieć, że zmiany, które zachodzą w społeczeństwie i gospodarce, są czynnikiem, który ma wpływ na procesy prawotwórcze². Z tego powodu, analizując problematykę zasady pewności prawa, należy zawsze brać pod uwagę, że pewność prawa nie oznacza jego niezmienności. Wspomniana zasada jest raczej postulatem, zakładającym m.in. przewidywalność przyszłych procesów prawotwórczych czy brak nagłych, radykalnych zmian przepisów³.

Zaprezentowana problematyka jest szczególnie istotna w kontekście prawa podatkowego, które charakteryzuje się wysokim tempem zmian. Nie jest to zjawisko korzystne zarówno z perspektywy omawianej zasady-postulatu pewności, jak i działalności podmiotów prawa. Prowadzi bowiem do sytuacji, w której nadążenie za nowelizacjami regulacji normatywnych może stać się dla adresatów norm prawa podatkowego niezwykle trudne. Jednocześnie organy stosujące prawo, w tym sądy administracyjne zmuszane są, często w sposób radykalny, do zmiany linii orzeczniczej w określonych stanach faktycznych. Jako przyczyny takiego stanu rzeczy wskazać można m.in. brak pogłębionych badań i analiz przed wprowadzeniem kolejnych nowelizacji, nadmierny pośpiech, skutkujący licznymi usterkami, przede wszystkim o charakterze redakcyjnym, w wydawanych aktach prawnych, czy też brak dostosowania nowych regulacji do już obowiązujących.

W literaturze podkreśla się, że dla realizacji postulatu pewności prawa niezbędne jest zapewnienie prawidłowego przebiegu procesu legislacyjnego, zarówno z perspektywy proceduralnej, jak i z uwzględnieniem celów, dla których przeprowadzana jest nowelizacja⁴. Nie oznacza to jednak, że jest to wystarczające aby uczynić zadość idei pewności. Można sobie bowiem wyobrazić sytuację, w której przepisy zostały wprowadzone w sposób prawidłowy, zgodnie z celem wyrażonym przez prawodawcę, jednak zmiany, które wywołało ich wejście w życie nie przystają do pozostałych elementów określonej gałęzi prawa. Należałoby zatem stwierdzić, że zachowanie zasad przyzwoitej legislacji jest warunkiem koniecznym, ale nie zupełnym w kontekście realizacji zasady-postulatu pewności prawa podatkowego.

Dodatkowym czynnikiem, który może znacząco wpływać na obniżenie jakości stanowionego prawa, a co za tym idzie, na ograniczanie realizacji idei

---

² A. Bałaban, L. Dubel, L. Leszczyński, *Zasady tworzenia prawa*. Lublin, 1986 r., s. 15-16; A. Korybski, L. Leszczyński, *Stanowienie i stosowanie prawa. Elementy teorii*, Warszawa 2015, s. 60.

³ B. Brzeziński, *Pewność prawa podatkowego. Zagadnienia podstawowe* [w:] *Zasada pewności w prawie podatkowym*, red. A. Franczak, A. Kaźmierczyk, Warszawa 2018, s. 21-22.

⁴ *Ibidem*, s. 21.

pewności, jest brak szerokich i pogłębionych konsultacji zamierzonych zmian z przedstawicielami doktryny i praktykami, będącymi specjalistami w danej dziedzinie⁵. Nierzadko taki stan rzeczy to efekt nadmiernego pośpiechu, którego z kolei przyczyna tkwi w swoistej „krótkoterminowości” nowych rozwiązań prawnych. Zdarza się, że dana zmiana jest bowiem swoistym remedium na bieżące trudności w stosowaniu przepisów, przez co nowa regulacja szybko się dezaktualizuje i potrzebna jest kolejna nowelizacja⁶.

Konsekwencją wspomnianego pośpiechu w stanowieniu przepisów prawa podatkowego jest nie spełnianie kryteriów decydujących o jakości regulacji prawnych. Tymczasem dla zachowania optymalnego poziomu jakościowego norm prawnych niezbędne jest ściśle przestrzeganie właściwej terminologii, zwłaszcza w przypadku zawarcia odesłań do innych gałęzi i obszarów prawa. W przeciwnym wypadku adresaci norm prawnych mogą nie być w stanie w pełni zrozumieć istoty regulacji określonego aktu prawnego⁷. Spełnienie tego kryterium pozwala również interpretatorowi na precyzyjne odczytanie oczekiwań ustawodawcy względem zachowania podmiotu, do którego dane przepisy mają zastosowanie. Powiązana z tym problemem jest także kwestia stanowienia prawa niesprzecznego wewnątrznie. Jeżeli bowiem przepis nie jest sformułowany precyzyjnie, może dojść do sytuacji, w której w ramach różnych gałęzi prawa funkcjonują niepokrywające się zakresowo definicje tych samych instytucji prawnych⁸. Negatywnie wpływa to na jasność i komunikatywność aktu prawnego, która również jest istotnym kryterium stanowienia prawa. W konsekwencji dochodzi do trudnych do rozstrzygnięcia sytuacji, powodujących powstanie komplikacji w procesie interpretacji przepisów.

Wszystkie podnoszone powyżej kwestie dotyczą *de facto* całego obszaru prawa podatkowego. Problemy, które znacząco zaburzają realizację zasady pewności prawa występują w każdej ustawie regulującej poszczególne rodzaje podatków, w różnym natężeniu i w różnych konfiguracjach. Nie inaczej jest w przypadku podatku dochodowego od osób prawnych. Nie sposób jednak wymienić wszystkie regulacje omawianej ustawy, które świadczą o stanie niepewności prawa w zakresie jej uregulowań. Byłoby to z resztą niecelowe z punktu widzenia tematu poniższego opracowania. Jedynie tytułem przykładu można wspomnieć chociażby o art. 7b ust. 1 pkt 6 li. a u.p.d.o.p.,

⁵ J. Glumińska-Pawlic, *Zmienność prawa podatkowego a zasada pewności opodatkowania*, [w:] *Zasada pewności w prawie podatkowym*, red. A. Franczak, A. Kaźmierczyk, Warszawa 2018, s. 47.

⁶ *Ibidem*.

⁷ A. Hanusz, *Ochrona interesu publicznego w procesie stanowienia prawa finansowego*, Prz. Sejm. 2020, nr 1, s. 71.

⁸ *Ibidem*, s. 75.

dotyczącym przychodów z autorskich lub pokrewnych praw majątkowych, należności licencyjnych czy *know-how*. W niektórych typach działalności gospodarczej wspomniane uregulowanie mogłoby oznaczać rozłączne traktowanie przychodów wynikających z jednego i tego samego przedmiotu owej działalności⁹.

W tym miejscu omówienia wymaga regulacja art. 14a ust. 1 u.p.d.o.p. W brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2021 r. Przepis ten *in principio* stanowił, że „w przypadku, gdy podatnik przez wykonanie świadczenia niepieniężnego reguluje w całości lub w części zobowiązanie, w tym z tytułu zaciągniętej pożyczki (kredytu), dywidendy, umorzenia albo zbycia w celu umorzenia udziałów (akcji), przychodem takiego podatnika jest wysokość zobowiązania uregulowanego w następstwie takiego świadczenia”. Takie sformułowanie nie rozstrzygało, jakie skutki podatkowe będą wiązały się z przekazaniem wspólnikom majątku likwidowanej spółki prawa handlowego w formie niepieniężnej, np. certyfikatów inwestycyjnych lub innych papierów wartościowych. Problem w interpretacji art. 14a ust. 1 u.p.d.o.p. oscylował *de facto* wokół charakteru prawnego zobowiązania, które miało zostać uregulowane przez spełnienie świadczenia niepieniężnego. Nie było jasne, czy chodziło o jakiegokolwiek zobowiązanie, czy też wyłącznie o zobowiązanie pieniężne. Zajęcie określonego stanowiska w tej kwestii miało ogromne znaczenie dla ustalenia, czy w danym stanie faktycznym powyższa regulacja w ogóle znajdzie zastosowanie. Przyjmując, że chodzi o dowolne zobowiązanie, należało uznać, że przychód po stronie likwidowanej spółki powstanie zawsze, jeśli przekaże swoim wspólnikom dywidendę likwidacyjną w formie rzeczowej. Tak orzekł m.in. NSA w wyroku z dnia 27 czerwca 2017 r. podnosząc, że ze sformułowania art. 14a ust. 1 u.p.d.o.p., iż znajduje on zastosowanie w przypadku świadczeń niepieniężnych, wykonywanych w celu uregulowania w całości lub w części zobowiązań o określonej wysokości. Przepis wskazuje bowiem, że przychodem dłużnika jest wysokość zobowiązania uregulowanego w następstwie świadczenia niepieniężnego¹⁰.

Pogląd ten nie był jedynym prezentowanym zarówno w doktrynie, jak i w judykaturze. Podnoszono bowiem, że przepis art. 14a ust. 1 u.p.d.o.p. reguluje przede wszystkim sytuację, w której zobowiązanie pieniężne jest

---

⁹ M. Leconte, *Opodatkowanie przychodów z niektórych wartości niematerialnych i prawnych jako zysków kapitałowych w podatku dochodowym od osób prawnych* [w:], J. Głuchowski [red.], *Współczesne problemy prawa podatkowego - teoria i praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Bogumiłowi Brzezińskiemu (tom II)*, Warszawa, 2019, s. 128.

¹⁰ II FSK 658/17.

zaspokajane przez spełnienie świadczenia niepieniężnego¹¹, a zatem w przypadku instytucji zwanej w prawie cywilnym *datio in solutum*. Argumentowano, że gdyby przyjąć stanowisko przeciwne doszłoby do sytuacji, w której każde spełnienie świadczenia w formie niepieniężnej powodowałoby powstanie przychodu po stronie dłużnika – nawet takie, które w rzeczywistości prowadzi do uszczuplenia jego majątku¹². Również judykatura nie była zgodna co do sposobu interpretowania tego przepisu. Wiele wyroków, nie tylko sądów wojewódzkich, ale również i NSA wyrażało pogląd, zgodnie z którym zrealizowanie świadczenia niepieniężnego nie powoduje powstania przychodu dla wykonawcy czynności¹³.

Ostatecznie prezentowany problem został rozwiązany poprzez nowelizację ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, która zmieniła brzmienie przepisu art. 14a ust. 1 u.p.d.o.p. W obecnym stanie prawnym, w przypadku gdy podatnik przez wykonanie świadczenia niepieniężnego reguluje w całości albo w części zobowiązanie, w tym z tytułu podziału pomiędzy wspólników (akcjonariuszy) majątku likwidowanej spółki albo spółdzielni, przychodem takiego podatnika jest wysokość zobowiązania uregulowanego w następstwie takiego świadczenia. Tym samym prawodawca ustanowił regulację, która stoi w opozycji do dotychczas wiodącej linii orzeczniczej i poglądów prezentowanych w piśmiennictwie.

3. CECHY ZOBOWIĄZAŃ ORAZ ZASTOSOWANIE INSTYTUCJI *DATIO IN SOLUTUM* W KONTEKŚCIE PRAWA PODATKOWEGO

W ogólności, świadczenie jest zachowaniem dłużnika, zgodnym z treścią zobowiązania i czyniącym zadość interesowi wierzyciela w wykonaniu zobowiązania¹⁴. Wynika z tego, że aby doszło do powstania świadczenia, musi istnieć stosunek zobowiązaniowy pomiędzy dwoma stronami – wierzycielem i dłużnikiem. Natomiast, zgodnie z art. 353 k.c. istotą każdego zobowiązania jest to, że wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia, a dłużnik powinien świadczenie spełnić. Obu tych pojęć nie sposób omawiać osobno, ponieważ są ze sobą ściśle skorelowane. Nie można bowiem mówić o zobowiązaniu bez

¹¹ W. Majkowski, M. Michna, *Wydanie wspólnikom majątku w postaci rzeczowej przez spółkę kapitałową w likwidacji*, PiP 2017, nr 10, s. 23-28.

¹² *Ibidem*.

¹³ Zob. wyrok NSA z dnia 31 stycznia 2019 r., II FSK 370/17, LEX nr 2623608.

¹⁴ A. Brzozowski, J. Jastrzębski, M. Kaliński, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania. Część ogólna*, Warszawa 2019, s. 49.

żadnego świadczenia ani o świadczeniu bez zobowiązania, którego jest cechą.

W literaturze przyjmuje się, że zobowiązanie posiada trzy cechy. Nie licząc świadczenia, o którym będzie mowa dalej, są to podmiot oraz treść stosunku, rozumiana jako relacja pomiędzy wierzycielem a dłużnikiem¹⁵. Dopiero połączenie wymienionych elementów pozwala na powstanie zobowiązania. Zasada ta nie znajduje zastosowania wyłącznie w wyjątkowych sytuacjach. Po pierwsze, stosunek zobowiązaniowy w momencie jego powstania może nie być określony podmiotowo np. wówczas, gdy jego przedmiotem są akcje na okaziciela lub oferta skierowana do nieokreślonej grupy podmiotów¹⁶. Jednak są to sytuacje mające charakter incydentalny, a nieokreślenie podmiotów zobowiązania, tj. osób wierzyciela i dłużnika skutkuje tym, że ów stosunek należy uznać za nieistniejący *ex tunc*¹⁷. Po drugie, możliwa jest również sytuacja, w której w momencie powstania zobowiązania nie będzie sprecyzowane świadczenie. Dzieje się tak w przypadkach określonych w art. 365 k.c., tj. zobowiązaniach przemiennych, ponieważ wówczas, co do zasady, to dłużnik decyduje o tym, które z dostępnych świadczeń zostanie przez niego zrealizowane¹⁸. Możliwa jest również sytuacja, w której świadczenie nie zostanie sprecyzowane z innych powodów. W takim wypadku, aby można było uznać zobowiązanie za istniejące, w jego treści muszą zostać ujęte obiektywne przesłanki, pozwalające na skonstruowanie czy wyinterpretowanie go w przyszłości¹⁹. W przeciwnym razie, podobnie jak w przypadku nieokreślenia podmiotowego, stosunek będzie uznany za nieistniejący.

Wymienione cechy dotyczą wszystkich zobowiązań. Nie oznacza to, że rodzaj świadczenia, tzn. czy jest ono pieniężne, czy niepieniężne, jest obojętny z punktu widzenia prawa. Przeciwnie, aspekt ten ma duże znaczenie, m.in. z perspektywy prawa podatkowego, które różnicuje skutki prawno-podatkowe w zależności od rodzaju świadczenia. Należy jednak pamiętać, że każde zobowiązanie musi posiadać powyższe cechy, tj. określony podmiot, treść stosunku i świadczenie.

Pierwszy podział świadczeń na grupy został dokonany w art. 353 § 2 k.c., który stanowi, że może mieć ono dwojaką postać, tzn. działania bądź zaniechania. Oprócz tego, dodatkowe podziały zostały opracowane przez piśmiennictwo. Po pierwsze świadczenia dzielą się z punktu widzenia czasu

¹⁵ A. Brzozowski, J. Jastrzębski, M. Kaliński, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania...* s. 36.

¹⁶ *Ibidem*, s. 41.

¹⁷ *Ibidem*, s. 42.

¹⁸ J. Gudowski, *Kodeks cywilny. Orzecznictwo. Piśmiennictwo. Tom III. Zobowiązania. Tom I*, Warszawa, 2019, s. 275.

¹⁹ A. Brzozowski, J. Jastrzębski, M. Kaliński, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania...* s. 51.

ich realizacji na jednorazowe, ciągłe i okresowe. Po drugie, mogą być one podzielne, gdy realizacja częściami nie wpłynie istotnie na ich wartość lub przedmiot, i niepodzielne, jeśli nie posiadają tej cechy. Po trzecie, wyróżnia się również świadczenia oznaczone co do tożsamości i rodzajowo, w zależności od tego, czy są określone indywidualnie, czy tylko gatunkowo. Wreszcie po czwarte, co szczególnie istotne, wyróżnia się świadczenia pieniężne i niepieniężne. Te ostatnie nie zostały zdefiniowane w kodeksie cywilnym, jednak ich istotę można wyinterpretować z jego przepisów. Świadczenie pieniężne to świadczenie, w którym dłużnik jest zobligowany do przekazania wierzycielowi określonej w treści stosunku zobowiązaniowego sumy pieniężnej. *A contrario*, świadczenie niepieniężne wiąże się z przekazaniem innego rodzaju rzeczy w rozumieniu kodeksu cywilnego. Mogą być to ruchomości, nieruchomości, papiery wartościowe, a nawet tzw. świadczenie w naturze, to znaczy wykonywanie sprecyzowanych w treści stosunku obligacyjnego czynności lub odwrotnie, powstrzymanie się od tego.

Wskazane wyżej rodzaje świadczeń, tj. pieniężne i niepieniężne, mogą niekiedy występować łącznie w tym samym zobowiązaniu. Ma to miejsce m.in. w przypadku określonym w art. 365 k.c., o czym była mowa wyżej. Dzieje się tak również wtedy, gdy zastosowanie znajduje art. 453 k.c., regulujący instytucję zwaną *datio in solutum*. Ów przepis definiuje ją jako zdarzenie polegające na tym, że jeżeli dłużnik w celu zwolnienia się z zobowiązania spełnia za zgodą wierzyciela inne świadczenie, zobowiązanie wygasa. Dotyczy to również sytuacji, w której świadczenie pieniężne zostaje, wolą stron, zastąpione niepieniężnym, przy czym w rzeczywistości zdarza się, że zgoda jest wyrażana przez wierzyciela w sposób dorozumiany²⁰. W każdym przypadku, w którym instytucja *datio in solutum* znajduje zastosowanie, po stronie wierzyciela powstaje pewnego rodzaju przysporzenie²¹, które w określonych okolicznościach, z perspektywy prawa podatkowego, może zostać uznane za przychód i skutkować powstaniem zobowiązania podatkowego.

Omawiana instytucja znajduje zastosowanie np. w przypadku, gdy spółka kapitałowa, będąc zobowiązaną do wypłaty określonej sumy pieniężnej tytułem dywidendy swojemu wspólnikowi, nie posiadając jednocześnie wystarczającej sumy pieniężnej, przekaże mu np. własność nieruchomości²² lub inne prawo rzeczowe. W takim bowiem przypadku istnieje stosunek

²⁰ J. Ciszewski, P. Nazaruk (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 830.

²¹ *Ibidem*.

²² J. Sekita, Świadczenie rzeczowe w miejsce świadczenia pieniężnego. Zmiana przepisów od 1 stycznia 2015 r., *Prz. Pod.* 2015, nr 4, s. 22-27.

zobowiązaniowy pomiędzy spółką (dłużnikiem) a wspólnikiem (wierzycielem), w którym świadczenie polega na przeniesieniu na tego drugiego określonej w statucie bądź umowie spółki kwoty. Jeżeli takie świadczenie zostanie zastąpione wspomnianym świadczeniem niepieniężnym, znajdzie zastosowanie art. 14a ust. 1 u.p.d.o.p. Dodatkowo, zgodnie z treścią wskazanego przepisu, dla ustalenia wysokości należnego podatku będzie konieczne porównanie wartości obu świadczeń. Umożliwia to statut bądź umowa spółki, określająca w jakim stopniu wspólnik albo akcjonariusz uczestniczy w jej zysku. Oczywiście finalna wartość będzie uzależniona od tego, na jakim poziomie kształtowały się dochody spółki w poszczególnych okresach rozliczeniowych. Jednak odpowiednie sformułowanie w umowie, statucie albo uchwale o podziale zysku²³ będzie wystarczającym czynnikiem, kształtującym wysokość zobowiązania. Natomiast na podstawie wysokości zobowiązania będzie możliwe określenie wartości świadczenia.

Jak wspomniano, zobowiązanie nie powstaje w przypadku likwidacji spółki prawa handlowego, a co za tym idzie, nie dojdzie do powstania przychodu po stronie spółki w razie przekazania jej majątku wspólnikom albo akcjonariuszom w formie rzeczowej. Na innym stanowisku stały i nadal stoją organy podatkowe, co wydaje się być pokłosiem stanu prawnego sprzed 2015 roku, kiedy w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych nie było normy współcześnie wyrażonej w art. 14a. Wówczas organy utrzymywały, że na *datio in solutum* składają się dwie czynności, czyli przekazanie własności rzeczy wierzycielowi i potrącenie wierzytelności. Takie stanowisko należy jednakowoż uznać za niezgodne z dyspozycją art. 453 k.c., a co za tym idzie – zupełnie nieprawidłowe²⁴. Również orzecznictwo nie przychyliło się, w tym okresie, do tego poglądu²⁵. Podkreślano w nim bowiem, że instytucja z art. 453 k.c. jest wyłącznie „surogatem wykonania zobowiązania” i jako taka nie może wywoływać innych skutków prawnych, niż zobowiązanie w pierwotnej wersji²⁶. Natomiast po wejściu w życie wymienionego przepisu, organy podatkowe zaczęły stosować rozszerzającą wykładnię, zgodnie z którą norma wyrażona w art. 14a u.p.d.o.p. dotyczyć miała nie tylko przypadków, w których zastosowanie miała instytucja *datio in solutum*, lecz wszystkich sytuacjach, w których przekazywane były niemajątkowe składniki mienia spółki.

²³ W zależności od typu spółki.

²⁴ J. Sekita, *Świadczenie...*, s. 22-27.

²⁵ M. Goj, *Datio in solutum – rzecz a podatek*; [w:] *Nowe narzędzia prawne w podatkach dochodowych i majątkowych Poprawa efektywności systemu podatkowego*, red. B. Brzeziński, K. Lasiński-Sulecki, W. Morawski, Warszawa 2018, s. 224.

²⁶ Tak m.in. NSA w wyroku z dnia 1 czerwca 2017 r., II FSK 1120/15.

Była to jednak interpretacja sprzeczna zarówno z brzmieniem samego przepisu, jak i wiodącą linią orzeczniczą NSA²⁷.

4. ANALIZA OBOWIĄZUJĄCYCH ROZWIĄZAŃ NORMATYWNYCH

Z dniem 1 stycznia 2021 roku weszła w życie wspomniana nowelizacja ustawy z dnia 28 listopada 2020 roku o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne oraz niektórych innych ustaw. Zmieniła ona brzmienie art. 14a ust. 1 u.p.d.o.p. Zgodnie z obowiązującymi obecnie unormowaniami, w przypadku gdy podatnik przez wykonanie świadczenia niepieniężnego reguluje w całości albo w części zobowiązanie, w tym z tytułu zaciągniętej pożyczki (kredytu), dywidendy, umorzenia albo zbycia w celu umorzenia udziałów (akcji), podziału pomiędzy wspólników (akcjonariuszy) majątku likwidowanej spółki albo spółdzielni, przychodem takiego podatnika jest wysokość zobowiązania uregulowanego w następstwie takiego świadczenia. Niewątpliwie w ten sposób ustawodawca zakończył dyskusję na temat stosowania wspomnianego przepisu w przypadku wydania wspólnikom majątku likwidowanej spółki w formie niepieniężnej. Należy uznać to rozwiązanie za co najmniej nieprawidłowe i naruszające zasadę pewności prawa podatkowego, a także po części prawa w ogólności. Jednak dla przeprowadzenia prawidłowej analizy obowiązujących rozwiązań normatywnych niezbędne jest rozpatrzenie również uzasadnienia do ustawy nowelizującej²⁸.

Jednym z celów wspomnianej nowelizacji było uszczelnienie systemu podatkowego i właśnie w świetle tego celu projektodawca uzasadnia zmiany w regulacjach dotyczących podatku dochodowego od osób prawnych. Jako główną przyczynę wprowadzenia zmian do przedmiotowej ustawy określa zapobieganie tzw. optymalizacji podatkowej, czyli podejmowaniu przez podmioty różnego rodzaju działań w taki sposób, aby należny za nie podatek był jak najniższy. Według ustawodawcy jest to zjawisko niekorzystne m.in. dlatego, że powoduje pewne uprzywilejowanie grupy przedsiębiorców, którzy uzyskują wyższe przychody. Jakkolwiek zapobieganie optymalizacji podatkowej w zakresie, w jakim narusza ona przepisy prawa należy uznać za

---

²⁷ Por. m.in. wyroki NSA z dnia 31 stycznia 2019 r., II FSK 370/17 oraz 31 stycznia 2019 r., II FSK 564/17.

²⁸ <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=642>, (dostęp: 1.08.2021 r.).

słuszne, nie może przekraczać pewnych granic. Po pierwsze, optymalizacja nie zawsze jest zjawiskiem, wymagającym zwalczania przez prawodawcę i aparat państwowy. Niekiedy w orzecznictwie przyjmuje się nawet, że, o ile optymalizacja nie wiąże się z naruszeniem ram określonych przez przepisy prawne, to stanowi element zwyczajnego planowania posunięć w ramach działalności gospodarczej²⁹. Po drugie, należy zauważyć, że stanowione prawo w każdym przypadku powinno być dobre jakościowo, a jego regulacje wewnątrznie spójne. Dla osiągnięcia określonego celu niezbędne jest nie tylko skonstruowanie odpowiednich metod, ale również zawarcie ich, w postaci norm prawnych, w przepisach spełniających wspomniane kryteria jakości i spójności. W przeciwnym wypadku interpretacja, a co za tym idzie również i stosowanie prawa, będą znacząco utrudnione.

Odnosząc się do nowego brzmienia art. 14a ust. 1 u.p.d.o.p. ustawodawca odwołuje się do uzasadnienia ustawy z dnia 29 sierpnia 2014 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz niektórych innych ustaw³⁰, która wprowadziła art. 14a do ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Jest to odniesienie dotyczące głównie występowania niejednolitego orzecznictwa sądów administracyjnych. Według ustawodawcy, wiodąca wówczas linia orzecznicza, wykluczająca powstanie przychodu po stronie likwidowanej spółki, przekazującej dywidendę likwidacyjną w naturze, sprzyjała tworzeniu przez spółki tzw. „cichych rezerw”. Należy jednak zauważyć, że taki zabieg w odniesieniu do podmiotu, który znajduje się w likwidacji i w niedalekiej perspektywie ma zakończyć swój byt prawny, wydaje się być co najmniej niecelowy.

Dalej projektodawca podnosi, że zmiana z 2014 r. została wprowadzona po to, aby „ukrócić” wiodącą linię orzeczniczą. Jednocześnie uznaje, że podtrzymanie owego poglądu przez sądy w późniejszym okresie było niezgodnie z treścią omawianego przepisu. Natomiast i ten argument jest zupełnie nieprzekonujący. Z treści art. 14a ust. 1 u.p.d.o.p. w brzmieniu sprzed 1 stycznia 2021 r. nie wynikało bowiem, aby swoją dyspozycją obejmował wydanie wspólnikom likwidowanej spółki dywidendy likwidacyjnej w formie rzeczowej. Natomiast uzasadnienie do projektu ustawy nie jest, co oczywiste, źródłem prawa i nie może być wykorzystywane jako podstawa rozstrzygnięcia przez organ lub sąd. Ma ono znaczenie tylko na etapie prac legislacyjnych. Mogłoby być co prawda wykorzystywane również do przeprowadzenia

---

²⁹ Tak orzekł m.in. WSA w Poznaniu w wyroku z dnia 17 marca 2021 r., I SA/Po 608/20.

³⁰ Dz.U. 2014 poz. 1328.

wykładni celowościowej. Jednak w nauce teorii prawa ten rodzaj interpretacji jest uznawany wyłącznie za posiłkowy, mogący posłużyć organowi stosującemu prawo w sytuacji, kiedy inne rodzaje wykładni nie dały sensownego rezultatu³¹.

Ponadto projektodawca wskazał, odnosząc się już do projektu ustawy nowelizującej z 2020 r., iż katalog czynności, który był ujęty w art. 14a ust. 1 u.p.d.o.p. miał charakter otwarty. Jest to oczywiście prawda, bowiem wskazywało na to użyte sformułowanie „w tym z zaciągniętej pożyczki (...)”. Jednak przepis stanowił o zobowiązaniach, a wydanie dywidendy likwidacyjnej zobowiązaniem nie jest, zatem niepodobna było, nawet pomimo przykładowego jedynie charakteru czynności przyjmować, że będzie ono objęte jego dyspozycją.

Dodanie do katalogu zawartego w art. 14a ust. 1 u.p.d.o.p. sformułowania dotyczącego podziału pomiędzy wspólników (akcjonariuszy) majątku likwidowanej spółki albo spółdzielni spowodowało, że pojawiła się w nim dodatkowa sprzeczność. Jako zobowiązanie zostało bowiem wymienione zdarzenie prawne, które nim nie jest, ponieważ obowiązek wydania wspólnikom majątku likwidowanej spółki nie wynika ze stosunku zobowiązaniowego³². Z tego samego powodu nie może być w tym przypadku mowy o świadczeniu. Zatem sformułowanie, które ustawodawca zawarł w omawianym przepisie zarówno przeczy zasadzie należytej legislacji, jak i burzy koncepcję racjonalnego ustawodawcy. Taki stan rzeczy nie jest w żaden sposób konwalidowany nawet przez niewątpliwie słuszny cel, jakim jest dążenie do uszczelnienia systemu podatkowego.

6. OCENA SKUTKÓW OBOWIĄZYWANIA OBECNYCH UREGULOWAŃ

Choć w ocenie skutków regulacji³³, załączonej do projektu ustawy nowelizującej uchwalonej w listopadzie 2020 r., ustawodawca stwierdził, że nowe sformułowanie treści przepisu art. 14a u.p.d.o.p. jest tylko pewnego rodzaju sprecyzowaniem jego poprzedniego brzmienia, nie sposób zgodzić się z tym stanowiskiem. Z dniem 1. stycznia 2021 r. katalog czynności, które podlegają opodatkowaniu na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych został rozszerzony o nowe elementy³⁴. Ma to istotne znaczenie, ponieważ

---

³¹ A. Korybski, L. Leszczyński, *Stanowienie i stosowanie prawa...*, s. 155-166.

³² Tak orzekł m.in. NSA w wyroku z dnia 5 marca 2019 r., II FSK 668/17, LEX nr 2657167.

³³ <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=642> (dostęp: 1.05.2021 r.).

³⁴ J. Pustuł, *Podatek dochodowy od osób prawnych – zmiany od 1.01.2021 r.*, Prz. Pod. 2021, nr 2, s. 15-24.

wywołuje zupełnie nowe skutki prawne i faktyczne, wpływające na działalność podatników i na obrót gospodarczy.

Konsekwencją wprowadzonych zmian jest możliwe zmniejszenie zainteresowania spółek przekazywaniem wspólnikom bądź akcjonariuszom majątku likwidacyjnego w formie rzeczowej. Taki stan rzeczy ma dwie podstawowe przyczyny. Pierwszą z nich jest skomplikowana z punktu widzenia prawa podatkowego procedura likwidacji spółki. Trudność polega nie tylko na tym, że więcej jest poszczególnych czynności, ale również na tym, że nie można mieć na ten moment pewności, czy będą one prawnie skuteczne. Drugą przyczyną jest długotrwałość likwidacji w przypadku wydania składników majątkowych w naturze. Może ona zostać dodatkowo wydłużona przez konieczność wszczęcia procedury, związanej z wydaniem interpretacji indywidualnej. Z tym zagadnieniem bezpośrednio związany jest kolejny skutek wprowadzonych zmian, a mianowicie prawdopodobne zwiększenie zainteresowania transformacjami spółek w toku działalności gospodarczej podmiotów. Jest to kwestia niezwykle złożona i, co za tym idzie, niecelowe jest jej rozwijanie w tym opracowaniu. Należy jedynie wspomnieć, że wskutek omawianej nowelizacji wspólnicy (bądź akcjonariusze) mogą zaniechać likwidacji spółki i zamiast tego np. połączyć ją z inną, po to, by po pewnym czasie z niej ustąpić. Podejmowanie tych czynności wynika z tego, że w przypadku połączenia spółek nie wszczyna się procedur likwidacyjnych w stosunku do łączących się bądź przyłączanych podmiotów³⁵. W związku z tym nie stosuje się wobec nich przepisów dotyczących likwidacji spółek.

Oprócz tego należy zwrócić uwagę na trudną sytuację, w której znajdują się wspólnicy bądź akcjonariusze, którzy, zgodnie z postanowieniami odpowiedniej umowy, wniesli do spółki wkład niepieniężny³⁶. Dotychczas, jeśli byli oni zainteresowani zwrotem swoich wkładów, jedynym właściwym rozwiązaniem było wydanie im przedmiotu aportu w formie dywidendy likwidacyjnej. W obecnym stanie prawnym taka metoda może okazać się zawodna. W interesie wspólników leży bowiem jak najszybsze zakończenie procedury likwidacji. Przedłużanie jej ze względu na chęć uzyskania określonych składników majątkowych, będzie w większości przypadków nieopłacalne zarówno pod względem finansowym, jak i czasowym.

Na marginesie należy wspomnieć również o dyspozycji art. 300¹²² k.s.h., regulującym przejęcie majątku prostej spółki akcyjnej przez jednego

---

³⁵ A. Nowicka [w:] red. A. Koch, J. Napierała, *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 2019, s. 633.

³⁶ J. Grykiel, *Wniesienie aportu do spółki z o.o.*, PPH 2014, nr 4, s. 46-50.

z akcjonariuszy. Wątpliwości budzi bowiem to, czy norma z art. 14a u.p.d.o.p. obejmie również dyspozycję wspomnianego przepisu. Z uwagi na okoliczność, że dochodzi w tym przypadku do pominięcia procedury likwidacyjnej wydaje się, że nie. Należy jednak zauważyć, że akcjonariusz przejmujący jest zobligowany do uregulowania zobowiązań w stosunku do pozostałych akcjonariuszy. Jeśli w takiej sytuacji przekaze im określone składniki majątku zamiast świadczenia pieniężnego, art. 14a u.p.d.o.p. znajdzie zastosowanie.

7. UWAGI KOŃCOWE

Podsumowując przeprowadzone powyżej rozważania należy stwierdzić, że art. 14a u.p.d.o.p. w jego obecnym brzmieniu nie realizuje zasady pewności prawa podatkowego. Jest to widoczne zarówno w samej regulacji, jak i w skutkach, które wywołała bądź wywoła w przyszłości. Pojawiają się wątpliwości, tym bardziej, że również w szerszym kontekście, coraz trudniej jest posiłkować się w procesie interpretowania prawa założeniem o racjonalności ustawodawcy.

W toku analizy wykazano, że uznanie w art. 14a u.p.d.o.p. przekazania wspólnikom bądź akcjonariuszom dywidendy likwidacyjnej w formie rzeczowej za czynność powodującą powstanie przychodu po stronie likwidowanej spółki, narusza zasadę pewności prawa podatkowego. Podkreślenia wymaga jednak to, że naruszenie wspomnianej zasady jest w zasadzie tylko ułamkiem szerszego, systemowego problemu, związanego ze stosunkowo niską jakością przepisów prawa podatkowego. Często są one stanowione bez niezbędnej, pogłębionej refleksji, co skutkuje koniecznością późniejszego rozwiązywania problemów, które mogłyby zostać rozpoznane przed wprowadzeniem nowych przepisów do systemu prawnego.

Należy uznać, że *de lege lata*, wszelkie dyskusje w zakresie tego, czy przekazanie wspólnikom bądź akcjonariuszom składników majątku likwidowanej spółki powoduje powstanie po jej stronie przychodu, zostały zakończone. Współcześnie nie budzi to już bowiem żadnych wątpliwości. Należy jednak przyjąć, że w przypadku, gdy wartość rynkowa danego świadczenia będzie wyższa od wartości zobowiązania, to przychodem spółki będzie pierwsza z tych wartości³⁷.

Wymaga jednak podkreślenia fakt, że pomimo wprowadzonej przez ustawodawcę nowelizacji, rozstrzygającej rozbieżności dotyczące interpretacji

---

³⁷ W. Dmoch, Komentarz do art. 14a u.p.d.o.p. [w:] *Podatek dochodowy od osób prawnych. Komentarz*, red. *idem*, Legalis, 2021.

art. 14a u.p.d.o.p., brzmienie tego przepisu nadal budzi zastrzeżenia. Przede wszystkim krytycznie należy ocenić posłużenie się w nim pojęciami świadczenia i zobowiązania, które, jak wykazano, nie odnoszą się do sytuacji określonych w jego dyspozycji. Takie sformułowanie przepisu wskazuje na naruszenie kryteriów, których spełnienie jest niezbędne dla zapewnienia należytej jakości stanowiących przepisów. Mowa tu przede wszystkim o kryterium precyzji w używaniu sformułowań zaczerpniętych z innych gałęzi prawa, którego niespełnienie skutkuje nieczytelnością aktu normatywnego dla jego adresatów³⁸. Należy podkreślić, że w przypadku omawianej regulacji nie zostało również spełnione kryterium niesprzeczności i jasności stanowiącego aktu normatywnego. Taki stan rzeczy negatywnie wpływa na realizację zasady pewności prawa podatkowego i najpewniej będzie wywoływać trudności na etapie jego stosowania. Alternatywą dla rozwiązania zawartego w art. 14a u.p.d.o.p. mogłoby być dodanie do ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych nowego przepisu, który stanowiłby, że podział pomiędzy wspólników bądź akcjonariuszy majątku likwidowanej spółki, powoduje powstanie przychodu. Uniknięto by wówczas wprowadzającego w błąd używania wspomnianych pojęć. Przepis w takim brzmieniu byłby poprawny z punktu widzenia terminologicznego. Mimo to aktualne pozostałyby wątpliwości dotyczące przede wszystkim tego, kto konkretnie oraz z jakich środków powinien uiścić podatek. Aby definitywnie rozwiązać tę kwestię, należałoby zrezygnować z opodatkowania takiego zdarzenia, co z kolei wydaje się nieprawidłowe z perspektywy konieczności zachowania spójności systemu podatkowego.

Należy zwrócić uwagę, że kryteria określone w zasadzie pewności prawa podatkowego nigdy nie zostaną w pełni zaspokojone. Natomiast pożądanym stanem rzeczy jest dążenie ustawodawcy do zapewnienia realizacji tych kryteriów w jak największym stopniu. Ze względu na niską jakość przepisów, spowodowaną tworzeniem i wprowadzaniem ich do systemu prawnego bez pogłębionej refleksji, należy spodziewać się, że poziom pewności prawa podatkowego nie będzie bowiem adekwatny do potrzeb.

---

³⁸ A. Hanusz, *Ochrona interesu publicznego...*, s. 76.

***

TAX CONSEQUENCES OF TRANSFERRING THE LIQUIDATION DIVIDEND IN KIND TO SHAREHOLDERS

This study analyzes the legal nature of the non-cash issue of the assets of the liquidated company to partners or shareholders. The thesis was adopted, according to which the regulation stating that the transfer of a liquidation dividend in kind to shareholders or shareholders is an activity generating income on the part of the liquidated company, violates the principle of tax law certainty. In the current wording of the Corporate Income Tax Act, one of the obligations listed in Art. 14a of the Corporate Income Tax Act is to provide shareholders with a liquidation dividend in kind. However, doing so does not constitute a benefit. The obligation to divide property and hand it over to partners or shareholders is not an obligation. Therefore, such a regulation violates the principle of tax law certainty. Its implementation allows both for certain predictability of changes introduced to the legal system and for a precise definition of the obligations incumbent on the addressees of legal norms. The research methods used in this work were the analysis, comparative and historical methods. They made it possible to achieve the aim of the study, which was to indicate the impact of the quality of the provisions of tax law on the consequences of transferring the liquidation dividend in kind to shareholders from the perspective of the principle of tax law certainty.

Keywords: tax law, liquidation dividend, the principle of certainty of tax law, non-cash benefit, commercial companies

ANALIZA WYBRANYCH ELEMENTÓW KONSTRUKCJI RYCZAŁTU OD SPÓŁEK KAPITAŁOWYCH W ŚWIECIE USTAWY O PODATKU DOCHODOWYM OD OSÓB PRAWNYCH

1. UWAGI WSTĘPNE

Przedmiot niniejszego opracowania stanowi analiza struktury i faktycznej opłacalności dla spółek estońskiego podatku dochodowego od osób prawnych, czyli ryczałtu od dochodów spółek kapitałowych, który został wprowadzony ustawą z dnia 28 listopada 2020 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw a obowiązuje od dnia 1 stycznia 2021 r. Zagadnienie to jest aktualne i budzi wiele dyskusji w związku z tym, że obecnie następuje ocena oraz swoiste zderzenia planowanych założeń teoretycznych z rzeczywistością i praktyką. Celem jest analiza wybranych elementów konstrukcji estońskiego podatku dochodowego od osób prawnych, a także wykazanie potencjalnych problemów jakie mogą napotkać w praktyce spółki, które się na ten rodzaj opodatkowania zdecydują. Tezą pracy jest założenie, że podatek dochodowy od osób prawnych jest zbyt skomplikowany w użyciu i przez to mało praktyczny ze względu na zawiłość przepisów oraz luki prawne. Wykorzystano metodę badawczą analityczną oraz metodę porównawczą w zakresie obowiązujących *de lege lata* przepisów prawa, orzecznictwa oraz literatury przedmiotu. Opracowanie opiera się przede wszystkim na przepisach ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od

---

¹ ORCID: 0000-0003-2336-351X.

osób prawnych aktualnych na dzień 15 lipca 2021 r. Niniejsza praca zawiera analizę niektórych elementów konstrukcji ryczałtu od spółek kapitałowych uwzględniając stan prawny obowiązujący w 2021 r. tj. pierwszym roku obowiązywania tegoż podatku w Polsce.

2. ADRESACI ESTOŃSKIEGO PODATKU DOCHODOWEGO OD OSÓB PRAWNYCH

Estoński podatek dochodowy od osób prawnych ma charakter alternatywny w stosunku do zasad klasycznych systemów opodatkowania i charakter fakultatywny, co oznacza, że podatnik samodzielnie decyduje, czy chce skorzystać z tej formy opodatkowania swoich dochodów.² Po myśli art. 28j ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.p., estoński podatek dochodowy od osób prawnych jest adresowany do mikro, małych i średnich spółek kapitałowych, czyli do spółek z o.o. oraz spółek akcyjnych. Warto podkreślić, że niniejsze kryterium podmiotowe spełnia aż około 98% wszystkich spółek w Polsce, których przychody nie przekraczają 100 mln zł i których udziałowcami są tylko i wyłącznie osoby fizyczne³. Ponadto, podmioty te muszą spełnić łącznie następujące kryteria: spółki nie mogą posiadać udziałów w innych podmiotach, są one zobligowane zatrudniać co najmniej 3 osoby z wyłączeniem udziałowców, ich przychody pasywne nie mogą przewyższać przychodów z działalności operacyjnej, które wykazują nakłady inwestycyjne. Do przykładowych przychodów pasywnych można zaliczyć przychody z odsetek czy przychody z prawa autorskiego⁴.

3. CELE, ZAŁOŻENIA I PROGNOZOWANE KORZYŚCI ZWIĄZANE Z ESTOŃSKIM PODATKIEM DOCHODOWYM OD OSÓB PRAWNYCH

Bazując na treści uzasadnienia ustawy nowelizującej, estoński podatek dochodowy od osób prawnych miał zgodnie z zamysłem autorów być nowoczesnym sposobem opodatkowania, promującym inwestycje i minimalizującym formalności przy rozliczeniu podatków. Z uzasadnienia ustawy nowelizującej można wywieść, że estoński podatek dochodowy od osób prawnych ma w założeniu ułatwić przedsiębiorcom należącym do sektora małych i średnich

---

² Projekt objaśnień ryczałtu od dochodów spółek kapitałowych z dnia 8 grudnia 2020 r., s. 30-31.

³ <https://www.gov.pl/web/finanse/estonski-cit> (dostęp: 15.10.2021 r.).

⁴ R. Kowalski, *Fundusz inwestycyjny jako alternatywa dla niezdecydowanych na estoński CIT*, LEX/el. 2021.

przedsiębiorstw pozyskiwanie finansowania zewnętrznego i umożliwić prowadzenie proinwestycyjnej strategii rozwoju. Przewidywane w uzasadnieniu nowelizacji korzyści dla spółek, które zdecydują się na ten rodzaj opodatkowania to między innymi większa odporność na dekonstrukcję, zwiększone i zoptymalizowane zdolności inwestycyjne, znaczący wzrost produktywności i innowacyjności, a także oszczędność czasu przy rozliczeniach podatkowych. Natomiast prognozowane pozytywne aspekty dla holistycznie pojętej gospodarki to większa odporność na kryzysy, likwidacja barier rozwojowych dla polskiego sektora małych i średnich przedsiębiorstw, który boryka się z niedokapitalizowaniem, większa produktywność firm i dzięki temu wzrost ich konkurencyjności, zwiększenie liczby miejsc pracy, a także wzrost atrakcyjności inwestycyjnej Polski⁵.

4. FAKTYCZNE ZAINTERESOWANIE RYCZAŁTEM OD DOCHODÓW KAPITAŁOWYCH I PROBLEMY ZAISTNIAŁE W PRAKTYCE

Idea ryczałtu dotycząca przesunięcia chwili opodatkowania do etapu dystrybucji zysku w teorii jest bardzo korzystna, lecz w praktyce ten sposób opodatkowania jest wybierany relatywnie rzadko przez spółki z uwagi na bardzo mocno wyśrubowane wymogi i brak klarowności przepisów. Na podstawie danych z urzędów skarbowych wiadomo już, że w I miesiącu 2021 r. estoński podatek dochodowy od osób prawnych wybrało 332 spółki z o.o. (na ogółem 429 136 spółek z o.o.) i 5 spółek akcyjnych (na 10021 spółek)⁶.

Jest to relatywnie mała liczba spółek, jeśli wziąć pod uwagę, iż zgodnie z informacjami podawanymi na oficjalnej stronie działu finansów, ów dział przygotowując przepisy o estońskim podatku dochodowym od osób prawnych, zakładał, że skorzysta z niego nawet 200 tys. spółek kapitałowych. Reklamował opodatkowanie podatkiem dochodowym od osób prawnych pod hasłem „Rozwój Twojej firmy, nowoczesny sposób opodatkowania, który promuje inwestycje i minimalizuje formalności”⁷.

Ustawodawca dał podatnikom możliwość na co najmniej 4 lata rozliczania się z otrzymanego dochodu według ryczałtu. Tym samym dana spółka

⁵ *Uzasadnienie projektu o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw*, s. 2-7.

⁶ P. Wojtasik, *Estoński CIT wybrało 337 firm - wciąż można zmienić system opodatkowania*, „Rzeczpospolita”, 31.03.2021 r., wydanie nr 11926.

⁷ <https://www.gov.pl/web/finanse/rewolucja-w-podatkach-firm-czyli-estonski-cit> (dostęp: 15.10.2021 r.).

ma prawo odstąpić na wskazany okres od stosowania zasad opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych z wyjątkiem unormowań odnoszących się do struktur hybrydowych, o których traktuje rozdział 3a u.p.d.o.p. Korzystnym założeniem jest zniesienie obowiązku prowadzenia podwójnej ewidencji – oddzielnej dla celów podatkowych i księgowych, co przyczynić się ma do ograniczenia kosztów w zakresie dokonywania rozliczeń podatkowych. Jednak należy tą zaletę przeciwstawić głównej wadzie ryczałtu jaką jest wyłączenie możliwości korzystania równoległe z preferencyjnych rozwiązań takich jak odliczenia od dochodu darowizn i stosowanie ulgi związanej z działalnością badawczo-rozwojową i opodatkowania w ramach tzw. IP Box, czyli zastosowania bardzo atrakcyjnej stawki podatku dochodowego od osób prawnych 5% dla dochodów uzyskiwanych ze sprzedaży produktów lub usług wytwarzanych na gruncie prawa własności intelektualnej. Wybierając opodatkowanie podatkiem dochodowym od osób prawnych, spółki nie mogą także skorzystać z tzw. ulg na złe długi, czyli możliwości korekty podatku należnego, wykazanego w okresie dokonania krajowej sprzedaży towarów lub usług, dotyczącego faktur sprzedaży towarów lub usług, których nieściągalność została uprawdopodobniona.⁸ Dla porównania po myśli art. 28o ust. 1 u.p.d.o.p. podstawowa stawka ryczałtu od dochodów spółek kapitałowych wynosi odpowiednio 15% dla podatnika małego (9% przy zasadzie ogólnej) i 25% dla podatnika innego niż mały (19% przy zasadzie ogólnej).⁹ Zatem, mimo tego, że zryczałtowane opodatkowanie prezentowane jest jako szczególnie preferencyjne, to w praktyce prowadzi do zastosowania wyższych niż w przypadku pozostania przy „standardowym” podatku dochodowym od osób prawnych stawek podatku, co stanowi jeden z czynników zniechęcający spółki¹⁰.

5. MANKAMENTY ESTOŃSKIEGO PODATKU DOCHODOWEGO OD OSÓB PRAWNYCH

Zaleta ryczałtu sprowadza się do przesunięcia opodatkowania na moment konsumpcji zysku¹¹. Jednak należy mieć na uwadze, że chwila faktycznej wypłaty dywidendy na rzecz udziałowców albo akcjonariuszy spółki nie

⁸ J. Sarnowski, A. Łożykowski, *System estoński w Polsce wyklucza korzystanie z innych preferencji podatkowych, takich jak np. ulga na działalność badawczo-rozwojową* [w]: *Estoński CIT w Polsce – fakty i mity*, Legalis 2021.

⁹ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1243).

¹⁰ R. Kowalski, *Estoński CIT w praktyce*, LEX/el. 2020.

¹¹ A. Szczęsny, *Estoński CIT – nowelizacja podatku dochodowego od osób prawnych*, Legalis 2020

ma znaczenia przy ustalaniu dochodów podlegających opodatkowaniu ryczałtem. Bowiem przy ustalaniu dochodów podlegających opodatkowaniu mają znaczenie różnego rodzaju wypłaty, których szeroki katalog znajduje się w art. 28m u.p.d.o.p., takie jak wypłaty środków w związku z udzieleniem przez spółkę pożyczki, uiszczenie odsetek od pożyczki udzielonej spółce przez wspólnika.

Innym mankamentem tej metody opodatkowania jest luka prawna dotycząca zasad ustalenia podstawy opodatkowania dochodu z tytułu nieujawnionych operacji gospodarczych¹². Zgodnie z art. 28n ust. 1 u.p.d.o.p. dochód z nieujawnionych operacji gospodarczych nie został bowiem uwzględniony w podstawie opodatkowania ryczałtem.¹³ W tym miejscu należy wskazać przepis art. 28t ust. 1 pkt 3 u.p.d.o.p., z którego wynika, że ryczałt od dochodu z tytułu nieujawnionych operacji gospodarczych ma zostać zapłacony do końca trzeciego miesiąca roku podatkowego następującego po roku, w którym przychody lub koszty powinny zostać zarachowane. Przepis ten nie jest jednak przepisem regulującym zasady ustalania podstawy opodatkowania, lecz określa on tylko i wyłącznie terminy płatności. Ustawa stanowi o terminie zapłaty podatku wynikającego z elementu, który nie został tym samym uwzględniony w przepisach stanowiących o podstawie opodatkowania *explicite*¹⁴.

Legislator próbował sanować tę lukę w projekcie objaśnień ryczałtu od dochodów spółek kapitałowych z dnia 8 grudnia 2020 r. właśnie odwołaniem do treści art. 28t ust. 1 pkt 3 u.p.d.o.p., co jest sprzeczne z art. 217 Konstytucji RP. Zgodnie z literalnym brzmieniem tego przepisu, nakładanie podatków, innych danin publicznych, określanie podmiotów, przedmiotów opodatkowania i stawek podatkowych, a także zasad przyznawania ulg i umorzeń oraz kategorii podmiotów zwolnionych od podatków następuje w drodze ustawy. W orzecznictwie TK, zwraca się uwagę na to, że nakaz precyzji i jednoznaczności sformułowań oraz poprawności legislacyjnej, wywodzony z tych zasad ma szczególne znaczenie w prawie podatkowym, a zwłaszcza tam, gdzie przewiduje ono obowiązek samoobliczenia, czyli obliczenia i zapłaty kwoty podatku. Tylko bowiem uiszczenie podatku należnego w tej kwocie prowadzi do wygaśnięcia zobowiązania podatkowego. W przeciwnym razie podatnik narażony jest na powstanie zaległości podatkowej, a nawet na odpowiedzialność

¹² J. Pustuł, *Ryczałt od dochodów spółek kapitałowych, czyli estoński CIT à la polonaise*, Prz. Pod. 2021, nr 3.

¹³ Projekt objaśnień ryczałtu od dochodów spółek kapitałowych z dnia 8 grudnia 2020 r., s. 80-81.

¹⁴ J. Pustuł, *Ryczałt od dochodów spółek kapitałowych...*

karnoskarbową¹⁵. Luka prawna w tej materii uderza bowiem w zawartą w art. 2 Konstytucji RP zasadę demokratycznego państwa prawa i godzi w zaufanie obywateli do państwa i prawa. Ponadto, jak podniesiono w wyroku TK z dnia 22 maja 2002 r., naruszeniem Konstytucji jest stanowienie przepisów niejasnych, wieloznacznych, które nie pozwalają obywatelowi na przewidzenie konsekwencji prawnych swoich zachowań. Luki prawne podważają zaufanie obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa. Ponadto luki prawne w rezultacie mogą powodować dowolność interpretacji i stosowania przepisów przez organy podatkowe, a więc dowolność w określaniu obowiązków podatkowych, co jest bardzo niepożądane i szkodliwe dla obywateli¹⁶. Podsumowując przywołane orzecznictwo, luki prawnej nie można wypełnić treścią objaśnień, gdyż objaśniać można wyłącznie istniejące *de lege lata* przepisy. Skoro ustawodawca z dużą dozą prawdopodobieństwa w wyniku błędu, przeoczenia zapomniał uregulować zasady ustalania podstawy opodatkowania w odniesieniu do dochodu z nieujawnionych operacji gospodarczej, to konieczne jest dokonanie nowelizacji art. 28n u.p.d.o.p.¹⁷

6. UWAGI KOŃCOWE

Reasumując, założenia estońskiego podatku dochodowego od osób prawnych stanowią potencjalną zachętę do podejmowania działalności, lecz *de lege lata* budzi sceptycyzm. W związku z powyższym, zachowując ostrożność, należy stwierdzić, że szumnie nazywany rewolucją w zakresie opodatkowania osób prawnych ryczałt od dochodów spółek kapitałowych nie spełnia pokrywanych w nim nadziei. Z dużą dozą prawdopodobieństwa można założyć, że ustawodawca zdecyduje się wkrótce na nowelizację obowiązujący w zakresie estońskiego podatku dochodowego od osób prawnych przepisów celem uzupełnienia powyżej wspomnianych luk prawnych. Należy spodziewać się także w nieodległej przyszłości wypracowania w nauce i orzecznictwie jednolitych stanowisk odnośnie wspomnianych newralgicznych kwestii związanych ze stosowaniem w praktyce ryczałtu od dochodów spółek kapitałowych. Te potencjalne czynniki i ewentualne zmiany *de lege ferenda* mogą pozytywnie wpłynąć na postrzeganie estońskiego podatku dochodowego od osób prawnych przed przedsiębiorców i przyczynić się do zwiększenia jego popularności w przyszłości.

¹⁵ Wyrok TK z dnia 27 listopada 2007 r., SK 39/06.

¹⁶ Wyrok TK z dnia 22 maja 2002 r., K 6/02.

¹⁷ J. Pustuł, *Ryczałt od dochodów spółek kapitałowych...*

THE ANALYSIS OF SOME ELEMENTS OF THE STRUCTURE OF A LUMP SUM FROM CAPITAL COMPANIES IN THE LIGHT OF THE CORPORATE INCOME TAX ACT

The subject of the article is the analysis of the structure and actual profitability for Estonian corporate income tax companies, which can be defined as a lump sum on the income of capital companies. It was introduced by the Act of November 28, 2020, amending the Act on corporate income tax and certain other acts, and effective from January 1st 2021. Estonian tax is alternative and optional. This type of taxation is addressed to micro, small and medium-sized capital companies, i.e. limited liability companies and joint stock companies. Estonian tax was believed to become, in accordance with the intention of the legislator, a modern method of taxation, which promotes investments and minimizes formalities in tax settlement. From the justification of the amending act, it can be inferred that Estonian tax was intended to facilitate the acquisition of external financing by entrepreneurs belonging to the small and medium-sized enterprise sector and to enable a pro-investment development strategy. Unfortunately, the excessive complexity of the regulations, the lack of clarity of regulations, legal loopholes, the inability to use simultaneously preferential solutions such as deductions from income, donations or the use of relief related to research and development activities mean that currently relatively few companies decide to choose this type of taxation.

Key words: Estonian corporate income tax, limited company, corporate taxation, lump sum

RYCZAŁT OD DOCHODÓW SPÓŁEK – RZECZYWISTA POMOC CZY ZMARNOWANA IDEA?

1. UWAGI WSTĘPNE

W niniejszym artykule analizie poddano konstrukcję ryczałtu od dochodu spółek, w języku prawniczym często określaną jako „estoński CIT”. Na ścisły związek omawianej regulacji z estońskim podatkiem od osób prawnych wprost wskazuje projektodawca, chociażby w rozdziale 2 o tytule „Kontekst wprowadzenia zmian”, w którym znajdują się informacje o czerpaniu inspiracji właśnie z estońskiego rozwiązania². Opracowanie tego zagadnienia pozwoli podjąć próbę udzielenia odpowiedzi co do właściwości oraz przydatności dla polskiego prawodawstwa podatkowego, z perspektywy podatnika, nowej metody rozliczania się z podatku od osób prawnych (tzw. ryczałt). W artykule w głównej mierze zastosowano dogmatyczną metodę badań, za pomocą wykładni regulacji dotyczącej ryczałtu od dochodów spółek oraz poprzez analizę dotychczasowego stanu piśmiennictwa polskiej doktryny.

Wprowadzenie z dniem 1 stycznia 2021 r. do polskiego systemu prawa podatkowego ryczałtu³ wzorowanego na estońskim podatku od osób prawnych⁴ ma – w swojej istocie – wspierać nowo powstałe oraz rozwijające się

---

¹ ORCID: 0000-0002-1773-9034.

² Zob. uzasadnienie projektu – IX kadencja, druk sejm. nr 643, s. 10-11, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=643> (dostęp: 14.07.2021 r.).

³ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1800 ze zm.), dalej jako: „u.p.d.o.p.”.

⁴ Income Tax Act z dnia 15 grudnia 1999 r. (RT I 1999, 101, 903) (<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/518062015017/consolide/current>, dostęp: 14.07.2021 r.).

spółki. Jego regulacja zawarta jest w art. 28c–28p u.p.d.o.p., mając za zadanie umożliwić mniejszym przedsiębiorcom tzw. dokapitalizowanie ich spółek. Z racji na ich wielkość oraz zakres działalności, ciężkie a wręcz niemożliwe jest pozyskanie zewnętrznego finansowania w postaci inwestora, co skutkuje ich utrudnionym rozwojem. Stąd też prawodawca postanowił stworzyć regulację umożliwiającą małym przedsiębiorcom pozostawienie w spółce wypracowanego zysku w celu przeznaczenia go na reinwestycję⁵.

Kluczowy jest jednak sposób skonkretyzowania owej idei, który słusznie wzbudza wiele wątpliwości. Szczególnie w zakresie: związania podatnika licznymi obowiązkami oraz opłacalności finansowej ryczałtu dla podatnika. Istotną kwestią jest także brak konsekwencji ustawodawcy w tworzeniu przyjaznego środowiska dla przedsiębiorców na styku prawa podatkowego z prawem spółek. Konstatacja ta jest o tyle istotna, iż wskutek stworzenia regulacji ryczałtu od dochodów spółek w sposób niespójny, wzajemnie się wykluczający oraz niekompatybilny z szeroko rozumianym prawem handlowym, może dojść do sytuacji, gdzie regulacja ta nie będzie odpowiadać swoim założeniam projektowanym przez prawodawcę, a jej praktyczny wymiar ograniczy się do całkowitego minimum. Doprowadziłoby to do braku realnej zmiany oraz pomocy małym przedsiębiorcom, którzy to, jak powszechnie ocenia się w gospodarce kapitalistycznej stanowią o sile państwa.

2. OBOWIĄZKI CIAŻĄCE NA PODATNIKU

Mnogość obowiązków, które musi spełnić podatnik jest zaskakująca, przykładowo⁶: maksymalny próg przychodu z działalności, zakaz podejmowania innych podmiotów w drodze łączenia lub podziału, zakaz posiadania przez podatnika udziałów oraz akcji innych spółek – a zarazem zdecydowanie odległa od pierwowzoru, cechującego się powszechnością oraz prostotą w zakresie swojej mechaniki⁷.

Największe zastrzeżenia wywołuje zakres podmiotowy, zgodnie z art. 28j ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.p., z ryczałtu skorzystać może jedynie spółka kapitałowa,

---

⁵ Sformułowanie to należy rozumieć zgodnie z językiem potocznym, nie utożsamiając go z pojęciem małego przedsiębiorcy z ustawy - Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2021 r. poz. 162).

⁶ Konieczne przesłanki szerzej omawia W. Dmoch, *Podatek dochodowy od osób prawnych. Komentarz*, Warszawa 2021, art. 28j.

⁷ Charakterystykę opodatkowania osób prawnych w Estonii prezentuje A. Łożykowski, J. Sarnowski, *Estoński CIT w Polsce, czyli ryczałt od dochodów spółek kapitałowych jako propozycja podatku od zysków dystrybuowanych w polskim systemie podatkowym*, Prz. Pod. 2020, nr 10, s. 20–24.

spółka komandytowa oraz spółka komandytowo-akcyjna, której udziałowcami są wyłącznie osoby fizyczne. Powoduje to znaczne zawężenie podmiotów potencjalnie mogących skorzystać z nowego sposobu rozliczenia. Jak wynika z uzasadnienia, celem projektodawców ryczałtu jest pomoc małym oraz średnim podatnikom⁸, wśród których spora część to tzw. spółki rodzinne. Takie zawężenie zakresu podmiotowego podatników mogących skorzystać z ryczałtu, w żadnym stopniu nie koreluje z estońską regulacją, na której to rzekomo polskie rozwiązanie miało być wzorowane. W Estonii niezależnie od sytuacji wewnętrznej spółki każda osoba prawna jest traktowana identycznie względem podatku od osób prawnych.

Kolejnym konstrukcyjnym elementem wzbudzającym wątpliwości jest ciążący na podatniku obowiązek zatrudnienia pracowników na podstawie umów o pracę w zakresie sumarycznie odpowiadającym, co najmniej trzem pełnym etatom, wynika to z art. 28j ust. 1 pkt 3 lit. a) u.p.d.o.p. Regulacja ta w swojej istocie wydaje się uzasadniona, jednak powoduje znaczne utrudnienie dla wspomnianych spółek rodzinnych. Ich charakterystyka – z uwagi na skalę prowadzonej działalności oraz sposób jej prowadzenia – wyróżnia się zaangażowaniem osób najbliższych w rozwój spółki. Przeważnie dzieje się to na podstawie umów cywilnoprawnych lub umów o pracę, jednak w znacznie ograniczonym wymiarze czasu pracy. W konsekwencji spełnienie opisywanego obowiązku będzie zdecydowanie utrudnione dla podmiotów, do których ryczałt ma być skierowany.

Nowatorskim rozwiązaniem, będącym istotą ryczałtu od dochodów spółek przy jego wprowadzaniu do polskiego systemu podatkowego było nałożenie na podatnika zgodnie z art. 28g ust. 1 u.p.d.o.p. obowiązku przeznaczania bezpośrednio na cele inwestycyjne stosownych nakładów, których wielkość została określona procentowo. Było to 15% albo 33% w zależności od modelu ryczałtu względem wartości początkowej, tzn. wartości środków trwałych na ostatni dzień roku podatkowego poprzedzającego okres skorzystania z ryczałtu. Jednak ww. podstawa nie była równoznaczna z pozycją środków trwałych w bilansie spółki⁹. Wprowadzało to do nowej regulacji chaos semantyczny, skutkujący znacznym skomplikowaniem wykładni przepisów.

W skład tworzący wysokość podstawy zaliczały się jedynie środki trwałe

⁸ Zob. uzasadnienie projektu – IX kadencja, druk sejm. nr 643, s. 35.

⁹ Patrz J. Pustuł, *Ryczałt od dochodów spółek kapitałowych, czyli estoński CIT à la polonaise*, Prz. Pod. 2021, nr 3, s. 36-37.

uwzględnione w grupie 3–8 w KŚT¹⁰. Oznaczało to, iż (0) grunty, (1) budynki i lokale oraz spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego i spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego oraz (2) obiekty inżynierii lądowej i wodnej nie mogły wpływać na jej wysokość. Ponadto ze środków trwałych tworzących podstawę ustawodawca wyłączył samochody osobowe, środki transportu lotniczego, tabory pływające oraz inne składniki majątku służące głównie celom osobistym udziałowców albo akcjonariuszy lub członkom ich rodzin. Przy takiej konstrukcji ryczałtu, który opierał się na obowiązkowych nakładach inwestycyjnych, rozwiązanie to należało uznać za słuszne. Środki trwałe w grupie 0-2 oraz ww. wyłączenia cechują się wysoką wartością, które w głównej mierze determinują stan aktywów. Uwzględnienie ich w wyliczeniu podstawy mogłoby spowodować konieczność ponoszenia nadmierne wysokich nakładów na cele inwestycyjne względem wyniku finansowego (brutto) spółki. Jednak opisana metoda wyliczenia podstawy pomimo swoich zalet, skutkowałą znacznym zawężeniem katalogu aktywów, na jakie podatnik mógł przeznaczyć nakłady inwestycyjne. Wynika to z faktu, iż podatnik był ograniczony do tych, które wchodziły w skład tworzenia podstawy, a także umów regulujących odpłatne używanie rzeczy lub wartości niematerialnych i prawnych). Dodatkowo aktywa te musiały być w stanie fabrycznie nowym lub wytworzone przez spółkę¹¹.

Z tej perspektywy, po raz kolejny ryczałt od dochodów spółek ograniczał swobodę podatnika w prowadzeniu działalności oraz nakładał na niego obowiązek ciągłej uwagi i skrupulatnego podejmowania decyzji inwestycyjnych. Szczególnie ze względu na klauzulę generalną o treści: „inne składniki majątku służące głównie celom osobistym udziałowców albo akcjonariuszy lub członkom ich rodzin”¹², której wachlarz i uznaniowość była praktycznie nieograniczona. Z uwagi na powyższe za całkowicie zasadne należy uznać uchylene art. 28g u.p.d.o.p. z dniem 1 stycznia 2022 r., tym samym likwidując obowiązek przeznaczania środków na obowiązkowe nakłady. Regulacja ta w znaczny sposób ograniczała elastyczność przedsiębiorcy, krępując mu ręce, gdzie w systemie kapitalistycznym to możliwość szybkiej reakcji na potrzeby rynku oraz zmieniające się jego warunki determinują możliwość osiągnięcia

¹⁰ Grupy Klasyfikacji Środków Trwałych są uregulowane w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT) (Dz. U. poz. 1864).

¹¹ Por. J. Pustuł, *Ryczałt...*, s. 37.

¹² Zgodnie z art. 28g ust. 2 przez członków rodzin, rozumie się małżonka, zstępnych, wstępnych, rodzeństwo, małżonków zstępnych, osobę pozostającą w stosunku przysposobienia oraz osobę pozostającą w faktycznym pożyciu.

zysku.

3. POTENCJALNA KORZYŚĆ FINANSOWA DLA PODATNIKA

Sposób funkcjonowania ryczałtu od dochodów spółek opiera się na możliwości odroczenia płatności podatku, aż do momentu, kiedy to osoby partycypujący w funkcjonowaniu spółki (wspólnicy lub akcjonariusze) nie podejmą decyzji o wypłacie zysku, wtedy też powstaje obowiązek zapłaty ryczałtu¹³. Stawki opodatkowania dla klasycznego podatku od osób prawnych wynoszą 9% oraz 19 %¹⁴. Regulacja wprowadzająca ryczałt przewidywała ich podwyższenie, odpowiednio do 15% i 25%, natomiast z dniem 1 stycznia 2022 r., zostały obniżone do 10% i 20%¹⁵. Na gruncie poprzedniego stanu prawnego poprzez przeznaczenie na cele inwestycyjne znacznych nakładów istniała możliwość skorzystania z preferencyjnej stawki, tj. niższej o 5 punktów procentowych¹⁶.

Jednak na skutek nowelizacji, ze względu na zlikwidowanie obowiązkowych nakładów regulacja ta została uchylona, co również należy rozpatrywać jako uatrakcyjnienie oraz uproszczenie ryczałtu. Tym samym stawki w ryczałcie wraz z jego podstawowym założeniem, tj. opłacaniem podatku dopiero w momencie wypłacenia dywidendy¹⁷, w sposób rzeczywisty mogą wpływać na jego większą „konkurencyjność” względem klasycznego podatku od osób prawnych¹⁸.

4. BRAK KONSEKWENCJI USTAWODAWCY

Rozpatrywanie wprowadzonej regulacji nie może odbyć się bez spojrzenia na tę problematykę w szerszym kontekście. Powszechną wiedzą jest,

¹³ Zob. Ł. Postrzech, *Estoński CIT. Praktyczny poradnik*, Warszawa 2021, LEX/el. 2021, roz. 1.; Może także dojść do sytuacji, kiedy to podatnik traci prawo do rozliczania się na podstawie ryczałtu, dzieje się tak w sytuacji, kiedy nie wywiązuje się z obowiązków na niego nakładanych.

¹⁴ Art. 19 ust. 1 pkt 1 i 2 u.p.d.o.p.

¹⁵ Art. 28o ust. 1 pkt 1 i 2 u.p.d.o.p.

¹⁶ Zob. W. Dmoch, *Podatek dochodowy . . . .*, art. 28o, nb. 4.

¹⁷ Zdecydowanie bardziej precyzyjne na gruncie prawa spółek jest posługiwanie się terminem wypłaty dywidendy względem wypłaty zysku. Gdyż w wyniku materializacji abstrakcyjnego prawa do zysku dochodzi do jego przekształcenia się w prawo do dywidendy i to już ona jako ściśle oznaczona podlega wypłacie.

¹⁸ W poprzednim stanie prawnym wysokie stawki ryczałtu były krytykowane oraz wskazywano, iż w znaczny sposób mogą wpłynąć na jego efektywność, zob. R. Kowalski, *Estoński CIT w praktyce*, LEX/el. 2020.

iż podatek dochodowy od osób prawnych jest jednym z głównych czynników osłabiających rozwój ekonomiczny państw. Potwierdzeniem tej tezy jest chociażby nowelizacja ryczałtu podatku od osób prawnych wprowadzona 1 stycznia 2022 r., będąca reakcją na sytuację ekonomiczną w kraju, która to zaczyna przybierać postać recesji gospodarczej. W rezultacie odpowiednie uregulowanie ryczałtu i jego spójność z szeroko pojętym prawem handlowym, biznesowym jest kluczowe dla rozwoju zarówno pojedynczych przedsiębiorców, spółek jak i całego systemu gospodarczego¹⁹.

Dlatego szczególnej uwagi wymaga zasygnalizowanie problematyki kompatybilności ryczałtu od osób prawnych z nowo wprowadzoną do Kodeksu spółek handlowych, tj. od 1 lipca 2021 r., formą spółki kapitałowej, jaką jest prosta spółka akcyjna. Nasuwa się pytanie o możliwość zastosowania wobec niej ryczałtu od dochodów spółek. Z teoretycznego, dogmatycznego punktu widzenia nie ma ku temu żadnych przeciwskażeń. Prosta spółka akcyjna to spółka kapitałowa, a więc uwzględnienie jej w katalogu uprawnionych podmiotów wydaje się oczywiste, co zresztą od 1 stycznia 2022 r. czyni ustawodawca. Odmienne natomiast prezentuje się możliwość realnego skorzystania z ryczałtu przez prostą spółkę akcyjną. Wynika to z charakterystyki nowej spółki, skierowanej w głównej mierze do tzw. startupów cechujących się poszukiwaniem inwestorów w postaci banków inwestycyjnych, funduszy *venture capital*, czy też *business angels*²⁰. W rezultacie nie będzie mogła ona wówczas skorzystać z ryczałtu, ponieważ w zdecydowanej większości wypadków jej akcjonariuszami nie będą wyłącznie osoby fizyczne, co naruszałoby art. 28j ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.p.

Kolejnym przejawem braku spójnej wizji prawodawcy w tworzeniu, już nawet nie prawa handlowego *sensu stricto*, lecz ustawy o podatku od osób prawnych jest opodatkowanie podatkiem od osób prawnych spółki komandytowej od 1 maja 2021 r. Powodując tym samym utratę atrakcyjności, pod względem podatkowym, spółki komandytowej, w której komplementariuszem zostaje spółka z ograniczoną odpowiedzialnością²¹. Z racji na dogmatyczny charakter spółki komandytowej będącą spółką osobową, a więc jednostką organizacyjną

¹⁹ Co do natury i istoty spółek kapitałowych jako podmiotów funkcjonujących na rynku zob. A. Szajkowski, *Koncepcja legislacyjna spółki handlowej*, [w:] *Prawo XXI w. Księga pamiątkowa 50-lecia Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk*, red. W. Czapliński, Warszawa 2006.

²⁰ Zob. A. Opalski, *Prosta spółka akcyjna – nowy typ spółki (część I)*, PPH 2019, nr 11.

²¹ Co do konstrukcji spółki komandytowej, gdzie komplementariuszem jest osoba prawna patrz. A. Szumański, [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 16, *Prawo spółek osobowych*, red. A. Szajkowski, Warszawa 2016, s. 1159-1161.

wyposażoną w zdolność prawną, opodatkowanie jej podatkiem od osób prawnych wzbudza liczne kontrowersje. Niemniej, nawet rozszerzenie katalogu podmiotów mogących skorzystać z ryczałtu o spółkę komandytową w art. 28j ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.p. nie umożliwia skorzystanie z niego spółce, w której to współnikiem jest osoba prawna²². W konsekwencji *de facto* prowadzi to, do pozbawienia celowości istnienia konstrukcji sp. z o.o. sp. k.

5. UWAGI KOŃCOWE

Przedstawione spojrzenie na ryczałt od dochodów spółek skłania do opowiedzenia się za tezę, iż *de lege lata* potencjał w pomocy nowym oraz rozwijającym się spółkom nie został w pełni wykorzystany. Niemniej należy przyznać, iż konstrukcja ryczałtu po nowelizacji z 1 stycznia 2022 r., została znacznie uproszczona oraz jest czytelniejsza dla podatnika.

Pierwotnie regulacja ryczałtu próbowała tworzyć wrażenie pomocnej dla przedsiębiorców, a tym samym zachęcać ich do pozostawienia zysku w spółce, co miało skutkować ciągłą ekspansją, rozwojem na rynku. Jednak rzeczywisty wymiar ryczałtu, determinowany skomplikowaną konstrukcją, wzajemnie wykluczającymi się regulacjami oraz nałożeniem na podatnika licznych obowiązków, odbiegał od założeń projektodawców. Powodując, iż ryczałt stał się jedynie alternatywnym sposobem rozliczenia podatku od osób prawnych, który sumarycznie po uwzględnieniu wszystkich obowiązków oraz stawek podatkowych nie był konkurencyjny względem klasycznej formy rozliczenia²³. Sytuacja ta uległa istotnej zmianie z momentem wprowadzenia nowelizacji, która to poprzez zniesienie obowiązku przeznaczania środków na ściśle określone inwestycje oraz obniżenie stawek podatkowych, spowodowała uatrakcyjnienie ryczałtu. Cecha atrakcyjności sposobu rozliczenia podatku dochodowego odgrywa niebagatelną rolę, z której to prawodawca zdaje sobie sprawę, a co znalazło w pewnym zakresie urzeczywistnienie w nowelizacji ryczałtu od dochodów spółek.

Pomimo wspomnianych zmian, regulacja ryczałtu nadal wymaga poprawek, tak aby swoim zakresem podmiotowym obejmowała jak najszerszy katalog spółek. Szczegółnej uwagi wymaga spójność ryczałtu od dochodów spółek z budową i założeniami prostej spółki akcyjnej, gdyż obecna sytuacją *de facto* wyklucza możliwość zastosowania ryczałtu do nowej spółki kapitałowej.

²² Art. 28j ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.p.

²³ Podobnie J. Pustuł, *Ryczałt ...*, s. 37.

***

LUMP SUM FROM LIMITED LIABILITY COMPANIES - ACTUAL HELP OR WASTED IDEA?

The purpose of this article is to show the significance of the newly introduced regulation to the Polish corporate taxation system of January 1, 2021, known as the “Estonian CIT”. Theoretically, the Lump sum from limited liability companies, in accordance with the legislator's assumptions, is supposed to be a more favorable solution for a specific group of taxpayers, referring to the taxation system in Estonia, enjoying widespread recognition, mainly due to its simplicity in the mechanics of operation. Thus, this article attempts to answer the question whether this regulation actually meets the assumptions underlying its creation and whether it is consistent with broadly understood commercial (economic) law. This is done through the analysis of the premises and conditions for the possibility of using the Lump sum from limited liability companies, from the dogmatic-legal and economic perspective. Thanks to this, apart from the definitely dominant elements of purely legal analysis, along with *de lege ferenda* remarks, the article also contains practical economic conclusions.

Key words: corporate tax, estonian CIT, lump sum, commercial companies

OPODATKOWANIE LEASINGU PODATKIEM DOCHODOWYM – PERSPEKTYWA KORZYSTAJĄCEGO

1. UWAGI WSTĘPNE

Jednostki gospodarcze, bez względu na swoją wielkość, zakres oraz miejsce prowadzenia działalności, potrzebują źródeł finansowania². Jednym z możliwych sposobów pozyskania czynników produkcji i finansowania działalności przedsiębiorstw jest leasing, którego popularność oraz znaczenie wykazują w ostatnich latach wyraźny trend wzrostowy³. Od 1995 r. do 2018 r. wartość inwestycji sfinansowanych przez polski sektor leasingowy rosła średniorocznie o 19%⁴. Co więcej, nawet kryzys spowodowany pandemią wywołaną przez wirusa SARS-CoV-2 aż tak bardzo nie był w stanie zaszkodzić rynkowi leasingu, bowiem łączna wartość aktywów sfinansowanych leasingiem w 2020 r. spadła jedynie o 10,1% w stosunku do poprzedniego roku⁵. Ponadto, z przeprowadzonych w drugiej połowie 2020 r. badań zrealizowanych przez Komisję Europejską wynika, że to właśnie leasing stanowi najbardziej istotne i najpopularniejsze źródło finansowania polskich firm z sektora Małych i Średnich

---

¹ ORCID: 0000-0002-5404-9104.

² A. Jabłońska, *Alternatywne możliwości finansowania małych i średnich przedsiębiorstw. Leasing*, Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku „Nauki ekonomiczne” 2016, t. XXIII, s. 181.

³ K. Kocharński, *Środki trwałe – szczególne sytuacje [w:] Zaawansowana rachunkowość finansowa. Od teorii do praktyki*, red. P. Szczypa, Warszawa 2018, s. 67.

⁴ A. Sugajski, *Przyszłość leasingu*, <https://www.poradnikbiznesu.info/nowoczesna-firma/przyszlosc-leasingu/#> (dostęp: 25.07.2021 r.).

⁵ Związek Polskiego Leasingu, *W 2021 r. rynek leasingu wróci do poziomu finansowania sprzed pandemii*, <http://leasing.org.pl/pl/aktualnosci/2021/w-2021r-rynek-leasingu-wroci-do-poziomu-finansowania-sprzed-pandemii> (dostęp: 25.07.2021 r.).

Przedsiębiorstw⁶. Fenomen leasingu związany jest przede wszystkim z wieloma korzyściami dla przedsiębiorców z niego korzystających, wśród których wymienia się m.in. umożliwienie firmom dostępu do najnowszej technologii pozwalające na ich szybki rozwój i wzrost konkurencyjności, minimalne wymogi formalne niezbędne do zawarcia umowy leasingu, czy też łagodniejsze procedury oceny klienta w przeciwieństwie do kredytu⁷.

Niemniej jednak, podejmując decyzję odnośnie podpisania umowy z firmą leasingową, przedsiębiorstwo powinno wziąć pod uwagę szereg czynników definiujących, czy ten sposób pozyskania kapitału jest dla niego odpowiedni⁸. Do takich czynników zalicza się koszt pozyskania kapitału, możliwość utrzymania płynności finansowej⁹, a także będące wrażliwym tematem dla przedsiębiorców podatki¹⁰, które stanowią ważną i nieodzowną część rzeczywistości społeczno-gospodarczej. W związku z powyższym, celem niniejszego rozdziału jest przedstawienie istoty leasingu w świetle przepisów podatkowych oraz wskazanie i omówienie skutków tego typu umów u korzystającego w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych i od osób fizycznych.

Przygotowując rozdział, posłużono się metodą analizy dogmatycznej i analizy krytycznej aktów prawnych, w tym przede wszystkim ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych i ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, interpretacji organów podatkowych, orzecznictwa sądów administracyjnych, komentarzy praktyków oraz odpowiednio dobranej literatury przedmiotu.

2. ISTOTA I PODSTAWOWE RODZAJE LEASINGU W ŚWIETLE PRZEPISÓW PODATKOWYCH

2.1. Podatkowa definicja leasingu

Ogólnie rzecz biorąc, leasing jest to transakcja oparta o umowę, w której jedna strona określana jako finansujący (leasingodawca) zakupuje od wskazanego dostawcy określony składnik majątkowy i oddaje go drugiej stronie, nazywanej korzystającym (leasingobiorcą), do odpłatnego w ratach użytko-

---

⁶ Związek Polskiego Leasingu, *Leasing najbardziej istotny, rośnie znaczenie dotacji*, <http://leasing.org.pl/pl/aktualnosci/2021/leasing-najbardziej-istotny-rosnie-znaczenie-dotacji> (dostęp: 25.07.2021 r.).

⁷ B. Sowa, *Leasing składników majątku – skutki podatkowe dla korzystającego*, PiR 2013, nr 5, s. 66.

⁸ A. Jabłońska, *Alternatywne...*, s. 181.

⁹ B. Sowa, *Leasing...*, s. 65.

¹⁰ I. Morawska, *Nowy MSSF 16 – leasing i jego podatkowe konsekwencje* [w:] *Rachunkowość XXI wieku*, red. Ł. Bielecki, M. Pilarska, Katowice 2020, s. 121.

wania na uzgodniony czas¹¹. W polskim prawie podatkowym kwestie związane z leasingiem są uregulowane w przepisach ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Rozwiązania odnoszące się do definiowania, klasyfikacji i skutków umów leasingowych przewidziane w tych dwóch powyższych aktach prawnych są ze sobą zbieżne i wskazują, że leasingiem jest umowa nazwana, uregulowana w kodeksie cywilnym oraz każda inna umowa spełniająca warunki określone w wyżej wymienionych ustawach¹². Oznacza to, że definicja leasingu zawarta w regulacjach prawnych ustaw o podatkach dochodowych obejmuje definicję leasingu wynikającą z kodeksu cywilnego oraz pewne dodatkowe elementy i przesłanki konstytutywne leasingu podatkowego, których wystąpienie przesądza o zakwalifikowaniu danej umowy jako leasingu na gruncie przepisów podatkowych¹³. Różnice pomiędzy definicją leasingu wynikającą z kodeksu cywilnego a definicją podatkową zostały zaprezentowane w tabeli 1.

Tabela 1. Różnice pomiędzy definicją leasingu wynikającą z kodeksu cywilnego a definicją podatkową

	Leasing w kodeksie cywilnym	Leasing w ustawach o podatkach dochodowych
Zakres umów	umową leasingową jest wyłącznie umowa określona w art. 709 k.c., która jest zawarta w formie pisemnej pod rygorem nieważności	umową leasingową jest umowa określona w art. 709 k.c., a także każda inna umowa spełniająca warunki określone w art. 23a-23l u.p.d.o.f. oraz art. 17a-17l u.p.d.o.p.
Przedmiot umowy	rzecz rozumiana w myśl art. 45 k.c. jako przedmioty materialne (ruchomości i nieruchomości)	– podlegające amortyzacji środki trwałe i wartości niematerialne i prawne – grunty i prawo wieczystego użytkowania gruntów
Okres trwania umowy	umowa powinna być zawarta na oznaczony czas	umowa powinna być zawarta na oznaczony czas, przy czym dla określonych przypadków zostały wskazane konkretne przedziały czasowe

¹¹ A. Kuzior, *Rzeczowe aktywa trwałe* [w:] *Rachunkowość finansowa z uwzględnieniem MSSF*, red. J. Pfaff, Warszawa 2020, s. 205-206.

¹² B. Sowa, *Skutki podatkowe dla stron transakcji leasingowych*, *Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej* nr 280, „Zarządzanie i Marketing” z. 18 (2/2011), s. 160.

¹³ J. Cabaj, *Opłaty leasingowe i ich prawnopodatkowa kwalifikacja*, „Ius Novum” 2016, nr 3, s. 229.

Wynagrodzenie dla finansującego	płatne w uzgodnionych ratach i równe co najmniej cenie bądź wynagrodzeniu z tytułu nabycia przez finansującego rzeczy będącej przedmiotem umowy	<ul style="list-style-type: none"> – stanowi go suma opłat ustalonych w umowie leasingu pomniejszona o kwotę należnego podatku od towarów i usług, która odpowiada co najmniej wartości początkowej składnika aktywów będącego przedmiotem umowy, a w przypadku zawarcia przez finansującego kolejnej umowy leasingu określonego zasobu będącego uprzednio przedmiotem takiej umowy – wartości rynkowej tego obiektu z dnia zawarcia tej kolejnej umowy – do powyższej sumy opłat nie zalicza się pewnych opłat wskazanych w art. 23j ust. 2 pkt. 1-3, w tym opłacanej przez korzystającego kaucji – w powyższej sumie opłat uwzględnia się natomiast cenę, po której korzystający ma prawo do nabycia przedmiotu umowy po zakończeniu podstawowego okresu tej umowy, jeżeli taka cena została określona w umowie
---------------------------------	---	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie: art. 709 k.c.; art. 23a-23l u.p.d.o.f.; art. 17a-17l u.p.d.o.p.; B. Sowa, *Skutki...*, s. 160-161 oraz J. Cabaj, *Opłaty...*, s. 229-230.

Jak wynika z powyższej tabeli, główna różnica pomiędzy definicją leasingu wynikającą z kodeksu cywilnego a definicją leasingu wynikającą z regulacji odnoszących się do podatków dochodowych dotyczy przedmiotu umowy leasingu¹⁴. Podczas gdy w świetle przepisów kodeksu cywilnego przedmiotem umowy leasingowej może być bliżej nieokreślona „rzecz”, a więc również nie wykorzystywane w podstawowej statutowej działalności przedsiębiorstwa np. dzieło sztuki, ustawy o podatku dochodowym wyraźnie wskazują konkretne składniki majątkowe. Do takich składników majątkowych zalicza się podlegające amortyzacji środki trwałe, czyli „rzeczy” wykorzystywane wyłącznie na potrzeby podstawowej statutowej działalności przedsiębiorstwa przez okres co najmniej jednego roku obrotowego, podlegające amortyzacji wartości niematerialne i prawne¹⁵, a także grunty i prawa wieczystego użytkowania gruntów.

2.2. Klasyfikacja leasingu dla potrzeb podatku dochodowego

W regulacjach dotyczących podatku dochodowego wyróżnia się dwa podstawowe typy leasingu: leasing operacyjny i leasing finansowy. Chociaż

¹⁴ B. Sowa, *Skutki...*, s. 160-161.

¹⁵ M. Kręglińska, *Leasing. Aspekty prawne, organizacyjne i ekonomiczne*, Warszawa 2004, s. 90 [za:] B. Sowa, *Skutki...*, s. 161.

ustawy o podatku dochodowym nie posługują się wprost tymi określeniami, to ze względu na powszechność ich stosowania w obrocie gospodarczym są one używane przez organy podatkowe i sądy¹⁶. Na potrzeby rozliczeń podatku dochodowego wyróżnia się także wcześniej wspomniany leasing gruntów i prawa wieczystego użytkowania gruntów, który pomimo specyficznego traktowania związanego z faktem, że tego rodzaju składniki majątkowe nie podlegają amortyzacji, uznawany jest zasadniczo za pewien podtyp leasingu finansowego¹⁷.

Obie ustawy o podatkach dochodowych wskazują konkretne przesłanki, których spełnienie determinuje zaklasyfikowanie danej umowy do właściwego rodzaju leasingu¹⁸. Analizując te warunki, należy stwierdzić, że głównymi elementami różnicującymi leasing operacyjny i leasing finansowy są umowne zapisy określające okres trwania umowy leasingu oraz która ze stron będzie dokonywała odpisów amortyzacyjnych, jeżeli przedmiotem leasingu są podlegające amortyzacji środki trwałe lub wartości niematerialne i prawne.

Przy określaniu, jakiego typu jest dana umowa leasingowa, pomocne może być skorzystanie z przedstawionej na schemacie 1 procedury, która, obok pytań pozwalających na określenie typu leasingu, zawiera także pytania odnoszące się do warunków granicznych klasyfikacji danej umowy jako leasingu w ogóle. Może się bowiem okazać, że umowa, która zdaniem stron ma znamiona leasingu rozumianego w myśl przepisów o podatku dochodowym, nie spełnia kryteriów definicji leasingu zawartych w art. 23a ust. 1 u.p.d.o.f. i art. 17a ust. 1 u.p.d.o.p. W takim przypadku zastosowanie mają przepisy dotyczące najmu i dzierżawy.

Innym kryterium podziału umów leasingowych mającym istotne znaczenie z punktu widzenia rozliczania podatku dochodowego jest przedmiot leasingu. Zgodnie z tym kryterium wyróżnia się:

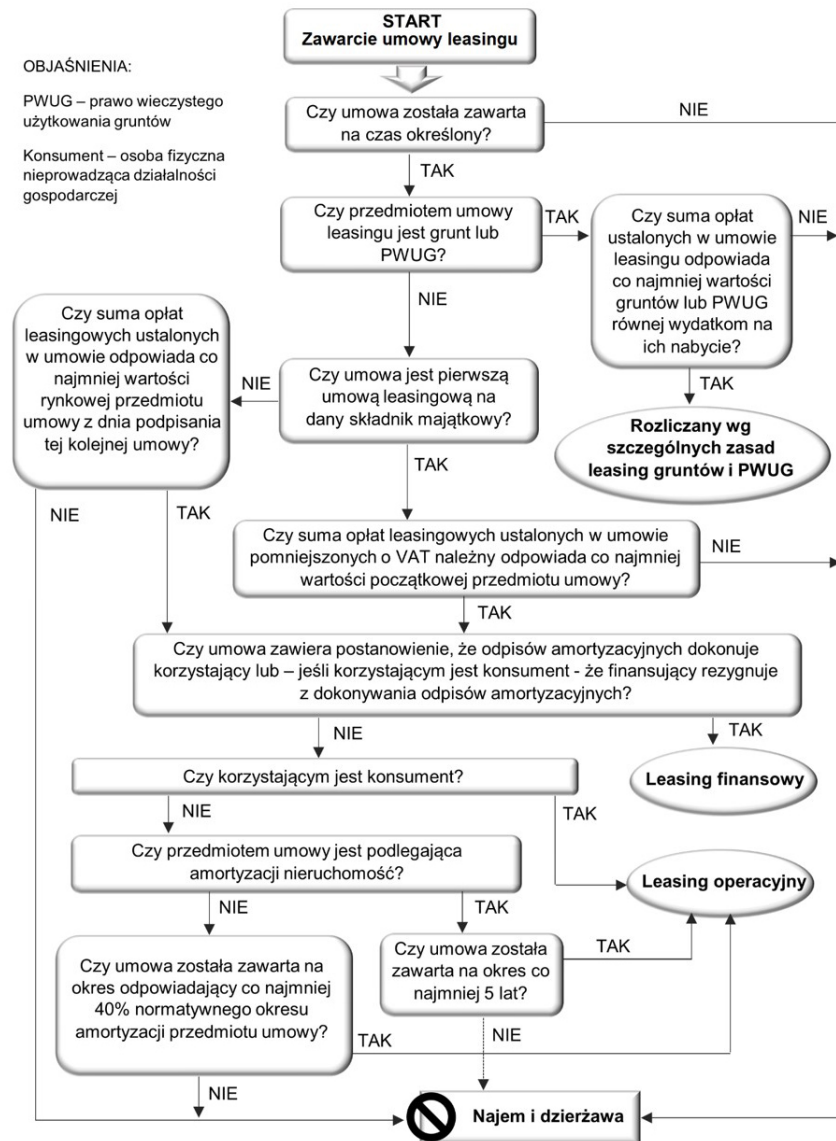
- leasing gruntów i prawa wieczystego użytkowania gruntów;
- leasing środków trwałych podlegających amortyzacji, w tym: leasing samochodów osobowych; leasing innych ruchomości; leasing nieruchomości podlegających amortyzacji;
- leasing wartości niematerialnych i prawnych podlegających amortyzacji.

¹⁶ J. Cabaj, *Oplaty...*, s. 230.

¹⁷ *Ibidem*, s. 230.

¹⁸ I. Morawska, *Nowy MSSF 16...*, s. 126.

Schemat 1. Procedura podatkowej klasyfikacji umów leasingowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie T. Krywan, *Umowy leasingu w świetle przepisów ustawy o CIT*, „OpenLex” Wolters Kluwer, <https://sip.lex.pl/procedury/umowy-leasingu-w-swietle-przepisow-ustawy-o-cit-1610617025> (dostęp: 25.07.2021 r.)

W powyższej klasyfikacji kluczowe jest wyróżnienie leasingu samochodów osobowych, bowiem tego rodzaju składniki wykorzystywane w działalności podlegają szczególnym zasadom rozliczeń podatkowych¹⁹. Obie wyżej przedstawione klasyfikacje umów leasingowych zostały wykorzystane na potrzeby zawartego w dalszej części omówienia skutków tego typu umów u korzystającego w zakresie podatku dochodowego.

3. SKUTKI PODATKOWE LEASINGU OPERACYJNEGO U KORZYSTAJĄCEGO

3.1. Leasing operacyjny podlegających amortyzacji wartości niematerialnych i prawnych oraz środków trwałych innych niż samochody osobowe

Jeżeli zakup usługi leasingu operacyjnego, którego przedmiotem są podlegające amortyzacji wartości niematerialne i prawne oraz środki trwałe inne niż samochody osobowe, spełnia warunek poniesienia w celu uzyskania przychodów lub zabezpieczenia źródła przychodów, wówczas korzystający, w oparciu o art. 22 ust. 1 u.p.d.o.f. i art. 15 ust. 1 u.p.d.o.p., ma prawo do zaliczenia do kosztów uzyskania przychodów wynikającą z okresowo otrzymywanych faktur wartość netto raty leasingowej, powiększoną o niepodlegający odliczeniu podatek od towarów i usług. Potrącenie kosztów z tytułu rat leasingowych następuje w momencie poniesienia tych kosztów, czyli zasadniczo w dacie, na jaką faktura je dokumentująca została ujęta w księgach rachunkowych, a w przypadku prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów²⁰, w dniu wystawienia takiej faktury²¹. W przypadku leasingu operacyjnego podlegających amortyzacji wartości niematerialnych i prawnych i środków trwałych innych niż samochody osobowe, korzystający może zaliczyć również do kosztów uzyskania przychodów całość kwoty kosztów związanych z eksploatacją leasingowanego składnika aktywów (powiększoną o niepodlegający odliczeniu podatek od towarów i usług) w momencie ich poniesienia.

U korzystającego będącego stroną umowy leasingu operacyjnego do kosztów uzyskania przychodów zalicza się także jednorazowo i w całości

¹⁹ M. Klinowski, *Leasing operacyjny osobowych środków transportu w kontekście zmian podatkowych*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2019, nr 1, s. 160.

²⁰ Dalej jako: „pkpir”.

²¹ A. Szwech, *Leasing w firmie – Zasady rozliczania w 2019 r.*, Poradnik Gazety Prawnej „Podatki – Rachunkowość – Prawo – Kadry i Płace” nr 2/912, luty 2019, s. 36.

w dacie poniesienia uiszczaną przy zawieraniu tego typu umowy leasingu opłatę wstępną, tzw. czynsz inicjalny. Opłata ta stanowi warunek zawarcia umowy leasingu operacyjnego i wydania korzystającemu składnika majątkowego będącego przedmiotem umowy²². Co ciekawe, kwestie związane z jednorazowym i całościowym podatkowym rozpoznaniem kosztu związanego z tą opłatą w momencie jego poniesienia są przedmiotem wielu dyskusji i sprzecznych interpretacji podatkowo-administracyjnych, co wynika m.in. z faktu, że dla potrzeb prawa bilansowego taką opłatę ujmuje się jako koszt rozliczany w czasie proporcjonalnie do okresu trwania umowy leasingu. Stanowisko postulujące o uznawaniu opłaty wstępnej za koszt podatkowy rozpoznawany sukcesywnie wraz z zapłatą kolejnych rat leasingowych, zostało zaprezentowane m.in. przez Dyrektora KIS w interpretacji z indywidualnej z 19 czerwca 2018 r., w której powołał się on na treść art. 15 ust. 4e u.p.d.o.p. wskazującego na konieczność uzależnienia momentu rozpoznania danego kosztu jako kosztu podatkowego od momentu jego ujęcia w księgach rachunkowych. Stwierdził, że skoro wnioskodawca podjął decyzję o ujęciu wstępnej opłaty leasingowej jako czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów i jej proporcjonalnym odnoszeniu do wyniku bilansowego przez okres trwania poszczególnych umów leasingu, to na potrzeby rozliczeń podatku dochodowego powinien ją potraktować w identyczny sposób, tj. odliczać od dochodu jej kolejne części w tych momentach, w których są one ujmowane w wyniku bilansowym.²³ Jednak przyglądając się dokładniej charakterowi opłaty wstępnej, która nie jest w żaden sposób powiązana ani przypisana do kolejnych rat leasingowych, jest samoistna i bezzwrotna oraz warunkuje zawarcie umowy leasingu operacyjnego, można poddać w wątpliwość poprawność powyższego stanowiska i raczej zgodzić się ze stanowiskiem odmiennym, zgodnie z którym opłatę wstępną należy zaliczyć do kosztów uzyskania przychodów w całości i jednorazowo w momencie jej poniesienia. Z takim podejściem do podatkowego rozliczania kosztu z tytułu tej opłaty identyfikuje się coraz więcej organów podatkowych i sądów administracyjnych, w tym m.in. Dyrektor KIS w interpretacji indywidualnej z 31 lipca 2020 r.²⁴ i z 15 października 2018 r.²⁵, czy też NSA w wyroku z 22 lipca 2015 r.²⁶

---

²² *Ibidem*, s. 40.

²³ Interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z dnia 19 czerwca 2018 r., 0111-KDIB2-1.4010.150.2018.1.JPO.

²⁴ Interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z dnia 31 lipca 2020 r., 0114-KDIP3-2.4011.408.2020.2.MT.

²⁵ Interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z dnia 15 października 2018 r., 0111-KDIB2-1.4010.292.2018.2.AP.

²⁶ Wyrok NSA z dnia 22 lipca 2015 r., II FSK 3396/14.

3.2. Leasing operacyjny samochodów osobowych

Dla zawartych po 31 grudnia 2018 r. umów leasingu operacyjnego, których przedmiotem są samochody osobowe, obowiązują pewne limity możliwości pomniejszenia przez korzystającego przychodów o koszty związane z opłatami leasingowymi²⁷. Limity te są następujące:

- dla samochodów osobowych spalinowych i z napędem hybrydowym: 150 000 zł brutto w przypadku podatników zwolnionych z podatku od towarów i usług; 150 000 zł netto dla czynnych podatników podatku od towarów i usług wykorzystujących ten samochód wyłącznie na potrzeby działalności gospodarczej; 134 529 zł netto plus 50% podatku od towarów i usług²⁸ dla czynnych podatników tego podatku wykorzystujących ten samochód zarówno na potrzeby działalności gospodarczej, jak i na potrzeby prywatne;
- dla samochodów osobowych elektrycznych: 225 000 zł brutto w przypadku podatników zwolnionych z podatku od towarów i usług; 225 000 zł netto dla czynnych podatników podatku od towarów i usług wykorzystujących ten samochód wyłącznie na potrzeby działalności gospodarczej; 201 793 zł netto plus 50% podatku od towarów i usług dla czynnych podatników tego podatku wykorzystujących ten samochód zarówno na potrzeby działalności gospodarczej, jak i na potrzeby prywatne²⁹.

Powyzsze oznacza, że korzystający może zaliczyć do kosztów uzyskania przychodów całą kwotę opłaty wstępnej i całość rat leasingowych, z odpowiednim uwzględnieniem podatku od towarów i usług, jeżeli wartość użytkowanego przez niego samochodu osobowego wynikająca z zawartej umowy leasingowej nie przekracza wyżej wskazanych odpowiednich limitów. Jeżeli natomiast wartość tego samochodu przekroczy powyższe limity, wówczas korzystający może odnieść w koszty podatkowe opłaty wstępne i kolejne raty leasingowe w takiej proporcji, w jakiej pozostaje kwota odpowiedniego

²⁷ Ekspert – wFirma.pl, *Samochód w leasingu operacyjnym – rozliczenie w 2021 roku!*, Poradnik Przedsiębiorcy, <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-samochod-w-leasingu-operacyjnym-rozliczenie> (dostęp: 06.05.2021 r.).

²⁸ W sytuacji, kiedy czynny podatnik podatku od towarów i usług będący stroną leasingu operacyjnego na samochód osobowy, wykorzystuje ten samochód zarówno na potrzeby działalności gospodarczej, jak i na potrzeby prywatne, wówczas ma on prawo do odliczenia jedynie 50% podatku od towarów i usług (por. art. 86a ust. 1 i ust. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2021 r. poz. 685 ze zm.))

²⁹ M. Klinowski, *Leasing...*, s. 162-164.

limitu do wartości tego pojazdu określonej w umowie leasingu³⁰. Moment uznawania tych kosztów jest taki sam jak w przypadku leasingu operacyjnego amortyzowanych wartości niematerialnych i prawnych oraz środków trwałych innych niż samochody osobowe. W odniesieniu do umów leasingu operacyjnego na samochody osobowe zawartych do końca 2018 r., istnieje możliwość rozliczania kosztów związanych z opłatami leasingowymi bez uwzględniania wyżej omówionych limitów, ale tylko i wyłącznie w przypadku braku odnowienia tych umów, czy też zmian w ich postanowieniach³¹.

Niezależnie od daty zawarcia umowy leasingowej, od 2019 r. korzystający, który wykorzystuje samochód będący przedmiotem umowy leasingu operacyjnego zarówno na potrzeby działalności gospodarczej, jak i na potrzeby prywatne, ma prawo do zaliczenia do kosztów uzyskania przychodów jedynie 75% kwoty wydatków eksploatacyjnych, powiększoną o niepodlegający odliczeniu podatek od towarów i usług, w tym m.in. wydatków na paliwo, opłaty parkingowe, opłaty za przejazdy autostradą, naprawy czy też części zamienne³². Możliwość odliczenia od przychodów całości kwoty tych wydatków występuje wyłącznie w przypadku, kiedy korzystający wykorzystuje rzeczony pojazd tylko na potrzeby działalności gospodarczej oraz będzie na bieżąco prowadził ewidencję przebiegu pojazdu³³.

4. SKUTKI PODATKOWE LEASINGU FINANSOWEGO U KORZYSTAJĄCEGO

4.1. Leasing finansowy podlegających amortyzacji wartości niematerialnych i prawnych oraz środków trwałych innych niż samochody osobowe

U korzystającego będącego stroną umowy leasingu spełniającej kryteria leasingu finansowego w myśl regulacji podatku dochodowego, poszczególne raty leasingowe podzielone są na dwie części, tj. część kapitałową, która stanowi spłatę wartości początkowej przedmiotu umowy, oraz część odsetkową. Korzystający, który użytkuje podlegające amortyzacji wartości niematerialne

---

³⁰ K. Traciak, M. Kmetko, *Zmiany w obszarze rozliczania kosztów podatkowych samochodu osobowego w przedsiębiorstwie* [w:] *Rachunkowość XXI wieku*, red. Ł. Bielecki, M. Pilarska, Katowice 2020, s. 100.

³¹ E. Gołda, K. Bińczyk, I. Kowalczyk, *Leasing – stan prawny i analiza rozwoju rynku*, Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. K. Pułaskiego w Radomiu „Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne” nr 1 (2019), s. 26.

³² M. Klinowski, *Leasing...*, s. 162.

³³ Ekspert – wFirma.pl, *Samochód...*

i prawne oraz środki trwałe inne niż samochody osobowe na podstawie umów leasingu finansowego, może zaliczyć do kosztów uzyskania przychodów tylko część odsetkową, bowiem zgodnie z art. 23f ust. 1 u.p.d.o.f. oraz art. 17f ust. 1 u.p.d.o.p. część raty stanowiąca spłatę leasingowanego obiektu nie jest kosztem podatkowym. Jeśli chodzi o moment uwzględnienia odsetkowej części raty leasingowej w kosztach uzyskania przychodów korzystającego to należy stwierdzić, że jej charakter wyklucza potrącanie w dacie zapłaty w oparciu o art. 23 ust. 1 pkt 32 u.p.d.o.f. i art. 16 ust. 1 pkt 11 u.p.d.o.f., bowiem nie stanowi ona odsetek za zwłokę w regulowaniu zobowiązań, a jedynie wynagrodzenie należne finansującemu z tytułu oddania do użytkowania korzystającemu określonego składnika majątkowego na podstawie umowy leasingu finansowego³⁴. W związku z tym momentem zaliczenia części odsetkowej raty leasingowej do kosztów uzyskania przychodów jest dzień jej poniesienia³⁵.

Kosztem uzyskania przychodów korzystającego użytkującego podlegające amortyzacji wartości niematerialne i prawne oraz środki trwałe inne niż samochody osobowe w oparciu o umowę leasingu finansowego są koszty eksploatacji tych składników powiększone o niepodlegający odliczeniu podatek od towarów i usług, które są potrącanie w momencie ich poniesienia. Ponadto, do kosztów uzyskania przychodów korzystający zalicza odpisy amortyzacyjne dokonywane od odpowiednio ustalonej wartości początkowej leasingowanych składników, którą stanowi ich cena nabycia ustalona zgodnie z art. 22g ust. 3 u.p.d.o.f. i art. 16g ust. 3 u.p.d.o.p. Zasadniczo za tę cenę przyjmuje się sumę kapitałowych części rat leasingowych powiększoną o niepodlegający odliczeniu podatek od towarów i usług, wartość opłaty wstępnej, wartość opłaty końcowej z tytułu ewentualnego wykupu przedmiotu leasingu przez korzystającego oraz o koszty dodatkowe, w tym m.in. koszty transportu, montażu czy też ubezpieczenia w drodze³⁶.

Przy ustalaniu wartości początkowej będących przedmiotem umowy leasingu finansowego podlegających amortyzacji wartości niematerialnych i prawnych oraz środków trwałych innych niż samochody osobowe nie bierze się natomiast pod uwagę opłaty manipulacyjnej³⁷. Jeżeli przedmiotem umowy leasingu finansowego rozumianego w myśl przepisów ustaw o podatkach dochodowych są wartości niematerialne i prawne, wówczas korzystający

³⁴ A. Szwech, *Leasing...*, s. 27.

³⁵ *Ibidem*, s. 27.

³⁶ *Ibidem*, s. 23-24.

³⁷ Por. interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 23 sierpnia 2017 r., 0111-KDIB1-3.4010.149.2017.1.PC.

przeprowadza amortyzację tych składników aktywów począwszy od pierwszego miesiąca następującego po miesiącu ich wprowadzenia do ewidencji, przy zastosowaniu metody liniowej oraz stawek amortyzacji określonych w oparciu o ogólne zasady amortyzacji wartości niematerialnych i prawnych wynikające z ustaw o podatkach dochodowych³⁸. Natomiast jeśli przedmiotem umowy leasingu finansowego są podlegające amortyzacji środki trwałe inne niż samochody osobowe, wówczas korzystający, począwszy od pierwszego miesiąca następującego po miesiącu wprowadzenia danego obiektu do ewidencji, może amortyzować go:

- metodą liniową na podstawie art. 22i u.p.d.o.f. i art. 16i u.p.d.o.p.;
- metodą degresywną na podstawie art. 22k ust. 1-3 u.p.d.o.f. i art. 16k ust. 1-3 u.p.d.o.p.;
- metodą jednorazowego odpisu amortyzacyjnego na podstawie art. 22k ust. 14-21 u.p.d.o.f. i art. 16k ust. 14-21 u.p.d.o.p. z rocznym limitem 100 000 zł;
- metodą jednorazowego odpisu amortyzacyjnego na podstawie art. 22k ust. 7-13 u.p.d.o.f. i art. 16k ust. 7-13 u.p.d.o.p. z rocznym limitem 50 000 euro – do takiej metody mają prawo podatnicy rozpoczynający prowadzenie działalności gospodarczej oraz tzw. mali podatnicy;
- metodą indywidualnych stawek amortyzacyjnych dla używanych lub ulepszonych środków trwałych na podstawie art. 22j u.p.d.o.f. i art. 16j u.p.d.o.p.;
- metodą indywidualnych stawek amortyzacyjnych ustalanych w proporcji do ustalonego w umowie leasingowej okresu użytkowania na podstawie art. 22ł ust. 5 u.p.d.o.f. i art. 16ł ust. 5 u.p.d.o.p. – ta metoda może być zastosowana tylko w przypadku umowy leasingu finansowego zawartej na okres co najmniej 60 miesięcy, której przedmiotem są środki trwałe zaliczane do grup 3-6 w Klasyfikacji Środków Trwałych³⁹.

Korzystający ma obowiązek dokonania jednej z powyższych metod jeszcze przed rozpoczęciem naliczania odpisów amortyzacyjnych i konsekwentnego jej stosowania⁴⁰.

---

³⁸ A. Lazarowicz, *Amortyzacja wartości niematerialnych i prawnych – podstawowe informacje*, Poradnik Przedsiębiorcy, <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/amortyzacja-wartosci-niematerialnych-i-prawnych1> (dostęp: 31.07.2021 r.).

³⁹ A. Szwech, *Leasing...*, s. 27.

⁴⁰ *Ibidem*, s. 27.

4.2. Leasing finansowy samochodów osobowych

Podobnie jak w przypadku umów leasingu finansowego na podlegające amortyzacji wartości niematerialne i prawne oraz środki trwałe inne niż samochody osobowe, korzystający użytkujący samochody osobowe na podstawie tego rodzaju umowy również zaliczy do kosztów uzyskania przychodów momencie poniesienia część odsetkową kolejnych rat leasingowych, odpisy amortyzacyjne oraz koszty eksploatacji, z tym że w odniesieniu do dwóch ostatnich pozycji konieczne jest uwzględnienie pewnych ograniczeń. Jeśli bowiem korzystający używa samochód osobowy na podstawie umowy leasingu finansowego, to będzie on miał możliwość odliczenia od przychodów całej kwoty kosztów związanych z eksploatacją tego samochodu, powiększonej o niepodlegający odliczeniu podatek od towarów i usług tylko wtedy, kiedy będzie wykorzystywał ten samochód wyłącznie na potrzeby działalności gospodarczej i będzie na bieżąco prowadził ewidencję przebiegu tego pojazdu. Natomiast w przypadku, kiedy samochód ten jest wykorzystywany lub uznaje się, że jest wykorzystywany w związku z nieprowadzeniem przez korzystającego ewidencji przebiegu, zarówno na potrzeby firmowe, jak i własne, wówczas wydatki te są zaliczane do kosztów uzyskania przychodów jedynie w 75%⁴¹.

Zasady ustalania odpisów amortyzacyjnych i ujmowania ich w kosztach uzyskania przychodów w odniesieniu do samochodów osobowych użytkowanych w oparciu o umowę leasingu finansowego są następujące:

- odpisów amortyzacyjnych dokonuje się począwszy od miesiąca następującego po miesiącu wprowadzenia pojazdu do ewidencji środków trwałych;
- odpisy amortyzacyjne są naliczane od wartości początkowej pojazdu ustalonej według zasad opisanych w punkcie 4.1. niniejszego rozdziału;
- korzystający konsekwentnie stosuje odpowiednio dobraną metodę oraz stawkę amortyzacji dopuszczoną przez prawo podatkowe dla tego rodzaju środków trwałych;
- jeżeli wartość samochodu osobowego użytkowanego na podstawie umowy leasingu finansowego zawartej po 31 grudnia 2019 r. (lub zawartej przed tą datą, ale zmienionej bądź przedłużonej) nie przekracza ustawowych limitów przedstawionych w punkcie 3.2. niniejszego rozdziału, wówczas korzystający zalicza do kosztów uzyskania przychodów całość odpisów amortyzacyjnych;

⁴¹ *Ibidem*, s. 29.

- jeżeli wartość samochodu osobowego użytkowanego na podstawie umowy leasingu finansowego zawartej po 31 grudnia 2019 r. (lub zawartej przed tą datą, ale zmienionej bądź przedłużonej) przekracza powyższe ustawowe limity, wówczas korzystający może zaliczyć do kosztów podatkowych odpisy amortyzacyjne wyłącznie w takiej proporcji, w jakiej pozostaje kwota odpowiedniego limitu do wartości początkowej pojazdu;
- podziału odpisów amortyzacyjnych na część podlegającą i niepodlegającą odliczeniu od przychodów należy dokonywać przy każdym naliczaniu tych odpisów, na koniec każdego miesiąca lub każdego kwartału⁴².

4.3. Leasing gruntów i prawa wieczystego użytkowania gruntów

Ze względu na niepodleganie amortyzacji grunty i prawa wieczystego użytkowania są specyficznymi składnikami środków trwałych, co wpływa na sposób rozliczania ich leasingu dla celów podatku dochodowego⁴³. Jak wynika z art. 23i u.p.d.o.f., art. 17i u.p.d.o.p. oraz interpretacji indywidualnej Dyrektora IS w Katowicach z 27 kwietnia 2016 r.⁴⁴, w przypadku, kiedy przedmiotem zawartej na oznaczony czas umowy leasingu są grunty lub prawo wieczystego użytkowania gruntów, a suma ustalonych w tej umowie opłat odpowiada co najmniej wartości tych składników aktywów równej wydatkom na ich nabycie, to do kosztów uzyskania przychodów korzystającego zalicza się niestanowiącą spłaty wartości początkowej tych składników część opłat leasingowych, czyli część odsetkową kolejnych rat leasingowych. Momentem jej ujęcia w kosztach podatkowych jest dzień poniesienia.

5. UWAGI KOŃCOWE

Leasing stanowi jedno z najbardziej popularnych i istotnych źródeł finansowania działalności gospodarczej. Przedsiębiorstwa, rozważając sfinansowanie leasingiem niezbędnych do dalszego funkcjonowania i rozwoju zasobów, analizują wiele czynników decydujących, czy ten sposób będzie dla nich najbardziej odpowiedni. Wśród tych czynników znajdują się będące ważnym i immanentnym elementem rzeczywistości społeczno-gospodarczej podatki, w tym podatek dochodowy.

---

⁴² *Ibidem*, s. 29.

⁴³ *Ibidem*, s. 21.

⁴⁴ Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Katowicach z dnia 27 kwietnia 2016 r., IBPB-1-2/4510-235/16/JP.

Jak wynika z poczynionych w niniejszym rozdziale rozważań, umowy leasingowe są szczegółowo uwzględnione w przepisach dotyczących podatku dochodowego – zarówno w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych, jak i w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych, znajduje się cały rozdział poświęcony zagadnieniom rozliczania tego typu umów. Ponadto, kwestie związane z ustalaniem skutków umów leasingowych w zakresie podatku dochodowego są przedmiotem wielu interpretacji organów podatkowych i orzecznictwa sądów administracyjnych, które nie zawsze są ze sobą zbieżne. Umowy leasingowe zawierają mnóstwo elementów powodujących różnorodne skutki w podatku dochodowym, które to elementy korzystający musi wyodrębnić, przeanalizować pod kątem możliwości ujęcia w kosztach uzyskania przychodów, ustalić moment ich potrącenia, a także pamiętać o wielu ustawowych ograniczeniach. Należy zatem stwierdzić, że zawarcie umowy leasingu skutkuje u strony korzystającej powstaniem szerokich konsekwencji w zakresie podatku dochodowego.

Przeprowadzona w niniejszym rozdziale analiza pozwala również na stwierdzenie, że liczba konsekwencji podatkowych umów leasingowych powoduje, że stają się one jednym z kryteriów wyboru, jakiego typu umowę leasingu zawrzeć lub czy w ogóle korzystać z leasingu. Po pierwsze bowiem, wielość (a niekiedy nawet i wartość) będących kosztem uzyskania przychodów elementów umów leasingowych daje możliwość wykorzystania tarczy podatkowej, której łączny efekt po uwzględnieniu innych obcych źródeł finansowania, z jakich korzysta dane przedsiębiorstwo, będzie decydował o opłacalności podpisania umowy z leasingodawcą. Po drugie, skutki podatkowe dla omówionych w opracowaniu rodzajów umów leasingowych są inne i w zależności od celów, i potrzeb danego przedsiębiorstwa oraz sytuacji, w jakiej się ono znajduje, dany rodzaj umowy leasingowej może być dla niego mniej lub bardziej korzystny podatkowo. Przykładowo, leasing operacyjny jest opłacalny dla tych przedsiębiorstw, które chcą zaliczyć do kosztów uzyskania przychodów wysoką opłatę wstępną. Leasing finansowy będzie natomiast dobrym rozwiązaniem dla przedsiębiorstw, które chcą i mają możliwość skorzystania z „uprzywilejowanej” amortyzacji podatkowej (np. jednorazowego odpisu dla małych podatników)⁴⁵.

Należy podkreślić, że skutki podatkowe umów leasingowych są jeszcze szersze niż omówione w rozdziale – w zakresie samego podatku dochodowego

---

⁴⁵ M. Krupiński, *Leasing operacyjny czy finansowy – który wybrać?*, <https://www.fmleasing.pl/porady/leasing-operacyjny-czy-finansowy-ktory-wybrac> (dostęp: 31.07.2021 r.).

doniosłe skutki mają również zdarzenia występujące po upływie podstawowego okresu umowy leasingu. Poza tym zawarcie umowy leasingowej skutkuje u korzystającego powstaniem konsekwencji w zakresie wielu innych podatków, w tym przede wszystkim podatku od towarów i usług. Kwestie te powinny być przedmiotem dalszych badań.

Niemniej jednak przeprowadzona w rozdziale analiza ukazuje, jak istotnym problemem dla przedsiębiorstw decydujących się na sfinansowanie swojej działalności leasingiem jest opodatkowanie tego typu umów.

***

TAXATION OF THE LEASE WITH INCOME TAX – THE LESSEE'S POINT OF VIEW

This paper aims to present the tax-law-oriented essence of the lease and investigate its income tax consequences from the lessee's point of view. The analysis of legal acts, tax administration's rulings, the jurisprudence of administrative judiciary, business experts' comments, and appropriately selected literature regarding the above issues was conducted to this end. The studied problem is relevant due to the lease's popularity and significance in financing business activities and taxes' relevance and necessity in socio-economic reality.

Key words: financial lease, operating lease, income tax, lessee

ZAKOŃCZENIE

UWAGI WSTĘPNE

Postrzegając system prawa jako uporządkowany układ norm prawnych, niezbędnym zadaniem badawczym wydaje się analiza relacji między różnymi gałęziami prawa. Na szczególną uwagę zasługują zależności łączące prawo podatkowe z innymi gałęziami prawa. Należy zauważyć, że w wymiarze dogmatycznym i praktycznym na prawo podatkowe istotny wpływ mają normy prawa handlowego. Przepisy prawa podatkowego łączą bowiem określone skutki ze stosunkami prawnymi, w których co najmniej jedna strona prowadzi działalność gospodarczą. Związki prawa podatkowego z prawem handlowym są szczególnie widoczne w obszarze tworzenia, funkcjonowania oraz zakończenia działalności spółek prawa handlowego i cywilnego. Wybór formy organizacyjno-prawnej spółki, jej relacje z współnikami i udziałowcami lub akcjonariuszami oraz innymi wierzycielami, a także procesy restrukturyzacyjne i zakończenie działalności powodują określone konsekwencje podatkowe, zarówno w odniesieniu do podatków przychodowych, dochodowych, konsumpcyjnych, jak i majątkowych.

RELACJA PRAWA PODATKOWEGO Z NORMAMI PRAWA SPÓŁEK HANDLOWYCH – PODSUMOWANIE BADAŃ

Prawo podatkowe stanowi część porządku prawnego charakteryzującego się spójnością i niesprzecznością. Biorąc pod uwagę przedmiot, cel oraz metody regulacji stosunków społecznych, prawo można podzielić na różne

---

¹ ORCID: 0000-0002-9017-3444

gałęzie. Jak wskazuje się w piśmiennictwie, gałęzie prawa stanowią instrument wewnętrzznego zróżnicowania systemu prawa². Przez pojęcie gałęzi prawnej rozumie się spójny i uporządkowany zespół norm prawnych, regulujący określoną kategorię stosunków społecznych³. Między gałęziami prawa istnieje szereg powiązań.

Hipotezy norm prawa podatkowego odnoszą się do zdarzeń dotyczących tworzenia, działania oraz zakończenia bytu spółek prawa handlowego. Na prawo podatkowe składa się bowiem szereg norm prawnych regulujących uprawnienia i obowiązki związane z pobieraniem na rzecz podmiotów prawa publicznego dochodów publicznych. Chodzi w tym wypadku o publiczno-prawne, nieodpłatne, przymusowe oraz bezzwrotne świadczenia pieniężne na rzecz Skarbu Państwa, województwa, powiatu lub gminy, wynikające z ustawy podatkowej. Jak wskazuje się w nauce, normy prawa podatkowego w sposób jednostronny w wyniku zaistnienia ustawowego stanu faktycznego nakładają na określone podmioty obowiązek spełnienia świadczenia pieniężnego na rzecz Skarbu Państwa bądź jednostek samorządu terytorialnego⁴. Celem regulacji podatkowej jest ochrona interesu publicznego rozumianego jako możliwość gromadzenia dochodów publicznych o charakterze podatkowym. Natomiast prawo handlowe stanowi część prawa prywatnego wyróżniającą się tym, że przynajmniej jedna strona czynności prawnej prowadzi działalność gospodarczą. Elementem prawa handlowego jest prawo spółek handlowych. W literaturze podkreśla się, że prawo spółek handlowych stanowi wyodrębniony z całokształtu norm prawa cywilnego kompleks norm prawnych związanych z działaniem spółek handlowych⁵. Prawo spółek handlowych obejmuje unormowania związane z tworzeniem, organizacją, transformacją oraz rozwiązaniem spółek handlowych⁶.

Powiązania między prawem podatkowym a prawem spółek handlowych zostały zidentyfikowane w monografii w kilku płaszczyznach problemowych. W istotnym zakresie kolejne części pracy odnoszą się do problematyki opodatkowania transformacji spółek prawa handlowego. W rozdziale pt. „Skutki

² Por. K. Michalak, *Status prawa medycznego na tle szczegółowych nauk prawnych*, Białystok 2020, s. 47.

³ Zob. P. Sobolewski, Komentarz do art. 1 k.c., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, W. Borysiak, Warszawa 2021, nt. 1.

⁴ Por. A. Hanusz, *Miejsce prawa finansowego w systemie prawa polskiego*, PiP 2020, nr 7, s. 15.

⁵ Na ten temat zob. A. Opalski, A. W. Wiśniewski, Komentarz do art. 1 k.s.h., [w:] *Kodeks spółek handlowych. Tom III A. Spółka akcyjna. Komentarz do art. 301-392*, red. A. Opalski, Warszawa 2016, nb. 1.

⁶ Zob. A. Szumański, S. Włodyka, *Prawo spółek handlowych w systemie prawa*, [w:] *System Prawa Handlowego*, t. 2A, *Prawo spółek handlowych*, red. A. Szumański, Warszawa 2019, s. 3.

podatkowe transgranicznego łączenia się spółek w obrębie grupy kapitałowej” wykazano, że spółka powstała w wyniku połączenia transgranicznego wstępuje we wszelkie prawa i obowiązki spółek łączonych istniejące w chwili podjęcia uchwały o połączeniu i może być zobowiązana z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych. W ujęciu norm prawa unijnego i krajowego łączenie się spółek z różnych państw członkowskich Unii Europejskiej powinno być co do zasady neutralne podatkowo. Aby było to możliwe, połączenie, o którym mowa, powinno być dokonywane w uzasadnionych celach gospodarczych. W innym przypadku połączenie może być uznane za sztuczne w rozumieniu przepisów o ogólnej klauzuli przeciwko unikaniu opodatkowania. Sposób działania jest bowiem sztuczny, jeżeli na podstawie istniejących okoliczności można przyjąć, że podmiot działający rozsądnie i kierujący się zgodnymi z prawem celami nie zastosowałby tego sposobu działania w dominującej mierze z uzasadnionych przyczyn ekonomicznych. Natomiast w opracowaniu pt. „Granice neutralności podatkowej połączeń spółek kapitałowych na przykładzie połączenia odwrotnego” dokonano oceny przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych regulujących opodatkowanie połączeń spółek kapitałowych w kontekście realizacji unijnej zasady neutralności podatkowej połączeń. Problem ten został ukazany na tle połączenia odwrotnego. Wybór zagadnienia połączenia odwrotnego dał asumpt do twierdzenia, że ustawodawca krajowy ogranicza wynikającą z norm prawa unijnego neutralność podatkową połączeń spółek kapitałowych.

Kolejną płaszczyzną problemową były kwestie związane z opodatkowaniem obniżenia kapitału zakładowego oraz skutków przekazania wspólnikom dywidendy likwidacyjnej w formie rzeczowej. W rozdziale zatytułowanym „Wpływ procedury obniżenia kapitału zakładowego na powstanie obowiązku podatkowego w podatku dochodowym od osób prawnych” podjęto problem opodatkowania obniżenia kapitału zakładowego w drodze umorzenia udziałów lub akcji. Zmiany kapitałowe i wynikające z nich przepływy pieniężne mogą powodować powstanie obowiązku podatkowego zarówno po stronie uprawnionych z udziałów lub akcji, jak i spółki umarzającej. Skutki podatkowe tych czynności różnią się w zależności od zastosowanej procedury umorzenia, co jest przedmiotem unormowań Kodeksu spółek handlowych. Tylko w wyniku umorzenia za wynagrodzeniem podatnik, którego udziały lub akcje są umarzane, osiągnie przychód podatkowy. Z wypłatą wynagrodzenia wiąże się również powstanie obowiązku podatkowego po stronie spółki umarzającej własne udziały lub akcje. W opracowaniu pt. „Podatkowe konsekwencje przekazania wspólnikom dywidendy likwidacyjnej w formie rzeczowej”

udowodniono twierdzenie, zgodnie z którym przekazanie wspólnikom bądź akcjonariuszom dywidendy likwidacyjnej w formie rzeczowej jest czynnością powodującą powstanie przychodu po stronie likwidowanej spółki.

Na istotny problem zwrócono w rozdziale zatytułowanym „Opodatkowanie dochodu z tytułu zbycia przez nierezydenta praw do spółki nieruchomościowej”. Analizie poddano bowiem normę definiującą spółkę nieruchomościową oraz obowiązki nałożone na tę spółkę związane z pełnieniem przez nią funkcji płatnika podatku dochodowego osiąganego przez nierezydenta z tytułu zbycia praw w tej spółce. Jak udowodniono, wprowadzenie unormowań poświęconych spółce nieruchomościowej usprawniło pobór podatku dochodowego od nierezydentów zbywających prawa w polskich spółkach nieruchomościowych. Przesunięcie obowiązku rozliczenia podatku dochodowego z tytułu zbycia praw udziałowych w spółce nieruchomościowej z podmiotu dokonującego zbycia tych praw na spółkę, o której mowa, stanowi co prawda rozwiązanie chroniące interes finansowy państwa, jednak nie jest zgodne z normami prawa podatkowego regulującymi status płatnika.

Dwa inne rozdziały dotyczą problematyki ryczału od dochodów spółek kapitałowych. Pierwotna regulacja ryczału, o którym mowa, miała być sposobem opodatkowania promującym inwestycje i minimalizującym formalności przy rozliczeniu podatków. W opracowaniach pt. „Ryczałt od spółek kapitałowych – rzeczywista pomoc czy zmarnowana idea?” oraz „Analiza konstrukcji ryczału od spółek kapitałowych w świetle ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych” wskazano, że przepisy regulujące ryczałt od dochodów spółek kapitałowych nie realizują w pełni zasad poprawnej legislacji. Nie spełniają one bowiem warunków dostatecznej precyzji języka, a także jego komunikatywności. Ukazane mankamenty poskutkowały niskim zainteresowaniem podatników formą opodatkowania w postaci ryczału od dochodów spółek kapitałowych.

Ostatnim problemem podjętym w monografii było zagadnienie opodatkowania przychodów z umowy leasingu z perspektywy korzystającego. Zawarcie umowy leasingu prowadzi bowiem do powstania wielu skutków szczegółowo ujętych w ustawach o podatkach dochodowych. Jak stwierdzono, liczba konsekwencji podatkowych umów leasingowych powoduje analiza przepisów prawa podatkowego jest jednym z podstawowych czynników wpływających na rodzaj i treść umowy leasingu.

UWAGI KOŃCOWE

Celem niniejszej monografii było przedstawienie wybranych problemów dotyczących relacji prawa podatkowego z prawem spółek handlowych. Problemy częściowe zaprezentowane w kolejnych rozdziałach monografii potwierdziły, że prawo podatkowe jest gałęzią mającą istotny wpływ na sposób tworzenia, działania, transformacji oraz rozwiązania spółek handlowych. Analizy przeprowadzone w niniejszej pracy pozwoliły na sformułowanie krytycznych wniosków wskazujących na wady legislacyjne przepisów regulujących opodatkowanie spółek. Ilustracją problemów związanych z opodatkowaniem spółek w polskim porządku prawnym jest okładka niniejszej monografii nawiązująca do obrazu z 1608 r. niderlandzkiego malarza Hendricka Avercampa pt. „Pejzaż zimowy z łyżwiarzami”, na którym zostało przedstawione miasto w zimowej scenerii z mieszkańcami poruszającymi się po zamrzniętej rzece.

BIBLIOGRAFIA

WYKAZ LITERATURY

Adamiak B., Mastalski R., Zubrzycki J., *Ordynacja podatkowa. Komentarz 2007*, Wrocław 2007.

Babiarz S., Dauter B., Hauser R., Kabat A., Rudowski J., Niezgódka-Medek M., *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, Warszawa 2019.

Bałaban A., Dubel L., Leszczyński L., *Zasady tworzenia prawa*, Lublin 1986.

Bartosiewicz A., Kubacki R., *PIT. Komentarz*, Warszawa 2015.

Bieńkowska A., *Nowe zasady opodatkowania sprzedaży tzw. spółek nieruchomościowych* [w:] *Przegląd zmian podatkowych 2021*, red. Bieńkowska A., Furmanek P., Kardyś A., Warszawa 2021.

Brzeziński B., *Pewność prawa podatkowego. Zagadnienia podstawowe* [w:] *Zasada pewności w prawie podatkowym*, red. Franczak A., Kaźmierczyk A., Warszawa 2018.

Brzozowski A., Jastrzębski J., Kaliński M., Skowrońska-Bocian E., *Zobowiązania. Część ogólna*, Warszawa 2019.

Cabaj J., *Oplaty leasingowe i ich prawnopodatkowa kwalifikacja*, „Ius Novum” 2016, nr 3.

Chustecka K., *Instytucja płatnika w świetle przepisów i orzecznictwa*, Rej. 2009 nr 6.

Chyra S., *Umorzenie dobrowolne udziałów w spółkach kapitałowych – co z CIT*, „Rzeczpospolita”, (<https://bit.ly/2VSTK13>).

Ciszewski J., Nazaruk P. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2019.

Ciupek B., *Prawo do odliczenia straty podatkowej jako szczególna preferencja podatkowa dla przedsiębiorców*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług” 2013, nr 102.

Czerwiński M., Sołtysiak P., *Podatkowa neutralność połączenia odwrotnego*, M.Podat. 2017, nr 12.

Czerwiński M., Sołtysiak P., *Realizacja połączenia odwrotnego a klauzule przeciwko unikaniu opodatkowania*, Prz. Pod. 2018, nr 3.

Dmoch W., *Podatek dochodowy od osób prawnych. Komentarz*, Warszawa 2021.

Dmowski A., *Ewolucja modelu opodatkowania zdarzeń restrukturyzacyjnych w podatkach dochodowych*, BISP 2021, nr 9.

Dowgier R., Liszewski G., Pahl B., Pietrasz P., Popławski M., Presnarowicz S., Stachurski W., Teszner K., Etel L., *Ordynacja podatkowa. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2021.

Dzwonkowski H., Huchla A., Kosikowski C., *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, Warszawa 2003.

Dzwonkowski H. (red.), *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, Warszawa 2020.

Fliszkiewicz K., *Ochrona wierzycieli łączących się spółek kapitałowych*, Łódź 2015.

Frąckowiak J., Kidyba A., Kruczalak K., Pyziół W., Weiss I., *Kodeks handlowy. Komentarz*, Warszawa 1998.

Gil K., Obońska A., Waclawczyk A., Walter A., *Podatek dochodowy od osób prawnych. Komentarz*, Warszawa 2019.

Glumińska-Pawlic J., *Zmienność prawa podatkowego a zasada pewności opodatkowania* [w:] *Zasada pewności w prawie podatkowym*, red. Franczak A., Kaźmierczyk A., Warszawa 2018.

Goj M., *Datio in solutum – rzecz a podatek* [w:] *Nowe narzędzia prawne w podatkach dochodowych i majątkowych Poprawa efektywności systemu podatkowego*, red. Brzeziński B., Lasiński-Sulecki K., Morawski W., Warszawa 2018.

Gołda E., Bińczyk K., Kowalczyk I., *Leasing – stan prawny i analiza rozwoju rynku*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. K. Pułaskiego w Radomiu. Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne” 2019, nr 1.

- Gomułowicz A., Mączyński D., *Podatki i prawo podatkowe*, Warszawa 2016.
- Grykiel J., *Wniesienie aportu do spółki z o.o.*, PPH 2014, nr 4.
- Gudowski J., *Kodeks cywilny. Orzecznictwo. Piśmiennictwo. Tom III. Zobowiązania. Tom I*, Warszawa 2019.
- Hanusz A. (red.), *Prawo finansowe. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2019.
- Hanusz A., *Miejsce prawa finansowego w systemie prawa polskiego*, PiP 2020, nr 7.
- Hanusz A., *Ochrona interesu publicznego w procesie stanowienia prawa finansowego*, Prz. Sejm. 2020, nr 1.
- Helin A., Zorde K., Bernaziuk A., Kowalski R., *Fuzje i przejęcia spółek kapitałowych, Zagadnienia rachunkowe i podatkowe*, Warszawa 2022.
- Jabłońska A., *Alternatywne możliwości finansowania małych i średnich przedsiębiorstw. Leasing*, „Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku. Nauki ekonomiczne” 2016, nr 1.
- Jamroży M., *Zarządzanie podatkami w procesie inkorporacji transgranicznej*, EiP 2011, t. 7.
- Janowicz M., *Przejęcia odwrotne – wybrane zagadnienia*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2011, nr 668.
- Jeziński T., *Połączenie odwrotne spółek kapitałowych w aspekcie prawa handlowego i podatkowego*, M.Podat. 2008, nr 9.
- Kędziński D. V., *Metodologia i paradygmat polskich szczegółowych nauk prawnych*, TPP 2018, nr 3.
- Kidyba A., *Prawo handlowe*, Warszawa 2018.
- Kiziukiewicz T. (red.), *Ustawa o rachunkowości. Komentarz*, Warszawa 2021.
- Klimkiewicz K. (red.), *Restrukturyzacje spółek kapitałowych. Aspekty podatkowe*, Warszawa 2011.
- Klinowski M., *Leasing operacyjny osobowych środków transportu w kontekście zmian podatkowych*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2019, nr 1.
- Koch A., Napierała J. (red.), *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 2019.

Kochański K., *Środki trwałe – szczególne sytuacje* [w:] *Zaawansowana rachunkowość finansowa. Od teorii do praktyki*, red. Szczypa P., Warszawa 2018.

Kondej M., *Klauzula przeciwko unikaniu opodatkowania: Komentarz do przepisów materialnoprawnych*, Poznań 2018.

Korybski A., Leszczyński L., *Stanowienie i stosowanie prawa. Elementy teorii*, Warszawa 2015.

Kowalski R., *Estoński CIT w praktyce*, LEX/el. 2020.

Kozłowska-Makós D., *Efekt synergii w procesach łączenia się kapitału (wybrane problemy)*, ZFiR 2015, nr 3.

Kuzior A., *Rzeczowe aktywa trwałe* [w:] *Rachunkowość finansowa z uwzględnieniem MSSF*, red. J. Pfaff, Warszawa 2020.

Kwaśnicki R.L., *Przejęcie spółki dominującej przez jej spółkę zależną tzw. downstream merger*, R.Pr. 2006, nr 5.

Kwietko-Bębnowski M., *Ordynacja podatkowa. 426 wyjaśnień i interpretacji*, Warszawa 2016.

Leconte M., *Opodatkowanie przychodów z niektórych wartości niematerialnych i prawnych jako zysków kapitałowych w podatku dochodowym od osób prawnych* (w:) *Współczesne problemy prawa podatkowego - teoria i praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Bogumiłowi Brzezińskiemu (tom II)*, red. Głuchowski J., Warszawa 2019.

Lic J., *Przekształcenia spółek a zasada kontynuacji w prawie podatkowym*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie” 2006, nr 725.

Lipniewicz R., *Jurysdykcja podatkowa w cyberprzestrzeni: model międzynarodowego opodatkowania dochodu*, Warszawa 2018.

Litwińczuk H. (red.), *Opodatkowanie spółek*, Warszawa 2016.

Litwińczuk H., *Międzynarodowe prawo podatkowe*, Warszawa 2020.

Łożykowski A., Sarnowski J., *Estoński CIT w Polsce, czyli ryczałt od dochodów spółek kapitałowych jako propozycja podatku od zysków dystrybuowanych w polskim systemie podatkowym*, Prz. Pod. 2020, nr 10.

Majkowski W., Michna M., *Neutralność podatkowa połączeń spółek kapitałowych po nowelizacji przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych – zasada czy już jedynie wyjątek?*, Prz. Pod. 2019, nr 7.

- Majkowski W., Michna M., *Wydanie wspólnikom majątku w postaci rzeczowej przez spółkę kapitałową w likwidacji*, PiP 2017, nr 10.
- Majkowski W., *XI Kongres Podatków i Rachunkowości KPMG*, Prz. Pod. 2021, nr 1.
- Makowicz B., *Transgraniczne połączenia spółek kapitałowych (dyrektywa Nr 2005/56/WE i wyrok ETS w sprawie SEVIC) – analiza prawa wspólnotowego*, M.Prawn. 2016, nr 16.
- Małecki P., Mazurkiewicz M., *CIT. Komentarz. Podatki i rachunkowość*, LEX/el. 2019.
- Mariański M., *Połączenia, podziały i przekształcenia spółek prawa handlowego. Zagadnienia prawne i podatkowe. Komentarz praktyczny*, Warszawa 2021.
- Mazgaj M., *Przejęcie spółki dominującej przez jej zależną spółkę z o.o.*, PPH 2011, nr 10.
- Michalak K., *Status prawa medycznego na tle szczegółowych nauk prawnych*, Białystok 2020.
- Missala W., *Opodatkowanie zysków ze sprzedaży polskich spółek nieruchomościowych - nowe obowiązki spółek i ich wspólników*, Prz. Pod. 2021, nr 1.
- Morawska I., *Nowy MSSF 16 – leasing i jego podatkowe konsekwencje* [w:] *Rachunkowość XXI wieku*, red. Bielecki Ł., Pilarska M., Katowice 2020.
- Mudrecki A., *Zasada proporcjonalności w prawie podatkowym*, Warszawa 2020.
- Opalski A., Achramowicz W., *Kontrowersje wokół przejścia spółki dominującej przez zależną spółkę z o.o.*, MPH 2013, nr 3.
- Opalski A., Wiśniewski A. W., *Komentarz do art. 1 k.s.h.*, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Tom III A. Spółka akcyjna. Komentarz do art. 301-392*, red. A. Opalski, Warszawa 2016.
- Oplustil K., *Przekształcenia i łączenia spółek w świetle znowelizowanych przepisów Kodeksu spółek handlowych*, PPH 2020, nr 10.
- Postrzech Ł., *Estoński CIT. Praktyczny poradnik*, Warszawa 2021.
- Przychodni G., *Uregulowanie zobowiązań w formie rzeczowej daje spółce przychód*, „Dziennik Gazeta Prawna”, (<https://bit.ly/2VtKtwl>).
- Pustuł J., *Podatek dochodowy od osób prawnych – zmiany od 1.01.2021 r.*, Prz. Pod. 2021, nr 2.

Pustuł J., *Ryczałt od dochodów spółek kapitałowych, czyli estoński CIT à la polonaise*, Prz. Pod. 2021, nr 3.

Pyka M., *Przejęcie dominującej spółki akcyjnej przez jej zależną spółkę z o.o.*, PPH 2013, nr 12.

Rodzyńkiewicz M., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, LEX/el. 2018.

Ruciński M., *Połączenie odwrotne przed i po nowelizacji Kodeksu spółek handlowych wchodzącej w życie 1.03.2020 r.*, PPH 2020, nr 3.

Sawczuk J., *Odpowiedzialność podatkowa i zabezpieczenie realizacji obowiązków ciążących na płatniku*, SP KUL 2013, nr 1.

Sekita J., *Świadczenie rzeczowe w miejsce świadczenia pieniężnego. Zmiana przepisów od 1 stycznia 2015 r.*, Prz. Pod. 2015, nr 4.

Sobolewski P., *Komentarz do art. 1 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, W. Borysiak, Warszawa 2021.

Sołtysiński S., Szajkowski A., Szumański A., Szwaja J., *Kodeks spółek handlowych. Tom IV. Komentarz do artykułów 459-633*, Warszawa 2004.

Sowa B., *Leasing składników majątku – skutki podatkowe dla korzystającego*, PiR 2013, nr 5.

Sowa B., *Skutki podatkowe dla stron transakcji leasingowych*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej, Zarządzanie i Marketing” 2011, nr 2.

Strzępka J. A., *Obniżenie kapitału zakładowego*, LEX/el. 2019.

Szajkowski A., *Koncepcja legislacyjna spółki handlowej* [w:] *Prawo XXI w. Księga pamiątkowa 50-lecia Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk*, red. Czapliński W., Warszawa 2006.

Szajkowski A., *System Prawa Prywatnego. Tom 16. Prawo spółek osobowych*, Warszawa 2016.

Szumański A., Włodyka S., *Prawo spółek handlowych w systemie prawa*, [w:] *System Prawa Handlowego*, t. 2A, *Prawo spółek handlowych*, red. A. Szumański, Warszawa 2019.

Szwęch A., *Leasing w firmie – Zasady rozliczania w 2019 r.*, *Poradnik Gazety Prawnej „Podatki – Rachunkowość – Prawo – Kadry i Płace”* 2019, 2/912.

Świetla K., Toborek-Mazur J., *Motywy przejęć odwrotnych i zasady ich rozliczania*, ZTR 2020, nr 108.

Traciak K., Kmetko M., *Zmiany w obszarze rozliczania kosztów podatkowych samochodu osobowego w przedsiębiorstwie* [w:] *Rachunkowość XXI wieku*, red. Bielecki Ł., Pilarska M., Katowice 2020.

Varga W., *Cel i sens dyrektywy* [w:] *Komentarz do dyrektywy 2009/133/WE dotyczącej opodatkowania fuzji, podziałów i przekształceń spółek*, LEX/el. 2021.

Zimmermann J., *Prawo administracyjne*, Warszawa 2020.

Żaba M., *Skutki transgranicznego łączenia się spółek kapitałowych (studium prawnoporównawcze ustawodawstwa polskiego, czeskiego i słowackiego)*, Warszawa 2019.

WYKAZ ORZECZNICTWA

Wyrok TK z dnia 27 listopada 2007 r., SK 39/06

Wyrok TK z dnia 22 maja 2002 r., K 6/02

Wyrok ETS z dnia 17 lipca 1997 r. w sprawie A. Leur-Bloem, C-28/95

Wyrok ETS z dnia 13 grudnia 2005 r., C-411/03

Wyrok ETS z dnia 5 lipca 2007 r. w sprawie Hans Markus Kofoed, C-321/05

Wyrok TSUE z dnia 20 maja 2010 r. w sprawie Modehuis A. Zwijnenburg B.V., C-352/08

Wyrok TSUE z dnia 10 listopada 2011 r. w sprawie Foggia – Sociedade Gestora de Participações Sociais SA v. Secretário de Estado dos Assuntos Fiscais., C-126/10

Wyrok NSA z dnia 20 listopada 2008 r., II FSK 1171/07, LEX nr 531429

Wyrok NSA z dnia 14 marca 2012 r., II FSK 1673/10, LEX nr 1137556

Wyrok NSA z dnia 19 grudnia 2012 r., II FSK 871/11, LEX nr 1271752

Wyrok NSA z dnia 25 marca 2014 r., II FSK 803/12, LEX nr 1488190

Wyrok NSA z dnia 16 czerwca 2015 r., II FSK 1249/13, LEX nr 1783527

Wyrok NSA z dnia 22 lipca 2015 r., II FSK 3396/14, LEX nr 1783686

Wyrok NSA z dnia 18 maja 2017 r., II FSK 1120/15, LEX nr 2364855

Wyrok NSA z dnia 27 czerwca 2017 r., II FSK 658/17, LEX nr 2351662

Wyrok NSA z dnia 9 sierpnia 2017 r., II FSK 1908/15, LEX nr 2352458

- Wyrok NSA z dnia 28 września 2018 r., II FSK 2655/16, LEX nr 2568280
- Wyrok NSA z dnia 31 stycznia 2019 r., II FSK 370/17, LEX nr 2623608
- Wyrok NSA z dnia 31 stycznia 2019 r., II FSK 564/17, LEX nr 2623625
- Wyrok NSA z dnia 8 lutego 2021 r., II FSK 1384/10, LEX nr 1104752
- Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 17 marca 2021 r., I SA/Po 608/20, LEX nr 3157784
- Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 23 września 2015 r., I SA/Gd 650/15, LEX nr 1955636

WYKAZ ROZSTRZYGNIEĆ ADMINISTRACYJNYCH

- Informacja o odmowie wydania opinii zabezpieczającej Szefa Krajowej Administracji Skarbowej z dnia 27 lutego 2020 r., DKP2.8011.11.2019
- Informacja o wydaniu opinii zabezpieczającej Szefa Krajowej Administracji Skarbowej z dnia 30 kwietnia 2020 r., DKP2.8011.20.2019
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Katowicach z dnia 27 kwietnia 2016 r., IBPB-1-2/4510-235/16/JP
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Katowicach z dnia 13 lutego 2017 r., 2461-IBPB-1-3.4510.22.2017.1.JKT
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 12 czerwca 2008 r., IP-PB3-423-501/08-2/JB
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 27 kwietnia 2009 r., IPPB3/423-61/09-2/JB
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 29 czerwca 2016 r., IPPB5/4510-323/16-4/RS
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 10 lipca 2017 r., 0114-KDIP2-2.4010.78.2017.1.AM
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 23 sierpnia 2017 r., 0111-KDIB1-3.4010.149.2017.1.PC
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 19 czerwca 2018 r., 0111-KDIB2-1.4010.150.2018.1.JPO

- Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 15 października 2018 r., 0111-KDIB2-1.4010.292.2018.2.AP
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 24 maja 2019 r., 0114-KDIP2-3.4010.38.2019.2.MC
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 3 lipca 2019 r., 0114-KDIP2-2.4010.163.2019.1.AM
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 23 października 2019 r., 0111-KDIB1-1.4010.358.2019.1.SG
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 15 listopada 2019 r., 0111-KDIB2-3.4010.275.2019.2.HK
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 22 listopada 2019 r., 0111-KDIB1-1.4010.353.2019.3.BK
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 29 listopada 2019 r., 0114-KDIP2-2.4010.422.2019.1.SJ
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 21 stycznia 2020 r., 0114-KDIP2-1.4010.478.2019.1.JF
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 19 maja 2020 r., 0111-KDIB1-2.4010.132.2020.1.MZA
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 25 maja 2020 r., 0111-KDIB2-1.4010.73.2020.1.BJ
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 22 czerwca 2020 r., 0111-KDIB1-2.4010.84.2020.2.AK
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 31 lipca 2020 r., 0114-KDIP3-2.4011.408.2020.2.MT
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 1 października 2020 r., 0114-KDIP2-1.4010.288.2020.1.JF
- Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 7 czerwca 2021 r., 0114-KDIP2-1.4010.122.2021.2.JF
- Pismo Dyrektora Krajowej Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 29 czerwca 2016 r., IPPB5/4510-323/16-4/RS
- Pismo Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 10 lipca 2017 r., 0114-KDIP2-2.4010.78.2017.1.AM.

Pismo Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 7 września 2020 r., 0111-KDIB1 2.4010.271.2020.1.ANK

Pismo Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 1 października 2020 r., 0114-KDIP2-1.4010.288.2020.1.JF

WYKAZ INNYCH MATERIAŁÓW

Income Tax Act z dnia 15 grudnia 1999 r. (RT I 1999, 101, 903), <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/518062015017/consolide/current>

Ekspert – wFirma.pl, *Samochód w leasingu operacyjnym – rozliczenie w 2021 roku!*, Poradnik Przedsiębiorcy, <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-samochod-w-leasingu-operacyjnym-rozliczenie>

Krupiński M., *Leasing operacyjny czy finansowy – który wybrać?*, <https://www.fmleasing.pl/porady/leasing-operacyjny-czy-finansowy-ktory-wybrac>

Krywan T., *Umowy leasingu w świetle przepisów ustawy o CIT*, „OpenLex” Wolters Kluwer, <https://sip.lex.pl/procedury/umowy-leasingu-w-swietle-przepisow-ustawy-o-cit-1610617025>

Lazarowicz A., *Amortyzacja wartości niematerialnych i prawnych – podstawowe informacje*, Poradnik Przedsiębiorcy, <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-amortyzacja-wartosci-niematerialnych-i-prawnych1>

OECD, *Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2017*. <https://www.oecd.org/ctp/treaties/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-condensed-version-20745419.htm>

Nożewski J., *Spółki nieruchomościowe – nowa kategoria podmiotów, nowe obowiązki*, <https://home.kpmg/pl/pl/home/insights/2020/12/citpoint-spolki-nieruchomosciowe-nowa-kategoria-podmiotow-nowe-obowiazki.html>

Sugajski A., *Przyszłość leasingu*, <https://www.poradnikbiznesu.info/nowocze-sna-firma/przyszlosc-leasingu/#>

Związek Polskiego Leasingu, *Leasing najbardziej istotny, rośnie znaczenie dotacji*, <http://leasing.org.pl/pl/aktualnosci/2021/leasing-najbardziej-istotny-rosnie-znaczenie-dotacji>

Związek Polskiego Leasingu, *W 2021 r. rynek leasingu wróci do poziomu finansowania sprzed pandemii*, <http://leasing.org.pl/pl/aktualnosci/2021/w-2021r-rynek-leasingu-wroci-do-poziomu-finansowania-sprzed-pandemii>

Idea Bank, *Raport bieżący Idea Bank S.A.* nr 87/2020 z dnia 20 sierpnia 2020 r. *Informacja o wynikach kontroli podatkowej w spółce zależnej*

Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, Sejm IX kadencji, druk nr 1878, <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1878>

Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne oraz niektórych innych ustaw, Sejm IX kadencji, druk nr 642, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=642>

Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw – Sejm IX kadencji, druk nr 643, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=643>

POSTRZEGAJĄC SYSTEM PRAWA JAKO UPORZĄDKOWANY UKŁAD NORM PRAWNYCH, NIEZBĘDNYM ZADANIEM BADAWCZYM WYDAJE SIĘ ANALIZA RELACJI MIĘDZY RÓŻNYMI GAŁĘZIAMI PRAWA. W WYMIARZE DOGMATYCZNYM I PRAKTYCZNYM NA PRAWO PODATKOWE ISTOTNY WPŁYW MAJĄ NORMY PRAWA HANDLOWEGO. ZWIĄZKI PRAWA PODATKOWEGO Z PRAWEM HANDLOWYM SĄ SZCZEGÓLNIIE WIDOCZNE W OBSZARZE TWORZENIA, FUNKCJONOWANIA ORAZ ZAKOŃCZENIA DZIAŁALNOŚCI SPÓŁEK PRAWA HANDLOWEGO I CYWILNEGO. WYBÓR FORMY ORGANIZACYJNO-PRAWNEJ SPÓŁKI, JEJ RELACJE Z WSPÓLNIKAMI I UDZIAŁOWCAMI LUB AKCJONARIUSZAMI ORAZ INNYMI WIERZCIEŁAMI, A TAKŻE PROCESY RESTRUKTURYZACYJNE I ZAKOŃCZENIE DZIAŁALNOŚCI POWODUJĄ OKREŚLONE KONSEKWENCJE PODATKOWE.

TEMATY PODJĘTE W NINIEJSZEJ MONOGRAFII STANOWIĄ PRÓBĘ ODPOWIEDZI NA WYZWANIA W ODNIESIENIU DO OPODATKOWANIA SPÓŁEK. PRZEDMIOT TEN NIE ZOSTAŁ WYBRANY PRZYPADKOWO. PO WPROWADZENIU SZEREGU REGULACJI, KTÓRE DOPROWADZIŁY DO ZNACZĄCEGO OGRANICZENIA ZJAWISKA WYŁUDZENIA NIEZALEŻNEGO ZWROTU PODATKU OD TOWARÓW I USŁUG, USTAWODAWCA PODJĄŁ W OSTATNIM CZASIE DZIAŁANIA ZMIERZAJĄCE DO ZMNIEJSZENIA TZW. ŁUKI W PODATKU DOCHODOWYM OD OSÓB PRAWNYCH. PODSTAWOWYM CELEM NINIEJSZEJ MONOGRAFII JEST WIĘC PRZEDSTAWIENIE I KRYTYCZNA OCENA TYCH DZIAŁAŃ. USTAWODAWCA W ODNIESIENIU DO REGULACJI PRAWA PODATKOWEGO, DAŻY BOWIEM DO ZAPEWNIENIA OPTYMALNYCH WARUNKÓW DLA PRZEDSIĘBIORCÓW PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ W FORMIE SPÓŁEK. STARANIA TE NIE W KAŻDYM PRZYPADKU ODNOSZĄ JEDNAK ZAMIERZONY EFEKT. SZEREG PRZYJĘTYCH W OSTATNICH LATACH ROZWIĄZAŃ NIE SPEŁNIA OCZEKIWANYCH STANDARDÓW, WYKRACZAJĄC POZA RAMY OKREŚLONE REGULACJAMI PRAWA KRAJOWEGO I UNIJNEGO.

MONOGRAFIA JEST ZBIOREM PRAC OPUBLIKOWANYCH W ZWIĄZKU Z VIII OGÓLNOPOLSKĄ KONFERENCJĄ NAUKOWĄ PN. „OPODATKOWANIE SPÓŁEK”, KTÓRA ODBYŁA SIĘ W UNIWERSYTECIE MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE W DNIU 16 KWIETNIA 2021 R.

ISBN: 978-83-67074-50-6

PACZUSKI
TAUDUL